

KONDA

Kasım'15

Barometresi

Siyasal ve Toplumsal Araştırmalar Dizisi

1 Kasım Sandık ve Seçmen Analizi

(Kamuoyu ile paylaştığımız bu belge KONDA Kasım'15 Barometresi Raporu'nun 'Sandık Sonuçları' bölümünü içermektedir)

İÇİNDEKİLER

1. SUNUŞ VE ÖZET	3
2. SANDIK SONUÇLARI	5
2.1. Sandık Sonuçları ve Oy Oranları	6
2.2. Katılım Oranları.....	12
2.3. Geçersiz Oy Oranları ve Dağılımları	16
2.4. Partilerin Yaygınlıkları ve Bölgelere Göre Performansları.....	17
2.5. Oy Geçişleri / Ekolojik Çıkarım	41
2.6. Sandık Sonuçlarının Haritalanması	46
2.7. Partiler Oylarını Nerelerden Alıyor?.....	59
2.8. İllerde Partilerin Performansları.....	63
2.9. Seçim Sonuçları Üzerinden İlçelerin Siyasi Kümelenmesi	69
2.10. Kasım 2015 Seçim Analizi ve Oy Geçişleri	71

1. SUNUŞ VE ÖZET

Okumakta olduğunuz rapor KONDA Araştırma ve Danışmanlık Şirketi'nin Barometre Siyasal ve Toplumsal Araştırmalar Dizisi kapsamında aboneleriyle paylaştığı Kasım'15 Barometresi raporunun bir bölümü olan sandık analizlerini içermektedir.

1 Kasım 2015 Genel Milletvekili seçimlerinin sonucunu sürpriz olarak karşılamayan veya sandık sonucunu öncesinde tam anlamıyla tahmin etmiş olan bir kişi veya kurum neredeyse yoktu. Sonuçlar herkes için şaşırtıcıydı. Ak Parti'nin 5 ay önce yapılan seçime göre 9 puan daha fazla oy alacağını kimse öngörmemişti. 5 milyonu aşkın vatandaş 5 ay önce yapılan seçime göre farklı bir tercihte bulunmuştu ve bunun olacağını kimse önceden fark edememiş, hatta hissedememişti.

KONDA olarak bizim de bu ölçümü veya öngörüü yapmamız gerekirdi ancak yapamadık. 1 Kasım'ın ardından KONDA olarak böyle bir tablo ile neden karşı karşıya kaldığımızı ve bir daha kalmamamız için neler yapmamız gerektiğine dair içinde akademisyenlerin de olduğu bir ekiple beraber bir çalışma başlattık ve devam ediyoruz. Bu kapsamda yaptığımız çalışmanın ilk sonuçlarını da abonelerimizle Kasım'15 raporumuz içinde 'anketler neden yanıldı?' isimli bir bölümde paylaştık.

Ancak, genel olarak baktığımızda, ölçüm ve tahmin sistemleri ne kadar gelişirse gelişsin veya ne kadar başarılı olursa olsun siyasetin, toplumun ve seçimlerin her zaman bir 'sürpriz' faktörü içerebileceğini bu seçimde bir kez daha anlamış olduk.

KONDA olarak amacımız 'toplum' dediğimiz değişken yapıyı anlamaya çalışmak. Siyasi tercihler ve seçim tahminleri bu gayretin önemli bir kısmını teşkil ediyor. Ancak, toplumu sadece siyasi tercihler üzerinden açıklamanın haksızlık olacağını düşünüyoruz. Türkiye'nin özellikle son yıllarda siyasal kutuplaşmanın, toplumsal kutuplaşma haline dönüştüğü bir ülke haline geldiğini de ihmal etmemek gerekiyor.

1 Kasım seçimleri toplumu anlama kapasitemize ilişkin kaygılarımızı oluşturduğu gibi, bu konuda yeni yöntemler, yeni modeller ve yeni sistemler üretilmesi gerektiğini de bir kez daha bize hatırlattı. Seçmen kitlesini yaklaşık 56 milyon hücresi olan bir insan olarak görüyorsak, bu insanla ilgili doğru ve yanlış varsayımlarımız olduğunu bilmek gerekiyor. Eğer 56 milyon hücrenin oluşturduğu insanın davranış biçimini anlamaya çalışıyorsak, her bir hücrenin teker teker davranış biçimleri kadar, hücrelerin birbiriyle ilişkisini anlamak ve anlamlandırmak önemli olacaktır. Bu yüzden, seçim tahmininde 7 puanlık hata yapan bir kurum olarak KONDA, 1 Kasım seçim sonuçlarını kendisini ve ortaya koyduğu paradigmaları gözden geçirmek için bir fırsat olarak görmektedir. Elinizde tuttuğunuz rapor da bu sürecin başlangıç aşamasına dair ipuçları içermektedir.

Analizimizde, 2002'den beri oluşan siyasi seyri, katılım oranının etkisini, partilerin bölgelere, illere ve hatta ilçelere göre performans farklarını, bu farkların coğrafi haritalar üzerinde anlamlandırılmasını ve partiler arası oy geçişlerini derinlemesine anlatımlarla inceleme imkanı bulabilirsiniz. 7 Haziran raporumuzda olduğu gibi bu sefer gene ekolojik çıkarım metoduyla seçimler arasında oy geçişlerini

hesaplayabilen ilek Ağacı ekibinin özel analizlerinden faydalandık. Ayrıca, bu rapora özel olarak coğrafi alanların nüfus büyüklüklerine göre ölçekli olarak görünmesini sağlayan kartogram haritalar farklı bir anlatım imkanı sağlıyor.

Tüm bu geniş kapsamlı sandık sonuçlarına analizlere bir arada baktığımızda gördüğümüz en belirgin bulgu, Ak Parti'nin en küçük yerleşim birimlerine kadar yaygın bir şekilde oy arttırdığıydı. Ancak ekolojik çıkarım yöntemine de baktığımızda, Ak Parti'nin bir yandan MHP'nin, küçük partilerin ve biraz da HDP'nin oyunu kendisine çektiğini, diğer yandan tüm partilerin semenlerinden sandığa gitmeyenlerin Ak Parti'ye oy verdiğini anlayabiliyoruz. 1 Kasım sonrasında dile getirilen birçok iddianın aksine, HDP seçmeni Ak Parti'ye dönmüş değil. 7 Haziran'da potansiyel Ak Parti seçmenleri sandığa gitmemişti; bu sefer de HDP'lilerin ve MHP'lilerin sandığa gitme oranı düşmüş oldu. Ancak, bu sefer Ak Parti hem başka partilerden oy almış oldu, hem de başka partilerin seçmenlerinin sandığa gitmemesi Ak Parti'ye yaramış oldu.

1 Kasım seçimleriyle birlikte sonsuz derinliği olduğunu bir kez daha idrak ettiğimiz 'toplumu anlama' sürecinin bir parçası olan bu rapor, 1 Kasım seçimleri sonrası oluşan tabloyu tüm boyutlarıyla anlaşılır bir şekilde ortaya koymaktadır. Siz okuyanlar için de aydınlatıcı olacağını umut ediyoruz.

2. SANDIK SONUÇLARI

7 Haziran 2015 Milletvekili seçimlerinden sonra oluşan parlamento aritmetiği koalisyonu gerektiriyordu. Ancak, koalisyon için gereken anlaşma ortaya çıkmadı ve seçim 1 Kasım 2015'de tekrarlandı. Arada geçen 5 aylık süreçte ortaya çıkan farklı birçok gelişmenin seçimi nasıl etkilediğine dair net bir iddia ortaya atmak çok da mümkün değil. Ancak sandık sonuçlarına bakıp önceki seçimlerle karşılaştığımızda tablo biraz daha net bir şekilde ortaya çıkıyor.

Aşağıdaki tablo son dört seçimdeki oyların dağılımını seçmen sayıları temelinde göstermektedir.

	2015 MV* 1/11	2015 MV 7/06	2014 Yerel 30/03	2011 MV 12/10
	milyon			
Seçmen	55,36	54,5	52,7	52,8
Kullanılan Oy	48,52	47,2	46,9	43,9
Geçerli Oy	47,83	45,9	45,1	42,9
Ak Parti	23,66	18,7	20,5	21,3
CHP	12,1	11,4	12,5	11,1
MHP	5,69	7,5	6,9	5,5
HDP / BDP	5,14	6	2,7	2
Diğer	1,22	2,1	2,4	2,4

**Bu rapor dahilinde kullanılan veriler Yüksek Seçim Kurulu'nun açıklamasından önce hazırlandığı için resmi olmayan ve haber ajanslarından alınmış rakamlara dayanmaktadır.*

Bu tabloda dikkatimizi çekmesi gereken önemli verilerden biri elbette ki Ak Parti'ye oy verenlerin sayısal artışı olarak göze çarpıyor. Bir diğeri ise parlamentoya girenler dışında kalan diğer küçük partilere oy veren kişilerin oranının neredeyse yarı yarıya azalmış olması.

Ak Parti Haziran'dan Kasım ayına 5 aylık süre içerisinde hanesine 5 milyona yakın oy katmıştır. Buna karşın MHP 2 milyon, HDP ise yarım milyondan fazla oy kaybına uğramıştır. Bu denli kısa bir sürede bu oranda bir oy kayması yaşanması bu konuda oluşmuş literatür için bile sıradışı bir durum olarak nitelendirilebilir.

Bu rapor boyunca ortaya çıkan oy ve profil değişimlerini daha iyi anlamak için sayılara ve oranlara farklı perspektiflerden bakmaya çalışacağız. Yukarıdaki tablo ise sadece bir bakış açısını göstermektedir. Bu bakış açısına göre sandığa gitmeyenlerin oranında büyük bir değişim olmamıştır. Ancak, raporun ilerleyen aşamalarında tespit edilebilecek ki; farklı parti seçmenlerinin sandığa gitmemiş olması veya diğerlerinin sandığa daha fazla gitmiş olması 1 Kasım'da karşılaştığımız sürpriz tabloyu ortaya çıkarmıştır.

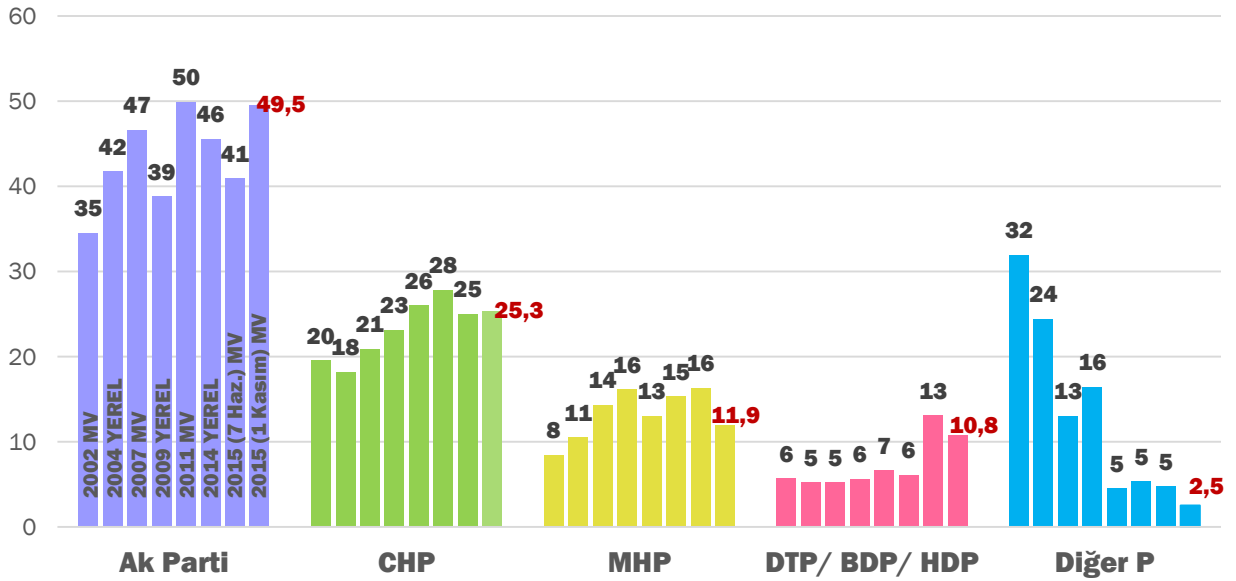

Parti	Seçimler			
	1 Kasım 2015 Genel Seçimi		7 Haziran 2015 Genel Seçimi	
	Oy yüzde	Milletvekili Sayısı	Oy yüzde	Milletvekili Sayısı
Ak Parti	49,5	317	40,9	258
CHP	25,3	136	25,0	132
MHP	11,9	40	16,3	80
HDP	10,8	58	13,1	80
Diğer	2,5	-	4,7	-

2.1. Sandık Sonuçları ve Oy Oranları

Aşağıdaki grafik Ak Parti'nin iktidara ilk defa geldiği 2002 Genel Milletvekili Seçimleri'nden itibaren tüm sandık sonuçlarını göstermektedir.

Seçim sonuçları: 13 yılda 8 sandık

Aslında, sadece bu grafik dahi birçok önemli bulgu içermektedir. 2014'ün ikinci yarısından 7 Haziran seçimlerine kadar Ak Parti'nin bir düşüş eğiliminde olduğunu belirtiyorduk. Hatta bu düşüş, toplumun bir kesimine veya kümesine özel değil, toplumun geneline yayılmış bir eğilimdi. Neticede Barometre araştırmalarında da görülen bu durum 7 Haziran seçim sonuçlarında Ak Parti'nin bir önceki milletvekili seçimlerine göre 9 puan oy kaybetmesiyle gerçek oldu. Tam beş ay sonra gerçekleşen 1 Kasım seçimlerinde ise bu 9 puanı Ak Parti neredeyse tamamen tekrar geri almış oldu.

Bu grafikte oranlar aslında Ak Parti'nin de hikayesi

28 Şubat, Marmara depremi, 2000 ve 2001 ekonomik krizlerinin yaşandığı bir sürecin ardından bir önceki mecliste yer alan tüm partilerin meclis dışında kaldığı 2002 seçimlerinde Ak Parti yüzde 34 oy ile ama beklenmedik sayıda milletvekilliği ile iktidar oldu. Ak Parti bir yandan yaşanan toplumsal travmanın, bir yandan da geleneksel siyasal İslam hareketinin içinden çıkan yenilikçi kadrolarının toplumda yarattığı başlangıç heyecanıyla; yüzde 45 oyun baraj nedeniyle Meclis'te temsil edilememesinin ürettiği sayısal sonuçla tek başına güçlü bir iktidarlık fırsatını yakaladı.

2002-2007 dönemindeki ekonomik başarı ve uygulanan sosyal politikalar, 12 Eylül sonrasında gelişen büyük iç göç, metropolleşme ve gündelik hayatın ritmindeki değişim gibi birçok yerel ve evrensel dinamiklerle karmaşıklaşan hayatın içinde sıkışmış olan toplumun geniş bir kesimini kendine çekmeyi başardı. Kendine yönelmeyi yönetmeyi başaran bir örgüt kapasitesi ve becerisiyle de önemli bir seçmen kitlesi Ak Partilileşmeye başladı.

Önce 2004 Yerel Seçimleri sonra 2007 Genel Seçimlerinde yükseliş sürdü. Özellikle yüzde 47 oy aldığı 2007 seçimleri sürpriz olarak nitelendirildi. Ak Parti sağ ve merkez sağ partilerin tabanlarını da kendi içinde konsolide etmeyi başardı.

Dünyada ve dolayısıyla Türkiye'de de ekonomik krizin hüküm sürdüğü dönemde yapılan 2009 Yerel Seçimlerinde 8 puan kaybederek yüzde 40'ın altında oy aldı. 2009 seçimlerine kadar Ak Parti seçmenliğinin ideolojik bir tarif ortaya koymadığını; CHP ve MHP gibi ortak bir ülkü sahibi olunmadığını iddia edebiliriz. 2009 Yerel Seçimlerindeki düşüşü bir bakıma Ak Parti tabanının geniş bir koalisyon olduğunu, önemli bir kısmının ekonomik düşünen rasyonel seçmen davranışı gösteriyor olduğunun da kanıtı oldu. Ekonomik krizin 2009 seçimlerine bu yansımaları, iktidar partisi olarak Ak Parti'nin oylarının düşmesine sebep olan unsurun da bu açık nokta olduğunu da düşündürüyor. 2009 öncesi seçimlerin her birinde küçük partilerin oyları yavaş yavaş erdiyordu. Zira Ak Parti'nin oylarındaki artışın asıl kaynağı da bu eriyen küçük partilerin oylarıydı. Ancak, 2009 yerel seçimlerinde yerel dinamiklerin de etkisiyle küçük partiler oylarının bir kısmını geri aldılar ve bazı bölgelerde varlık gösterebildiler. Ancak bir sonraki seçimde bu sefer oylarının üçte birini kaybedeceklerdi.

Ekonomideki ve kamu hizmetlerindeki başarıların ardından ülke belki de ilk kez yıllardır süren siyasal ve toplumsal sorunları çözme fırsatının geldiği varsayılabilirdi. Toplumun önemlice bir kısmı da bunu bekliyordu. 2010 Anayasa referandumunda alınan yüzde 58 "evet" oyu yeni anayasa için Ak Parti'yi cesaretlendirdi.

Ekonomik kriz nedeniyle kaybedilen oylar ve 2002-2009 arası geleneksel vesayetçi yapıların arayış ve girişimleri dolayısıyla, Ak Parti yönetimi seçmenini "Ak Partilileştirmek" diyebileceğimiz, bir bakıma savunma hattını sokakta kurmak şeklinde ifade edebileceğimiz bir stratejiye yöneldi. Uzlaşmadan uzak ve kavgacı siyaset kültürünün de normalleştirdiği ve meşrulaştırdığı bir siyaset tarzı ile her tartışma kutuplaşmaya dönüştü, hatta kutuplaştırıcı dil ve tarzda yönetildi.

Ak Parti 2011 Genel seçimlerinde seçmenlerin tam yarısının oyunu aldı. Siyaset giderek kimliklere ve kutuplaşmaya sıkışmaya başlamıştı. Ak Parti kadar muhalefet partileri de bu gidişi bozmak değil, kuvvetlendirmek yolunda tercihte bulundular. Bir yandan Anayasa Uzlaşma komisyonunun oluşması, ilk kez anayasa önerilerinin sivil toplum kuruluşlarının ve yurttaşların katılımına açılması gibi olumlu hamlelerle, diğer yandan komisyon ve hatta Meclis çalışmaları süresince de başarmayı değil, adeta başarmamayı öne almış siyaset tarzı ile sonuç alınamadı. Ayrıca dünya da, Türkiye de ekonomik krizi atlatacak yolu hâlâ bulamamıştı.

Sonuçta ülke orta gelir tuzağına sıkışmak ve orta demokrasi eşiğini aşamamak gibi bir noktaya sıkıştı. Sıkışıklık aşılamadıkça, bu sıkışıklığın ürettiği tüm siyasi sorunlar görünür ve gerilim üretir hale geldikçe Ak Parti de kutuplaştırıcı ve dini kimliği öne alan söylemlere yaslandı. Ak Parti'nin üçüncü döneminde özgürlüklerle ve modern yaşamla ilgili kaygılar arttı. Bu tip kaygıları komplo olarak ifade edenler de vardı ancak en azından merkez iktidarın yönetiminde tasarrufu olmayan tek bir kurum kalmamıştı. 2013 ortasında gerçekleşen Gezi Parkı olaylarının ortak söylemi bu kaygılardı. Erdoğan ve Ak Parti bu protestoları iktidarla yapılan organize bir mücadele olarak tarif etti ve artık 'kendilerinden olmayanı' veya 'karşı taraf'ı daha net bir şekilde ifade etmeye başladı.

Gezi Parkı olaylarından 5 ay sonra, 2014 Yerel Seçimlerinden sadece 3 ay önce Gülen Cemaati'nin öncülüğünü yaptığı anlaşılan 17-25 Aralık olayları ve yolsuzluk iddaları ortaya çıktı. Erdoğan seçmenlerine bir düşmanı daha gösterebilmeye ve şekillendirebilmeye başladı. Hukuk ve emniyet içinde yapılmış olan Cemaat mensuplarını "paralel devlet", "ihanet şebekesi" ve "terör örgütü" olarak tarif eden Ak Parti ve Erdoğan bu saldırıyla tek bir geri adım atmadan, hemen her türlü suçlamayı inkar ederek mücadele etti. Ortaya çıkan yolsuzluk iddalarının sandığı etkileyeceğini düşünenler yanıldı. 2014'ün Mart ayında gerçekleşen Yerel Seçimlerde Ak Parti yüzde 45 oy aldı. Bir yerel seçim siyasal kutuplaşmanın da etkisiyle yerel dinamiklerin neredeyse hiçbir etkisi olmadan sonuçlandı. Yerel partiler oy arttırmadı, MHP ve CHP gene değişmedi.

İlk defa bu seçimde Kürt siyaseti kendi dışında bileşenlerle bir araya gelerek oluşturdukları HDP adı altında seçime girdiler. HDP'nin varlığını esas gösterdiği sandık ise aynı yılın Ağustos'unda gerçekleşen Cumhurbaşkanlığı seçimleriydi. HDP'nin Eş Genel Başkanı Selahattin Demirtaş'ın yüzde 10'a yakın oy alması Kürtlerin veya HDP'nin parti olarak seçime girebileceğini gösterdi. Öyle de yaptılar. Ancak, barajı geçip geçmeyecek olmaları tüm tabloyu tepetaklak edebilecek kadar kritikti. Yüzde 52 alan Erdoğan Cumhurbaşkanı olmuştu ancak Davutoğlu'na bıraktığı Ak Parti'nin oyu anketlerde düşüyordu. Özellikle yarısından fazlası hep Ak Parti'den yana oy kullanmış olan Kürtlerin her ay daha fazlası HDP'ye oy vereceğini söylüyordu. Ak Parti'deki puan kaybı araştırma bulgularına göre her kesimde gerçekleşiyordu. Neticede anketler doğru çıktı ve 7 Haziran'da Ak Parti 9 puan birden kaybetti. HDP ise barajı 3 puan aştı ve parlamentoya kendinden 3 puan daha fazla alan MHP'den 18 milletvekili daha fazlasını sokabildi. Çünkü MHP çok daha yaygındı ancak d'Hondt sistemi

dolayısıyla hiçbir yerde fazla milletvekili alabilecek kadar tam güçlü değildi. CHP ise hâlâ 24-26 bandındaydı.

Tablo koalisyonu gösteriyordu. Durumdan memnun olmayan Erdoğan kısa süre içinde koalisyon ihtimalini ümitsiz olarak görüp 'tekrar seçim' kavramını ortaya koydu. Koalisyon kırmızı çizgiler konuşulurken gerçekleşmedi. Gene, kısa süre içinde şiddet gündeme egemen oldu. Bombalar patlamış, PKK tekrar terörü tercih etmiş, üstüne operasyonlar başlamış, sonra terör eylemleri, sonra tekrar operasyon ve daha büyük bombalar döngüsü, başlamıştı. Bu sefer ilk defa daha görünür ve etkileyici olan şehir çatışmalarının gündeme gelmesi toplumun şiddetle ilişkisini farklı bir boyuta taşıdı. Tüm bu karmaşanın arasında koalisyon olamamış ve 'tekrar seçim' için 1 Kasım tarihi belirlenmişti. Çok sıcak ve hareketli geçen 5 ayın ardından tekrar yapılan seçim ise aslında bambaşka bir seçim olmuştu.

Ak Parti kaybettiği oyu 5 ayda geri aldı

Çoğu kamuoyu araştırma kurumu seçim sonuçlarında 5 ay öncesine göre önemli bir fark oluşmayacağını belirtmesine rağmen Ak Parti 9 puan oyunu yükseltti, tekrar tek başına iktidar oldu.

MHP oy potansiyelinin dörtte birini bu seçimde yitirdi

MHP son 4 senedir seçimlerde arttırmakta olduğu oyunu 5 ayda 4 puan kaybetmiş oldu. 1 buçuk milyonun üstünde oya tekabül eden bu oran MHP'nin şimdiye kadar alabildiği oy potansiyelinin dörtte birini oluşturmaktadır. 1 Kasım seçimlerini sandık performansı açısından MHP için başarısız bir dönem olarak tarif edebiliriz.

CHP sabit dörtte birde...

CHP 5 ay arayla yapılmış iki seçimde neredeyse sabit kalmış gözükmemektedir. Raporun ilerleyen aşamalarında ekolojik çıkarım yöntemiyle oyların kayışını inceleyen analize göre de CHP'den başka bir partiye veya başka bir partiden CHP'ye oy kayışı gözlemlenmemektedir.

HDP 300 bin oy daha kaybetseydi baraj altındaydı

HDP iki seçim arasında 1 milyona yaklaşan oy kaybına uğramıştır. Şimdiye kadar en yüksek oy potansiyeli 6 milyon olan bir parti için bunu çok ciddi bir kayıp olarak nitelemek yanlış olmayacaktır. HDP bir 300 bin oy daha kaybetmiş olsaydı baraj altında kalacaktı.

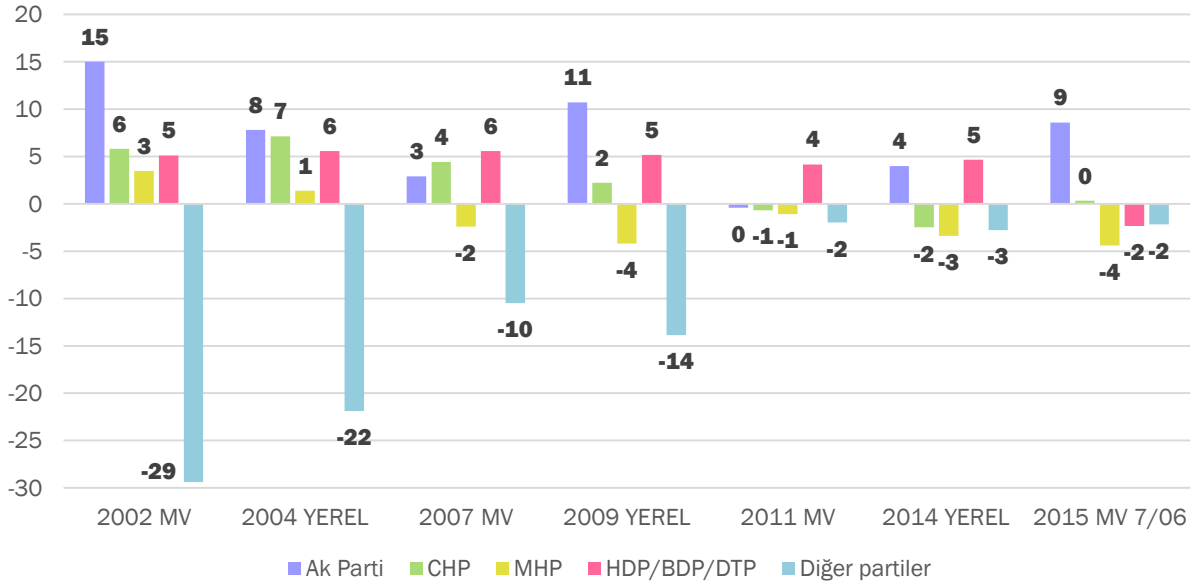
Diğer küçük partiler bu seçimde biraz daha küçüldüler

Geçerli oyların sadece yüzde 2,5'u dört ana parti dışındaki siyasi oluşumlara verilmiştir. Bir önceki seçimde yüzde 5 olan bu oran 2 milyonun üstünde seçmene karşılık gelmekteydi ve bu seçimle 1 milyon 200 bine indi. Bunun sonucu olarak oyların yüzde 97,5'inin mecliste temsil edildiğini söyleyebiliriz.

Aşağıdaki grafikte yer aldığı gibi Ak Parti ilk seçimlere girdiği 2002 yılına göre oyunu 15 puan yükseltmiştir. Küçük partiler ise 13 yıl öncesine göre yüzde 29 azalma ortaya koymuşlardır. Diğer bir deyişle 13 yıl içinde 15 milyona yakın seçmen konsolide olup dört ana partiden birine oy verir hale gelmiştir.

1 Kasım seçimine göre oluşan puan farkı

Yan sayfadaki grafik aynı 13 yıllık seyri KONDA Barometresi anket verileri ile beraber göstermektedir. 8 seçimin yanı sıra 50'nin üzerindeki anket sonuçlarının ortalamasını alarak gittiğimizde grafikte görülen eğilim ortaya çıkmaktadır.

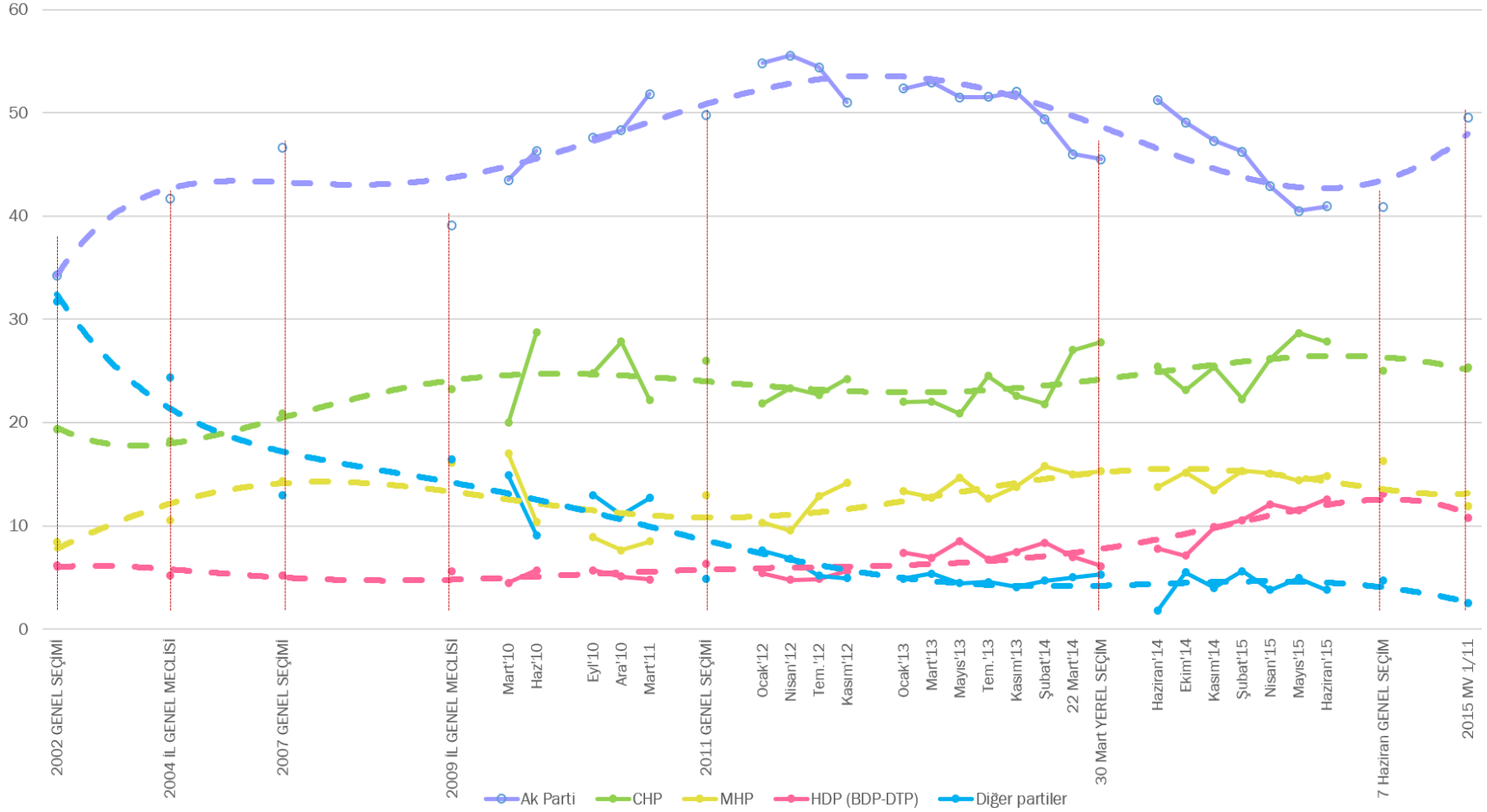
Ak Parti'nin bir yılda, 7 Haziran seçimlerine kadar oylarının azalma eğilimi gösterip 5 aylık dönemde tüm kaybını geri kazanması daha net görülebiliyor. 13 yıllık tabloya baktığımızda diğer partilerin net bir azalma eğiliminin hiç değişmeden bugüne kadar geldiğini tespit ediyoruz.

Kürt siyasetinin adının daha çok HDP ile tarif edilmeye başlandığı son 2 yılda nasıl bir yükselme eğrisine sahip olduğu bu grafikte daha belirgin ortaya çıkıyor.

Tüm bu değerlendirmeleri dikkate alarak şu iki tespiti yapmak mümkün:

- ✓ *Türkiye siyaseti dört partiye konsolide oldu.*
- ✓ *TBMM'de temsil edilen oyların toplamı siyasi tarihimizde ilk kez yüzde 98'e ulaştı.*

13 Yıllık Seyir Seçimler ve KONDA Barometresi verileri

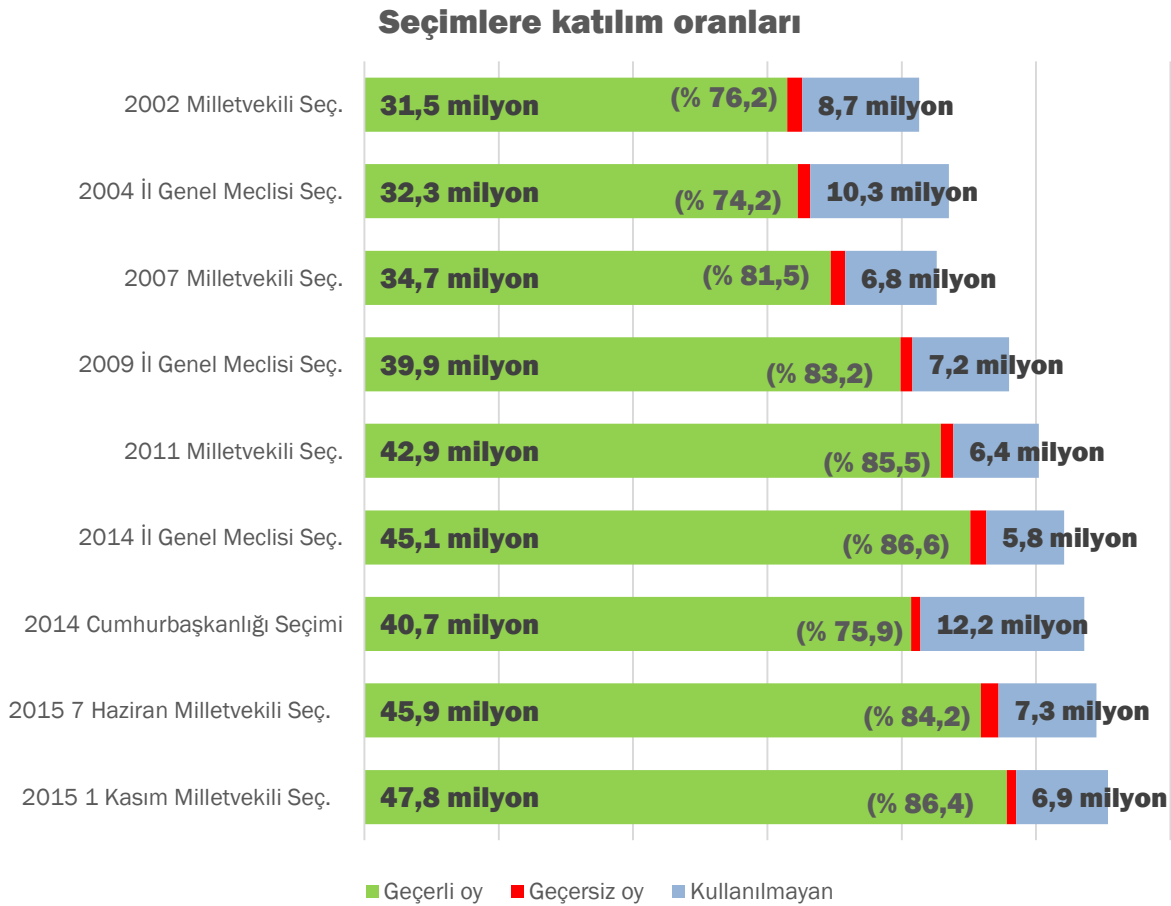

2.2. Katılım Oranları

1 Kasım seçimlerindeki dengeleri değiştiren önemli unsurlardan birisi seçime katılım oranıydı. Farklı gruplarda veya farklı coğrafi bölgelerde katılımdaki değişiminin sonuçları nasıl etkilediğini incelemeyen önce, ilk olarak genelde katılımın zaman içinde nasıl değiştiğine bakmak gerekiyor.

Yukarıdaki bölümlerde de belirttiğimiz gibi bu seçimde kayıtlı 55 milyon 360 bin seçmenin yüzde 86'sı, yani 47 milyon 800 bin'i sandıkta geçerli oy kullandı. 7 milyona yakın seçmen sandığa gitmedi. 700 bine yakın kişinin kullandığı oy ise geçersiz sayıldı.

Aşağıdaki grafikte de görülebildiği gibi geçersiz oy oranı beş ay önceki seçimde neredeyse iki katı mertebesindeydi.

Yaklaşık 1,3 milyon geçersiz oy çıkan 7 Haziran seçimlerinde sadece İstanbul'da 500 bini aşkın geçersiz oy olduğunu biliyoruz. Bu durumun esas kaynağının çok fazla bağımsız adayın isimlerinin de yer aldığı kalabalık ve karmaşık oy pusulası tasarımı olarak tahmin edebiliriz.

Katılımda dünyada ilk sıralardayız

Katılımın yüzde 87 olması dünya genelinde hayli yüksek bir oran. Bu oran elbette ki seçmenliğin zorunlu bir vatandaşlık görevi olduğu ülkelerde değişim gösteriyor. Türkiye'yi de katılımın zorunlu olduğu ülke statüsünde düşünürsek, listenin en üst sıralarında olduğunu söyleyebiliriz. Türkiye'den daha yüksek katılım oranı olan tek bir ülke Belçika (yüzde 87) olarak göze çarpıyor. Katılımın zorunlu olmamasına rağmen İsveç'te yüzde 82'nin, İsrail'de ise yüzde 76'nın sandığa gidiyor olduğunu belirtmek gerekiyor. Diğer yandan Amerika Birleşik Devletleri'nde yüzde 54, Japonya'da ise yüzde 52 olan sandığa gitme oranı, en düşük olarak yüzde 40 ile İsviçre'de karşımıza çıkıyor.¹

Sandık yönetime katılmak için tek yol

Katılım oranının 1 Kasım'da ülkede yüksek olmasına dair farklı çalışmalar ve iddialar mevcut. Ancak, toplumun çok önemli bir kısmının siyasete veya diğer bir deyişle yönetime katılmasının tek yolunun sandıkta attığı oy olmasından kaynaklandığını düşünebiliriz. Sivil toplum mekanizmalarının yetersiz olduğunu veya toplumun sivil mekanizmalara dahil olmadığını veri olarak kabul edersek, katılımın yüksekliğini bu şekilde açıklayabiliriz.

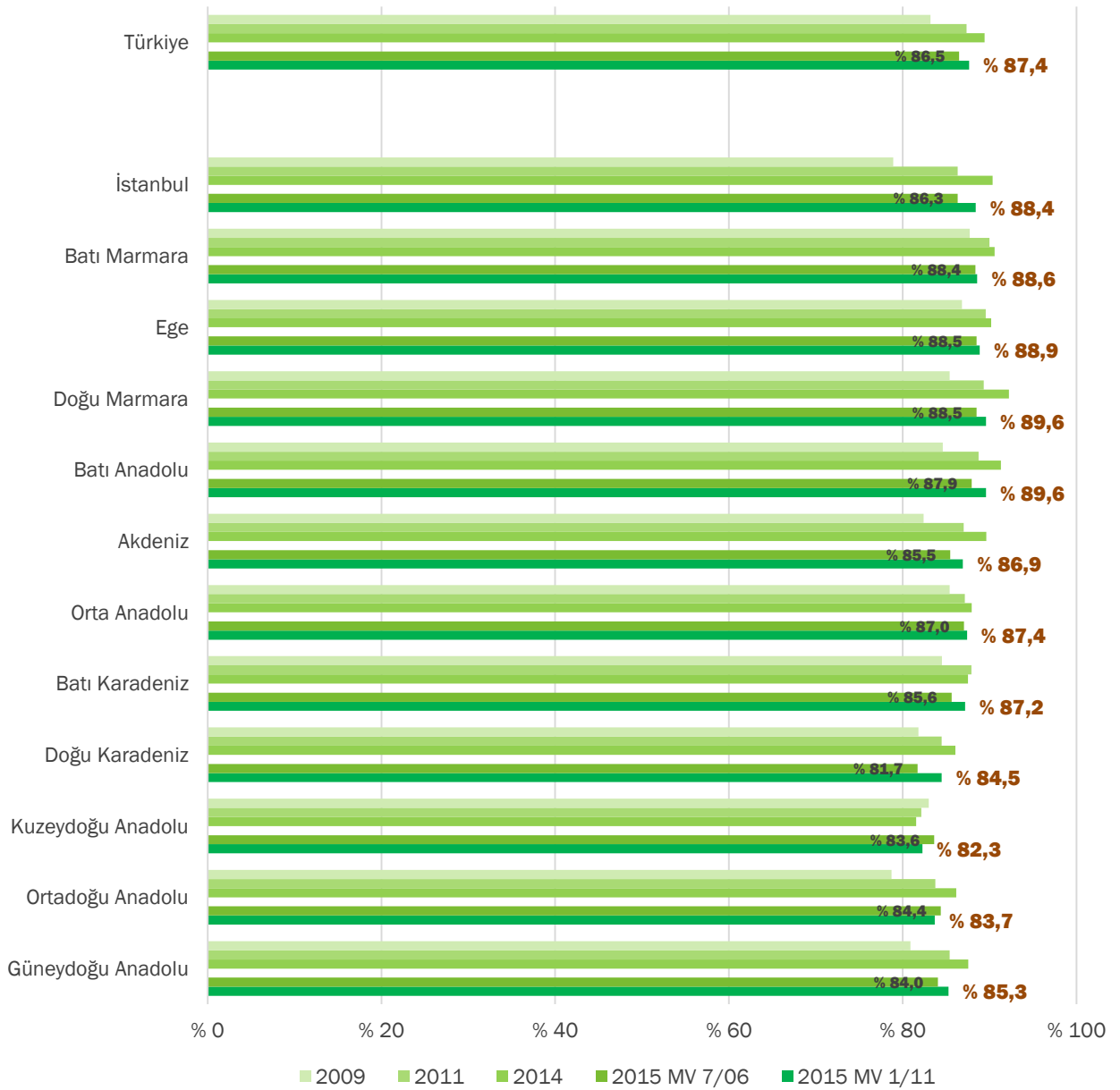
2.2.1. Bölgelerde ve İlçelerde Katılım Oranları

Seçime katılımdaki artışının bölgelere göre önemli bir değişim göstermediğini ise grafikte net bir şekilde bu seçime özel olarak görebiliyoruz. Katılımın bir önceki seçime göre nispeten düştüğü yerler ise Ortadoğu ve Kuzeydoğu Anadolu Bölgeleri olarak göze çarpıyor. Kürt asıllı vatandaşlardan özellikle HDP'ye oy verenlerinin sandığa daha az gittiğini ise bu raporun ilerleyen bölümlerinde, Çilek Ağacı ekibinin 'Ekolojik Çıkarım' analizinde daha net olarak görebiliyoruz. Ancak, doğu bölgelerinde katılımın neredeyse aynı kalmasını HDP'lilerin sandığa gitmediği kadar, Ak Parti seçmenlerinin sandığa gittiği varsayımını yaparak anlamlandırabiliyoruz.

¹ <http://www.pewresearch.org/fact-tank/2015/05/06/u-s-voter-turnout-trails-most-developed-countries>

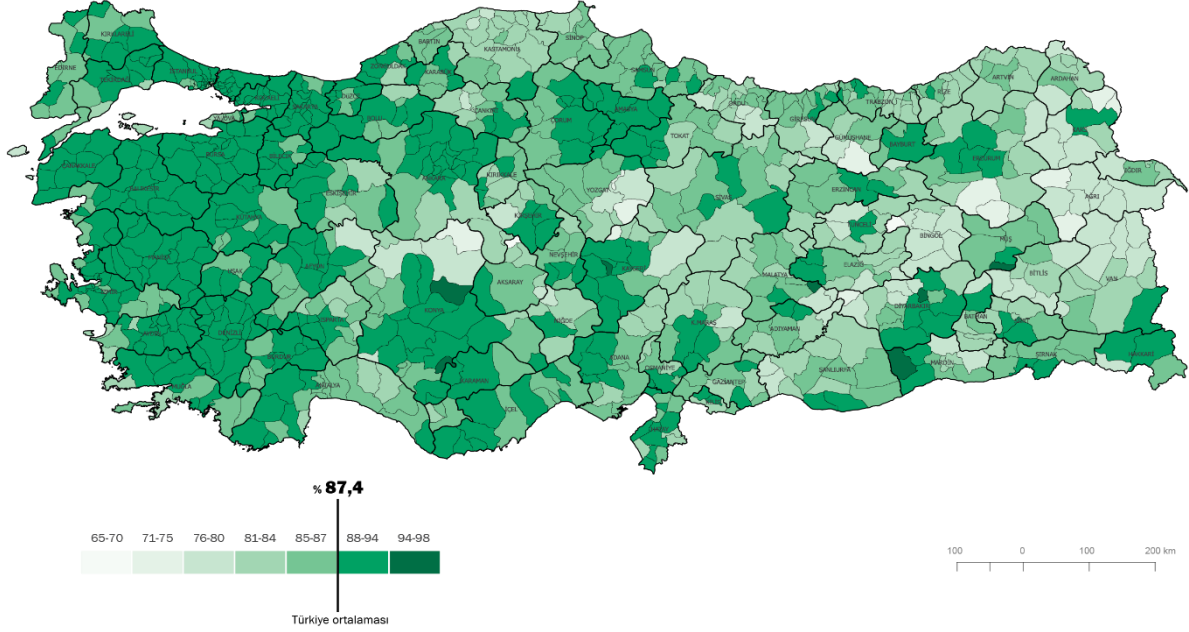
Bölgelere göre katılım oranlarında değişim

Bu aşamada yukarıdaki grafiğin karşılığını daha net görebilmek için aşağıdaki ilçe bazında oluşturulmuş haritaya göz atmak gerekiyor. Bu grafikte, yeşil renkler koyulaştıkça 1 Kasım seçimlerine katılım oranı artıyor. İlçe bazında bakıldığında İstanbul, Batı ve Doğu Marmara, Ege bölgelerinde katılımın ortalamadan yüksek, Kuzeydoğu, Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde ise ortalamadan düşük olduğu görülüyor. 158 ilçede katılım yüzde 90 üzerinde, 99 ilçede ise katılım yüzde 80 altında gerçekleşmiştir.

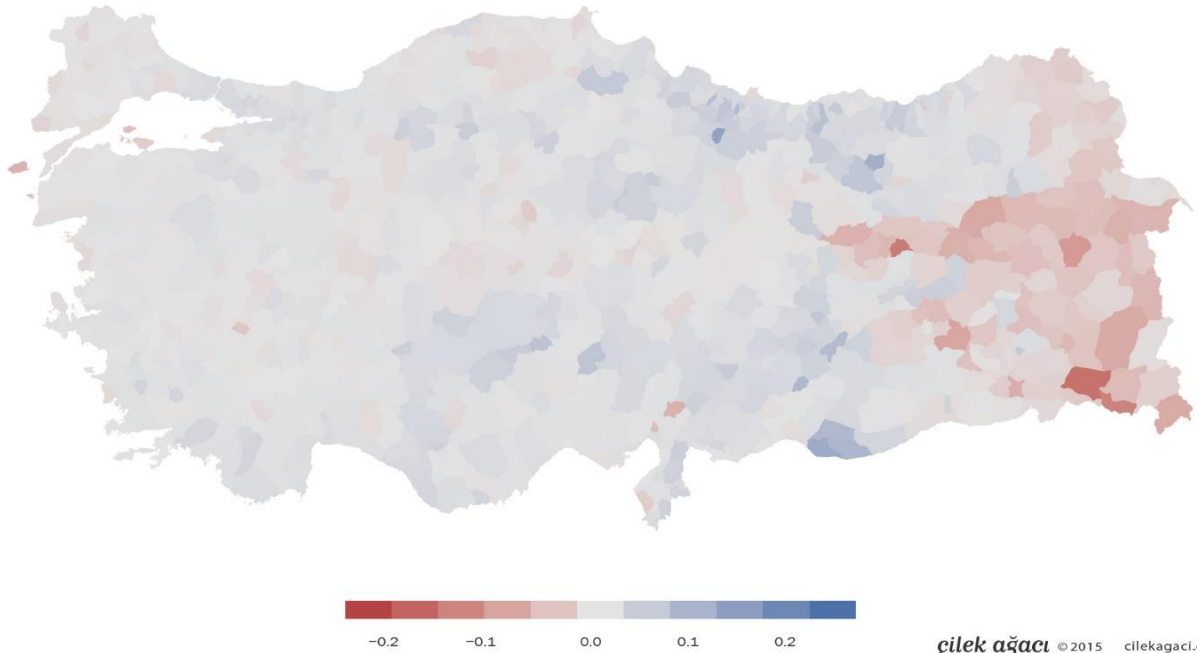
1 Kasım 2015 Milletvekili Genel Seçimleri İlçelere Göre Katılım Oranları

Katılım oranı değişmedi ancak katılmayanların adresi değişti

Seçime katılım Türkiye genelinde 5 ay önceki seçimlere göre 1,1 puan arttı. Çilek Ağacı ekibi tarafından hazırlanmış olan aşağıdaki ilçe bazlı harita bir önceki seçimle 1 Kasım seçimleri arasındaki katılım oranı farkını göstermektedir.

Katılım Oranı Değişimleri

çilek ağacı © 2015 cilekagaci.com

Bu haritada bir kez daha net bir şekilde görülüyor ki, Ortadoğu Anadolu Bölgesi'nin neredeyse tamamında katılım düşmüştür. Bu veriyi genel olarak iki seçim arasında HDP'nin oylarındaki 2 puanlık azalmanın, tercihlerin değişiminden ziyade, sandığa gitmemiş olmaktan kaynaklandığını teyit eden bir veri olarak ele alabiliriz. Bu bulguyu destekleyecek diğer analiz unsurlarını ise raporun ilerleyen aşamalarında size sunacağız.

2.3. Geçersiz Oy Oranları ve Dağılımları

1 Kasım seçim sonuçlarını 7 Haziran sonuçlarından ayıran önemli unsurlardan birisi geçersiz oy oranının siyasi tarihimizdeki en düşük oran oluşudur. Aşağıdaki tabloda çok partili dönemin tüm genel seçimlerindeki geçersiz oy sayıları ve oranları görülmektedir. Genel ortalama yüzde 3 ila 4,5 aralığında gerçekleşen geçersiz oy oranı 7 Haziran'da yüzde 2,9 olarak gerçekleşmişti. 1 Kasım'da ise geçersiz oy oranı yüzde 1,4 olarak gerçekleşmiştir. Daha sonraki bölümlerde irdeleneceği gibi **geçersiz oylardaki bu oransal azalış Ak Parti oylarındaki artışın kaynaklarından birisidir.**

Genel seçim	Geçersiz oy	Geçersiz oy %
1950	249.901	3,1
1954	142.916	1,6
1957	126.405	1,4
1961	384.681	3,7
1965	441.115	4,5
1969	429.681	4,5
1973	500.185	4,5
1977	531.038	3,5
1983	886.852	4,9
1987	631.912	2,6
1991	743.050	3,0
1995	974.476	3,3
1999	1.405.477	4,3
2002	1.239.378	3,9
2007	1.006.602	2,9
2011	1.101.052	2,5
2015 (7 Haz)	1.329.616	2,9
2015 (1 Kas)	682.742	1,4

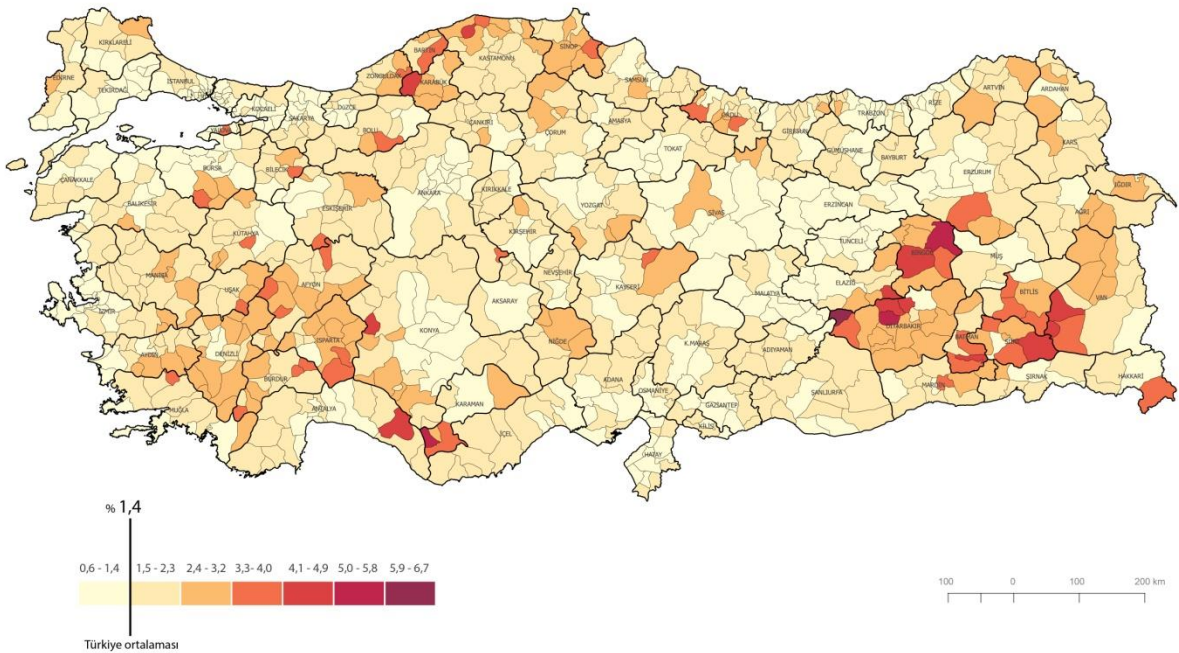
Geçersiz oylardaki azalışın nedenlerinden bir tanesi, büyük olasılıkla, 1 Kasım seçimlerinin “tekrar seçim”, bir bakıma “ikinci tur seçim” gibi oluşması nedeniyle bağımsız adayların sayısındaki dramatik azalıştır. Bağımsız adayların sayısındaki bu azalış nedeniyle oy pusulasının baskı tasarımıdaki karmaşıklık bir nebze azalmış,

seçmenin mühür basacağı alanların daha net ve görünür olması nedeniyle mühür karışıklıkları da azalmış görünmektedir.

Geçersiz oylara ilçe bazında bakıldığında yerel bazlı yoğunlaşmalar gözlenmektedir. 17 ilçede geçersiz oy oranları yüzde 4'den fazla gerçekleşmiştir ki, bunların arasından 11 ilçe Kürt seçmenin yoğunlukta olduğu ilçelerdir (Diyarbakır/Çüngüş-Eğil-Hani-Dicle, Bingöl/Karlıova-Merkez, Batman/Hasankeyf, Van/Bahçesaray-Gevaş, Siirt/Pervari, Bitlis/Hizan). Buna karşılık 80 ilçede geçersiz oy oranı yüzde 1 ve altı oranlarda gerçekleşmiştir.

1 Kasım 2015 Milletvekili Genel Seçimleri
İlçelere göre GEÇERSİZ OY DAĞILIMLARI

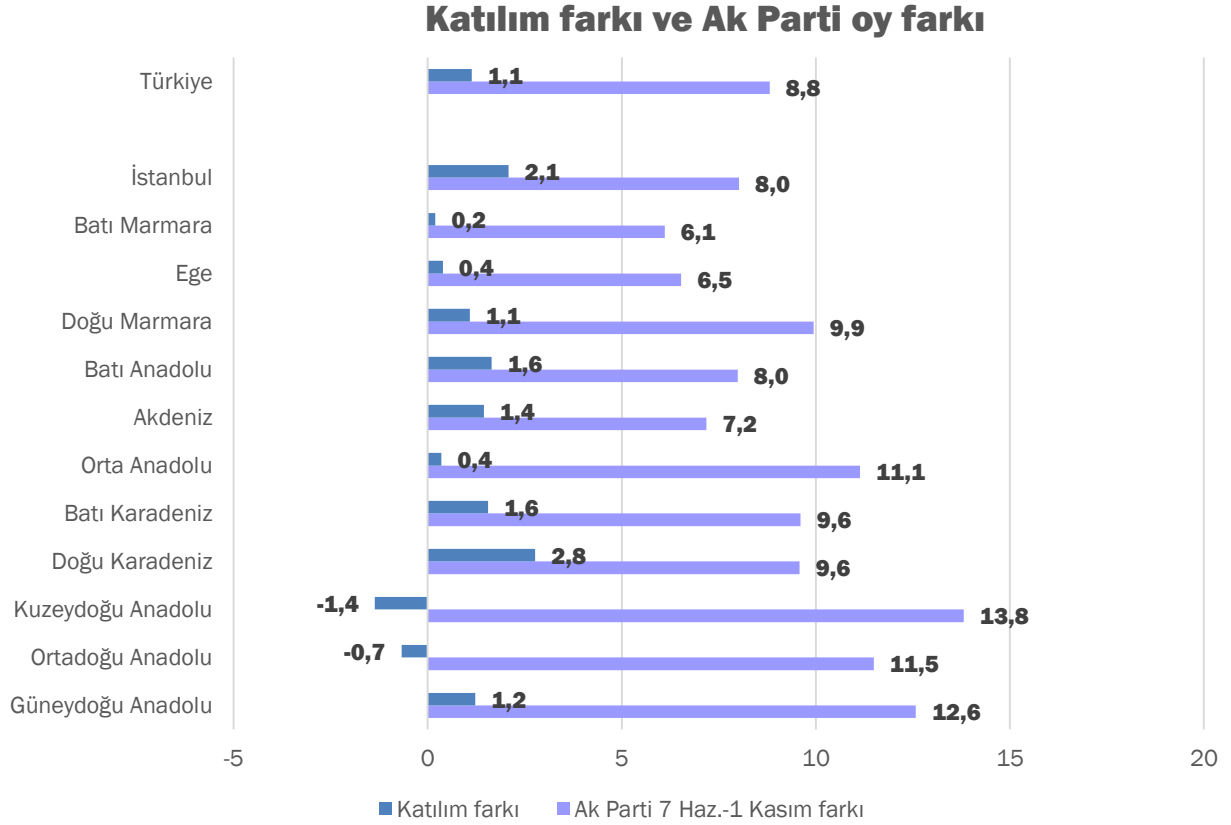
2.4. Partilerin Yaygınlıkları ve Bölgelere Göre Performansları

Daha öncede belirttiğimiz gibi 1 Kasım 2015 seçimlerinde katılım oranının büyük rol oynadığına dair birçok bulgu ortaya çıkıyor. Özellikle, 5 ay içinde gerçekleşen iki seçimi karşılaştırmak önemli. Bu anlamda katılım ile oy oranları arasında nasıl bir ilişki olduğunu anlamak için farklı açılardan bakmaya devam etmek gerekiyor. Aşağıdaki grafikler her bir bölgedeki katılım oranındaki farkı ve o partinin o bölgede aldığı oyun farkını ortaya koymaktadır.

2.4.1. Ak Parti'nin performansı

Aşağıdaki grafiğe göre, İstanbul'da katılım bir önceki seçime göre 2 puan (yüzde 2) artarken Ak Parti'nin oyu ise 8 puan artmıştır.

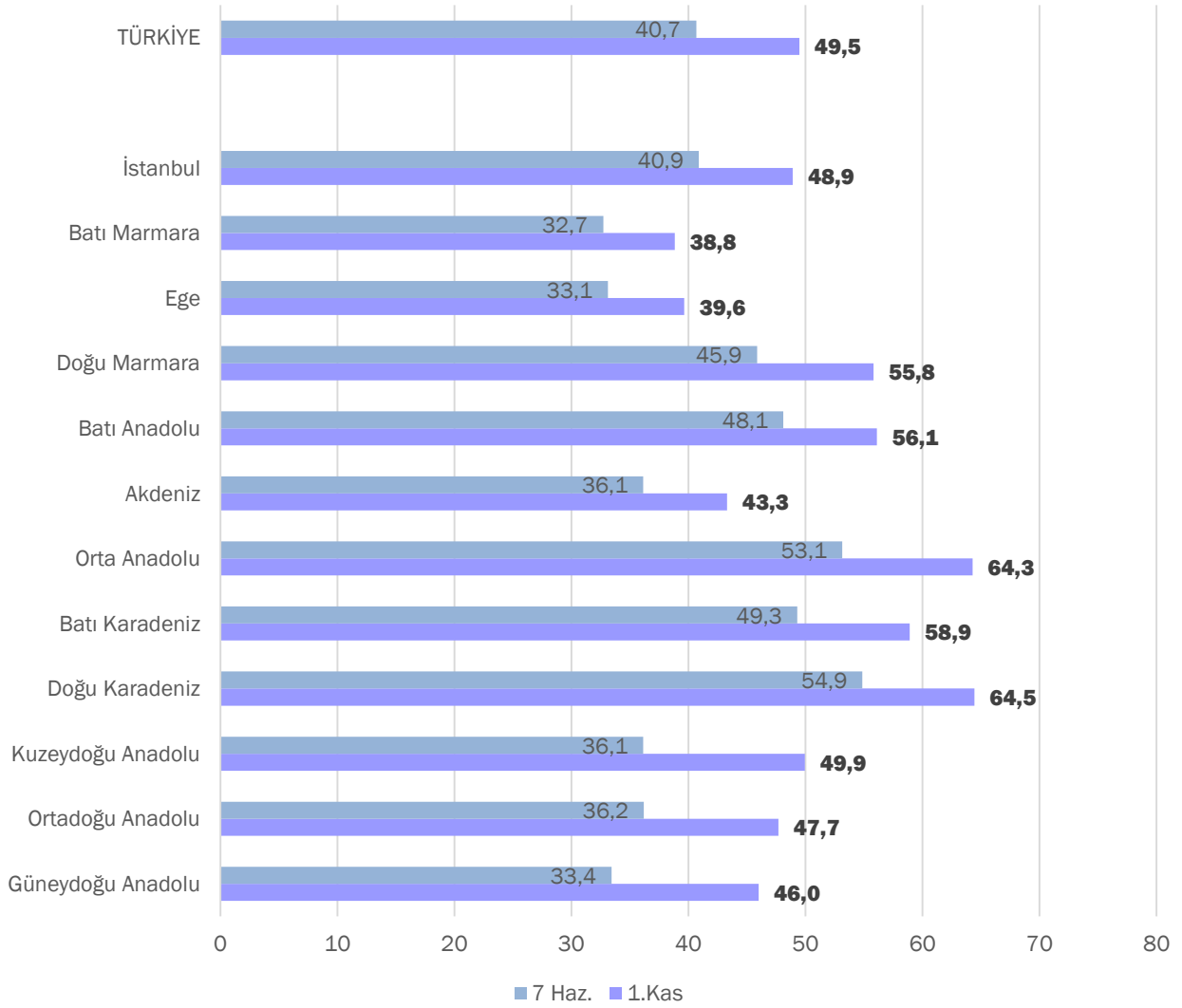
Ülke genelindeki oyunu 8,8 puan artırmış olan Ak Parti'nin oyunu en düşük oranda arttırdığı bölge olan Ege'de bile yüzde 6,5 artış görülmektedir.

Ayrıca, Ak Parti'nin üç doğu bölgesinde oylarını dikkat çekici biçimde artırmış olduğunu, özellikle Kuzeydoğu Anadolu bölgesinde oyunu 14 puan yükselttiğini görebiliyoruz.

Aşağıdaki grafik ise Ak Parti'nin her iki seçimde bölgelerde aldığı oy oranını göstermektedir.

Bölgelerde Ak Parti oyunun değişimi

Ak Parti en düşük oy aldığı bölgede bile yüzde 40 sınırında

Bu grafiğe baktığımızda Ak Parti'nin güçlü veya zayıf olduğu bölgelerin iki seçim arasında çok değişmediğini tespit edebiliyoruz. Diğer bir deyişle, bir önceki seçimde en güçlü olduğu bölge Orta Anadolu ise, bu seçimde de en yüksek oy aldığı bölge Orta Anadolu. En düşük oy aldığı Batı Marmara da bu seçimde gene en düşük oy aldığı bölge olarak karşımıza çıkıyor.

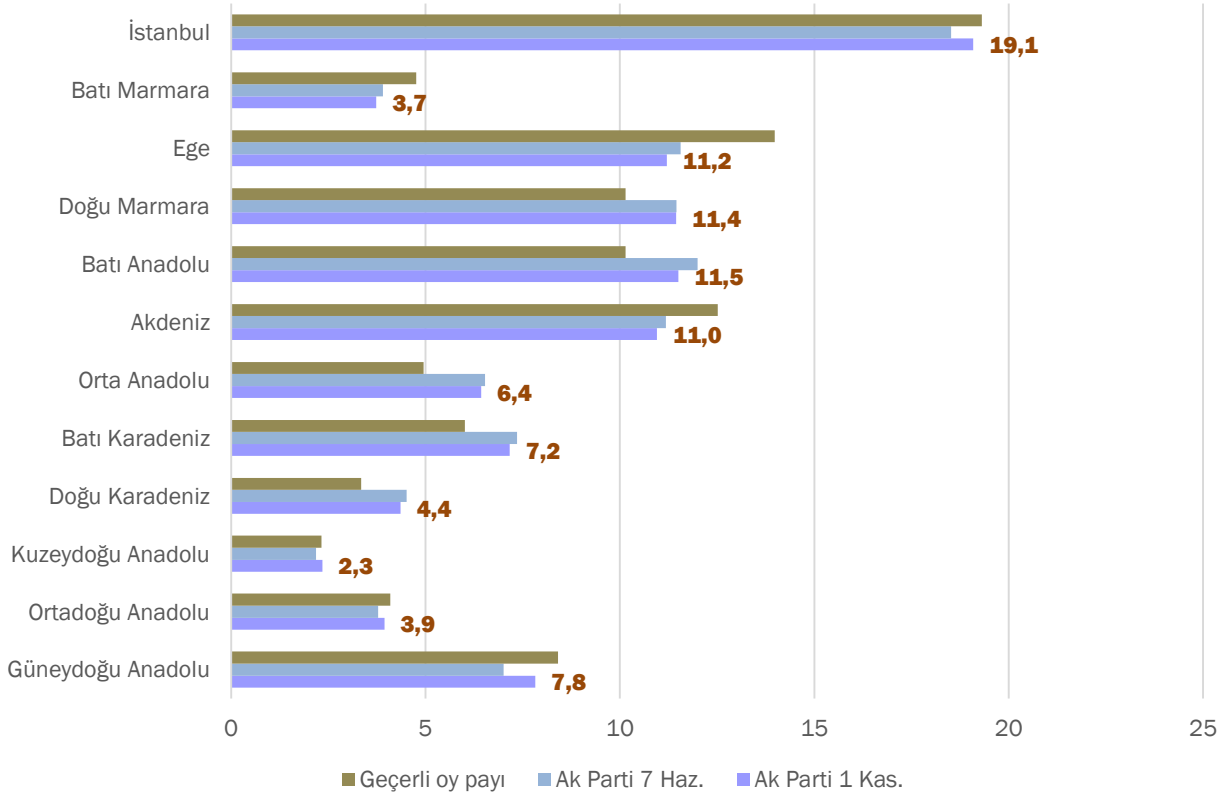
Ak Parti'nin oyları nüfus dağılımına paralel dağılıyor

Bölgelere ayırarak seçimi anlamamıza yardımcı olacak üçüncü grafik ise Ak Parti seçmenlerinin bölgelere dağılımını geçerli oy payı ile beraber gösteriyor. Bu analize göz atmamızın amacı partilerin yurt genelindeki yaygınlığını anlamaya çalışmaktır. Görüldüğü gibi Ak Parti'nin bölgelere dağılımı geçerli oyların dağılımı ile paralellik gösteriyor. Diğer bir deyişle, Ak Parti oyları bir bölgenin kendi varlığından daha az ya da daha fazla bir yoğunluk ortaya koymuyor. Aynı grafiğin diğer partiler için nasıl

görüldüğüne bakacak olursak bu dağılımın bir tek iktidar partisine mahsus olduğunu tespit edebiliriz.

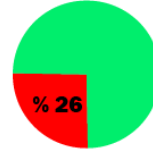
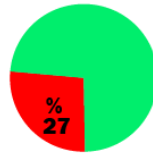
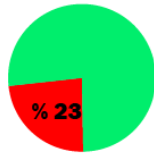
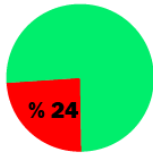
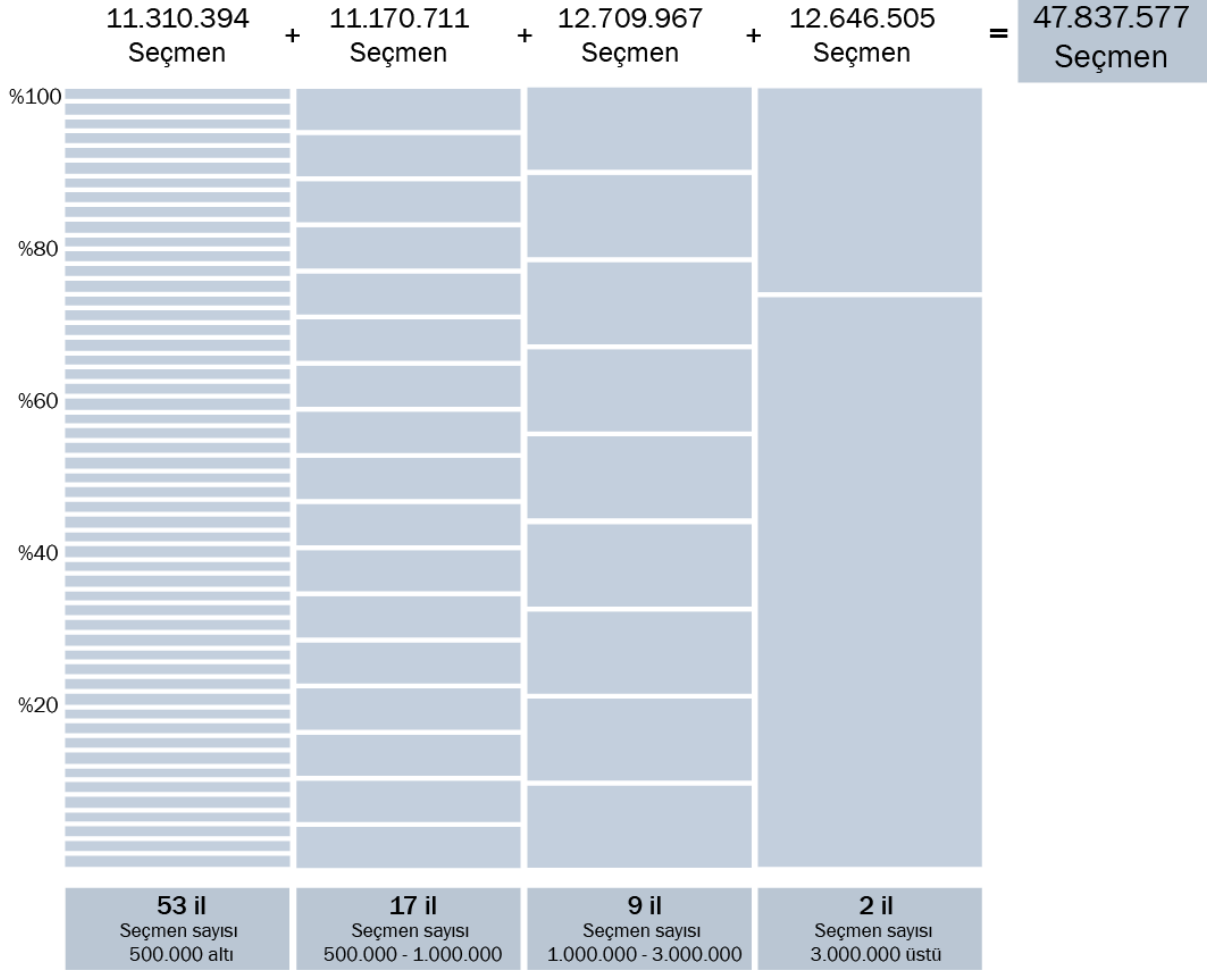
Ak Parti oylarının bölgelere dağılımı

Partilerin oylarının farklı büyüklüklerdeki illerde nasıl performans gösterdiğini ise aşağıdaki diyagramla anlatmaya çalışacağız. 81 ili toplam nüfuslarına göre aşağıdaki gibi dört kategoriye ayırabiliyoruz. İlk olarak İstanbul ve Ankara'nın toplam nüfusu seçmenlerin dörtte birini oluşturuyor. Nüfusu 1-3 milyon arasındaki değişen 9 büyük metropolün de toplam nüfusu aynı seviyelerdedir. Geriye kalan büyükşehir statüsündeki 17 ilin nüfusu ve 53 büyükşehir olmayan illerin de toplamı dörtte bir mertebesindedir. Bu dört farklı kategorideki ilin sadece nüfus yoğunlukları değil, içinde sürdürülen yaşam pratikleri farklıdır. Bu yüzden bu kategorizasyonda partilerin oylarının nasıl dağıldığı önemli ipuçları verebilmektedir.

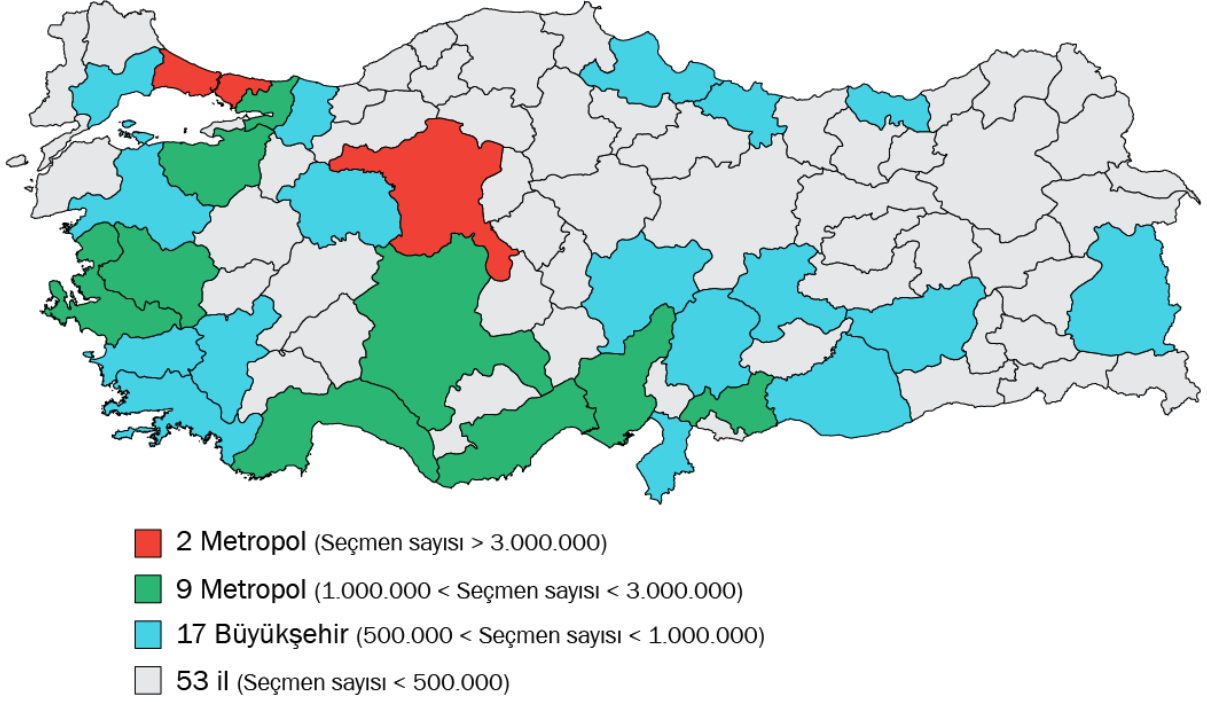
İllerde Seçmen Sayılarına Göre Parti Oy Oranları

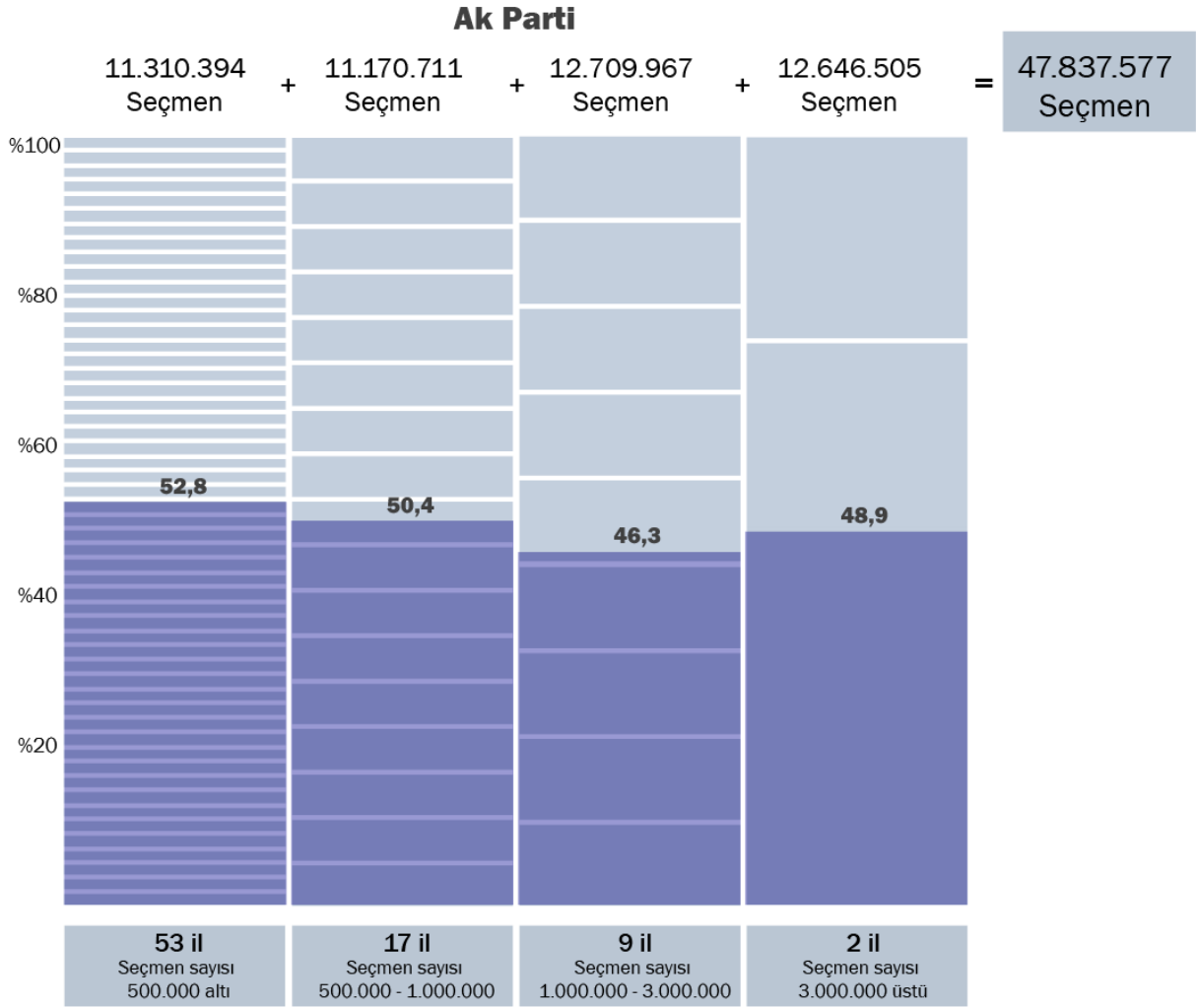
Bu gösterim illerin kendi büyüklüklerine göre ne şekilde dağıldığını net bir şekilde göstermektedir. Aşağıdaki harita ise bu dört kategorideki illerin coğrafi olarak Türkiye içinde nasıl konumlandığını izlemek için faydalı olacaktır.

Seçmen sayısına göre iller

İlk olarak Ak Parti'nin bu dört farklı kategoride ayrı ayrı nasıl bir performans gösterdiğine baktığımızda yaygın bir tablo ile karşı karşıya kalıyoruz. Dört farklı nüfus yoğunluğundaki alanda Ak Parti'nin oyu ülke genelindekinden çok farklı bir görünüm ortaya koymamaktadır. İstanbul ve Ankara'nın da yarısının oyunu, 53 küçük ilin de yarısının oyunu almıştır.

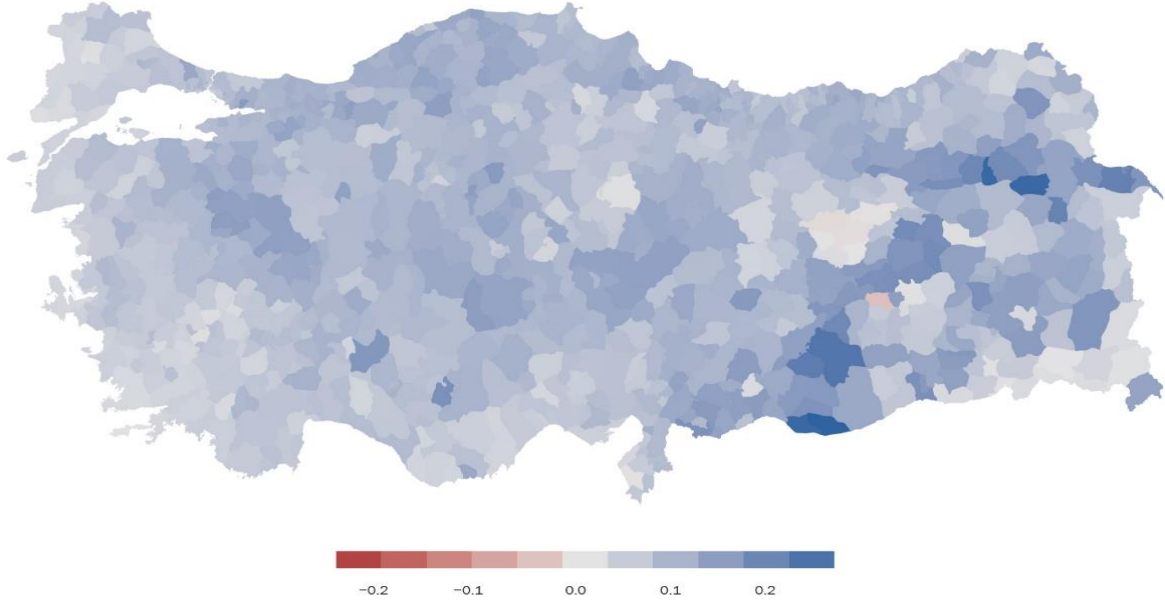
Ak Parti üzerine analizimize ilçe bazlı harita üzerinden devam edersek benzer bulgular daha net karşımıza çıkıyor. Aşağıdaki harita ilçelerdeki Ak Parti oyunun 7 Haziran'dan 1 Kasım'a değişimini gösteriyor. 7 Haziran'a kıyasla oyu azalmış ilçeler oranlarına göre kırmızı, artmış olanlar ise mavi renkte gözüküyor. Ak Parti haritasında görüldüğü gibi kırmızı renkli olan, diğer bir deyişle oyu azalmış olan ilçe neredeyse bulunmuyor.

Ak Parti'nin dağılımlarının gösterimlerin genelinden çıkarabildiğimiz en birincil sonuç, iktidar partisinin beş ay içindeki sürpriz oy artışını ülke genelinde tam olarak yaygın bir şekilde gerçekleştirmiş olduğudur.

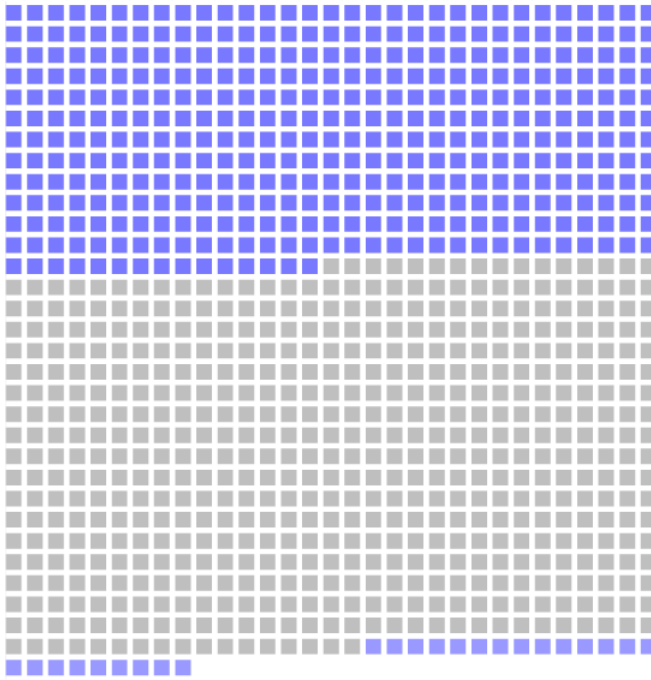
Ak Parti'nin yaygınlığını ilçe bazındaki şu bulguya bakarak tespit edebiliriz: Partilerin ilçelerdeki performanslarını yüzde 60'ın üstünde veya yüzde 10'un altında oy almasına göre incelediğimizde ortaya çıkan tablo bize farklı bir açıdan değerlendirme imkanı sunuyor. Aşağıdaki gösterimde her bir kutu ülkedeki ilçeleri ifade etmektedir. Aşağıdaki açık renkli kutular partinin yüzde 10'un altında, koyu renkli kutular ise yüzde 60'ın üstünde aldığı ilçeleri göstermektedir.

Ak Parti Oy Oranı Değişimleri

387 ilçede Ak Parti > % 60

23 ilçede Ak Parti < % 10

Ak Parti Türkiye genelindeki 970 ilçenin 387'sinde yüzde 60'ın üzerinde oy almıştır. Buna karşın yüzde 10'un üzerine çıkamadığı ilçe sayısı sadece 23'tür.

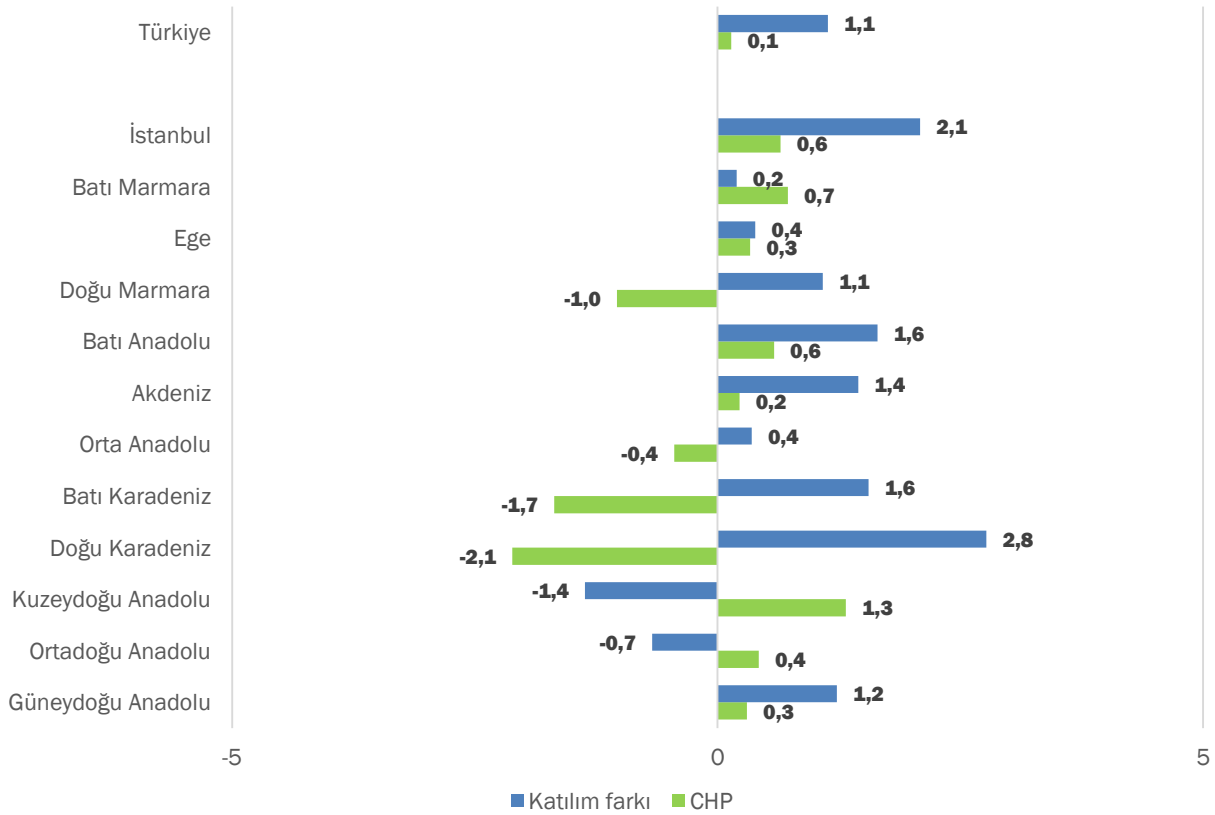

2.4.2. CHP'nin performansı

Ak Parti'nin performansını değerlendirmek için diğer partilerin ortaya çıkardığı tablo ile karşılaştırmak gerekiyor. İlk olarak CHP'nin performansını aynı grafikler vasıtasıyla incelediğimizde aynı yaygınlığı pek göremiyoruz.

Bölgelerdeki oy artış veya azalışlara baktığımızda CHP için ilk tespit iki seçim arasında çok bir değişiklik gözükmediği olacaktır. İki seçim arasında seçmen oranında veya profilinde herhangi bir değişiklik gözükmeyen CHP'nin bölgelere göre dağılımı Ak Parti'ninkinden farklı görünüyor.

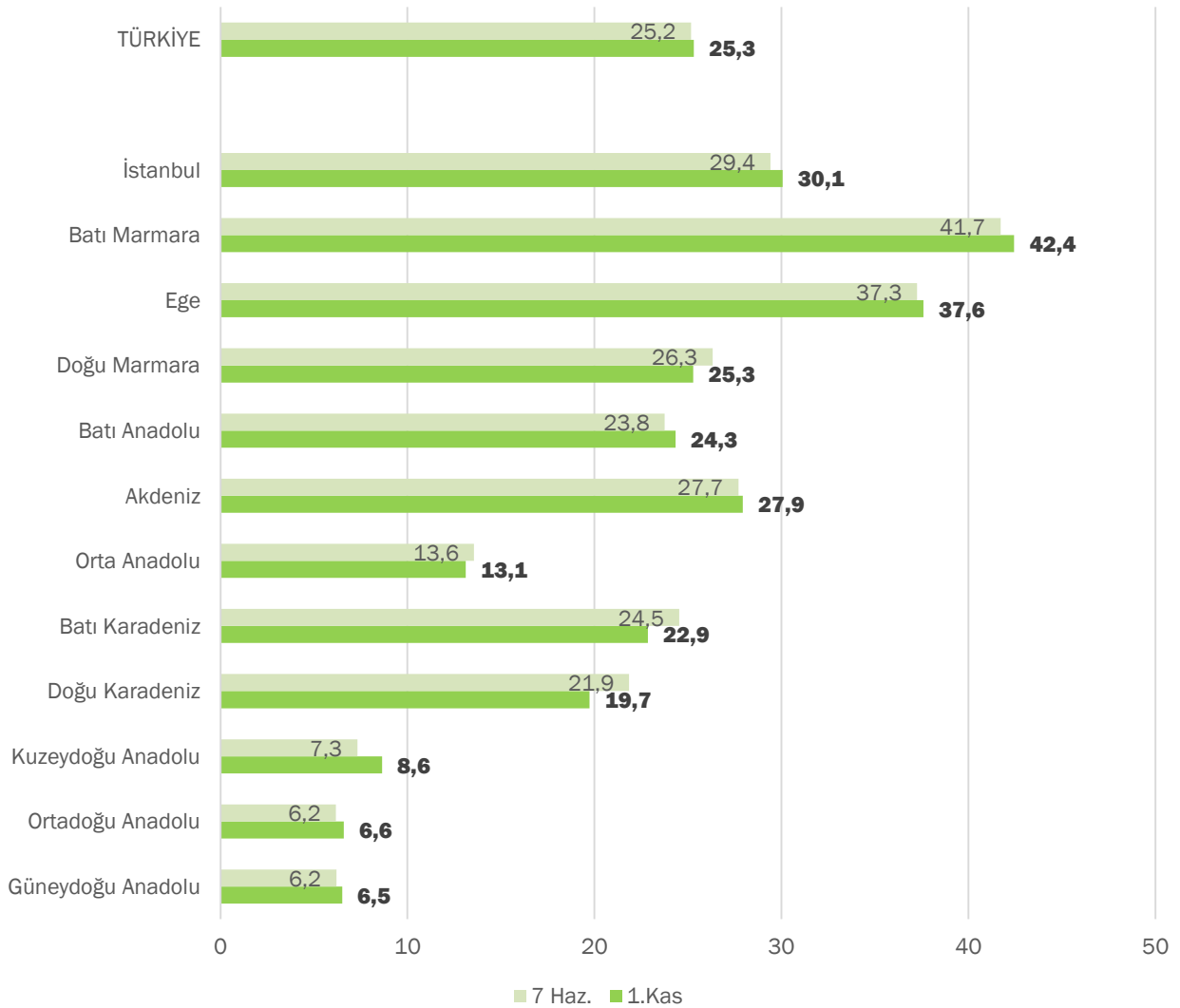
Katılım farkı ve CHP oy farkı

CHP oyunun en fazla arttığı bölgede 1 puan, en çok düştüğü yerde ise 2 puanlık farklar oluşmuştur. Genel olarak baktığımızda CHP'nin iki seçim arasında değişmeyen oyu, bölgelere göre de özel bir değişiklik göstermemiştir. Aşağıdaki grafik de bu bir iki puanlık farkların genel tabloda herhangi bir etki ortaya koymadığını net bir şekilde göstermektedir.

Bölgelerde CHP oyunun değişimi

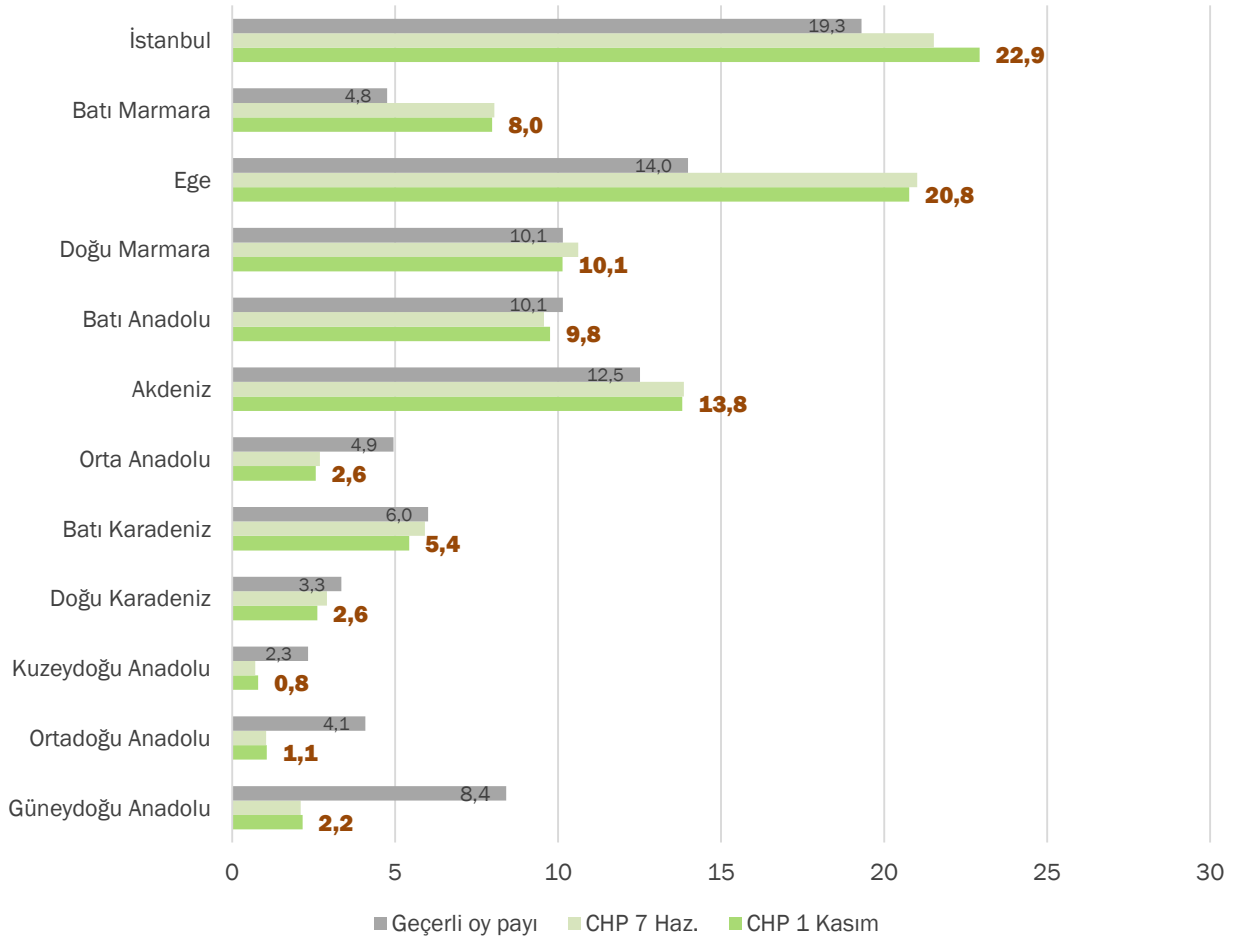

CHP oyunu en yüksek oranda Kuzeydoğu Anadolu'da arttırmış gözükmektedir. Ancak, üç doğu bölgesinde de CHP'nin oyu halen yüzde 10'un altında seyretmektedir. Dolayısıyla bu bölgelerdeki ufak oy artışlarını anlamlandırmak çok doğru olmayabilir. Ancak, özellikle terör olayları, Ankara katliamı gibi olaylardaki olumlu ve yumuşak tavrının Kürtlerin yoğunluklu olduğu bölgelerde az da olsa karşılık bulduğunu da düşünebiliriz.

Aşağıdaki gösterim ise CHP oylarının bölgelere dağılımını göstermektedir. Bir önceki bölümde Ak Parti oylarının bölgelerdeki dağılımının Türkiye geneli ile paralel olduğunu göstermiştik. Ancak CHP için durum biraz daha farklı gözüküyor.

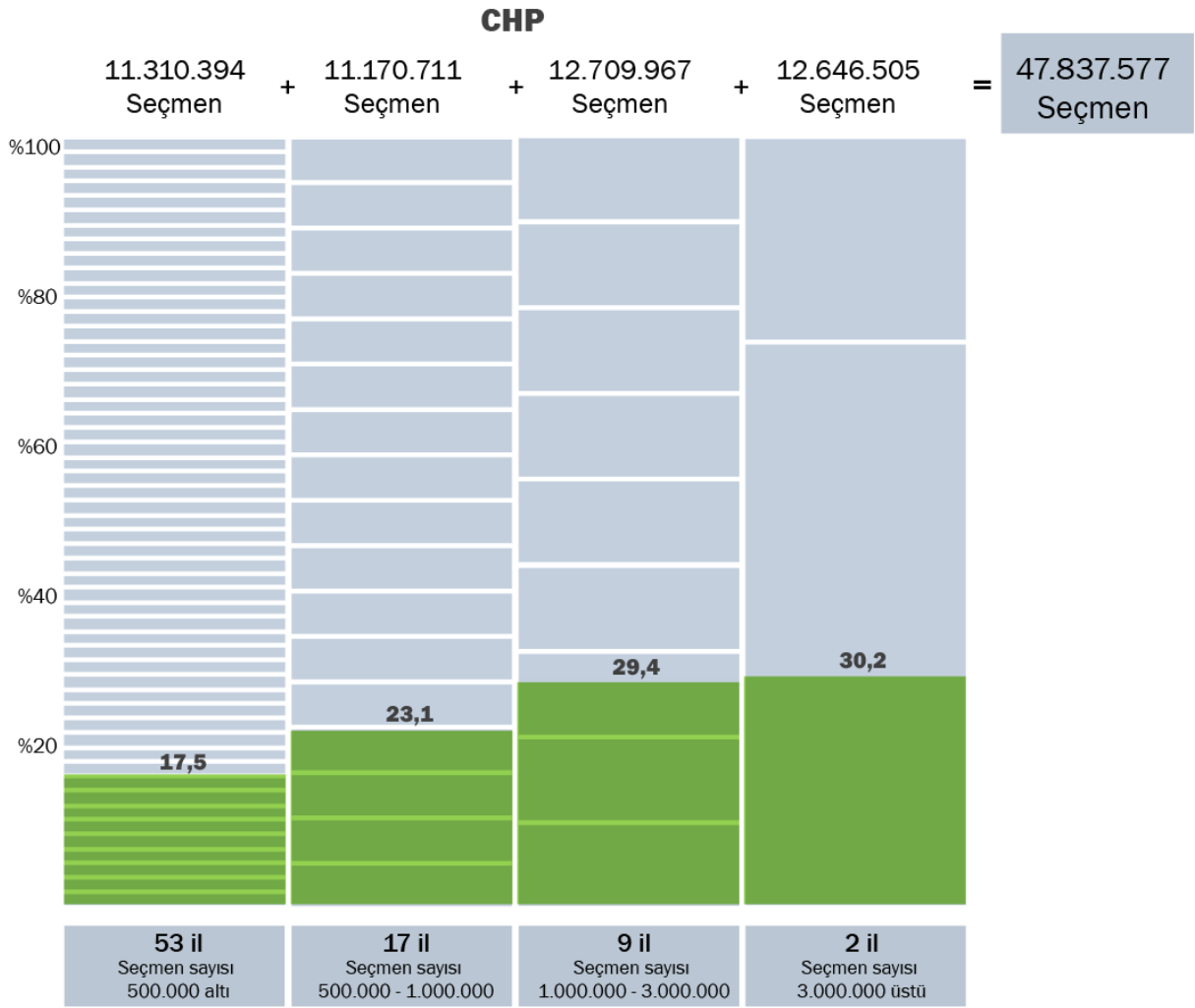

CHP oylarının bölgelere dağılımı

Bir önceki grafikte CHP'nin oylarının az da olsa arttığını belirttiğimiz doğu bölgelerinde, CHP'nin o bölgenin oy potansiyeline göre ne denli az varlık gösterdiğini izleyebiliyoruz. Örneğin, ülkedeki seçmenlerin yüzde 8'i Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yaşıyorken, CHP'nin oylarının sadece yüzde 2'si buradan gelmektedir. Buna karşın, Ege bölgesinin seçmenleri genel içinde sadece yüzde 14 yer tutarken, CHP oyunun yüzde 21'ini bu bölgeden almaktadır. Genel olarak baktığımızda, CHP'nin ülke geneline Ak Parti kadar yayılmamış olduğunu görebiliyoruz.

Ak Parti ile ilgili bir önceki bölümde de incelediğimiz gibi, farklı nüfus kategorilerindeki illerin bütününde CHP'nin nasıl dağıldığına baktığımızda iktidar partisinden farklı bir tablo ortaya çıkıyor. Dolayısıyla CHP sadece sahiller veya Trakya gibi belli coğrafi bölgelerde farklı performans gösteriyor değildir. Aynı zamanda daha 'taşra' olarak tarif edebileceğimiz, büyükşehir olmayan küçük illerde de daha düşük oy alabiliyor.

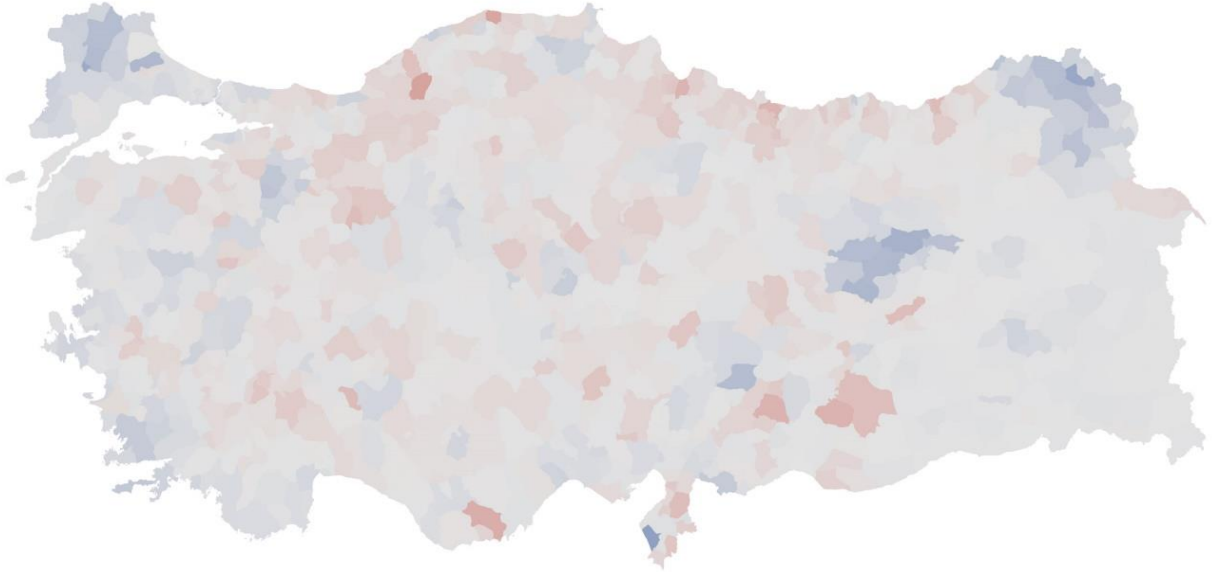

CHP İstanbul ve Ankara'da yüzde 30 oy alırken, illerin nüfus yoğunlukları azaldıkça daha az oya sahip oluyor. 53 küçük ilin toplamında CHP'nin aldığı oy yüzde 17 mertebesindedir.

Ülke genelinde toplam oyunun hiç değişmediğini belirttiğimiz CHP'nin ilçelerdeki oy farkını gösteren haritada bu durumu net bir şekilde tespit edebiliyoruz. CHP'nin sadece Trakya'da ve Kuzeydoğu Anadolu bölgesinde bazı ilçelerde oyunu yüzde 10'un üzerinde arttırdığını görmek mümkün.

CHP Oy Oranı Değişimleri

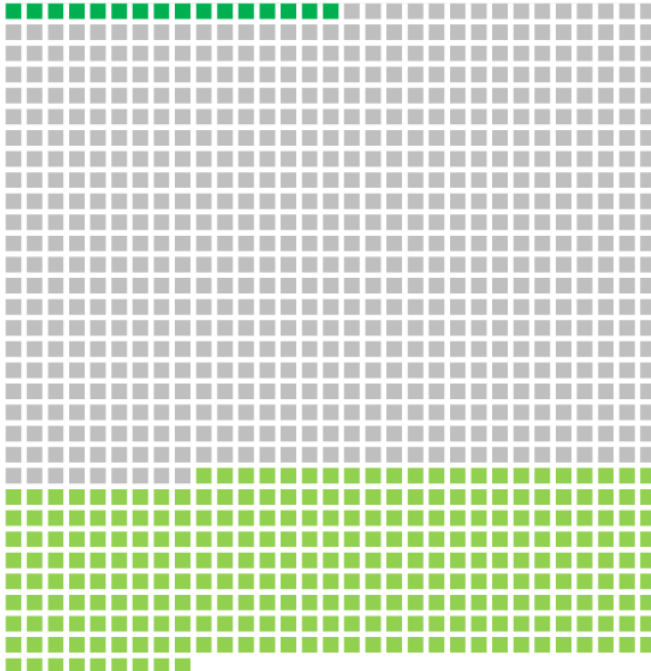

-0.2 -0.1 0.0 0.1 0.2

çilek ağacı © 2015 cilekagaci.com

Aynı Ak Parti için yaptığımız gibi CHP'nin de yüzde 60 üstü ve yüzde 10 altı oy aldığı ilçelere baktığımızda ana muhalefet partisinin ilçelerin neredeyse üçte birinde yüzde 10'u geçemediğini, diğer bir deyişle varlık gösteremediğini anlayabiliyoruz.

16 ilçede CHP > % 60

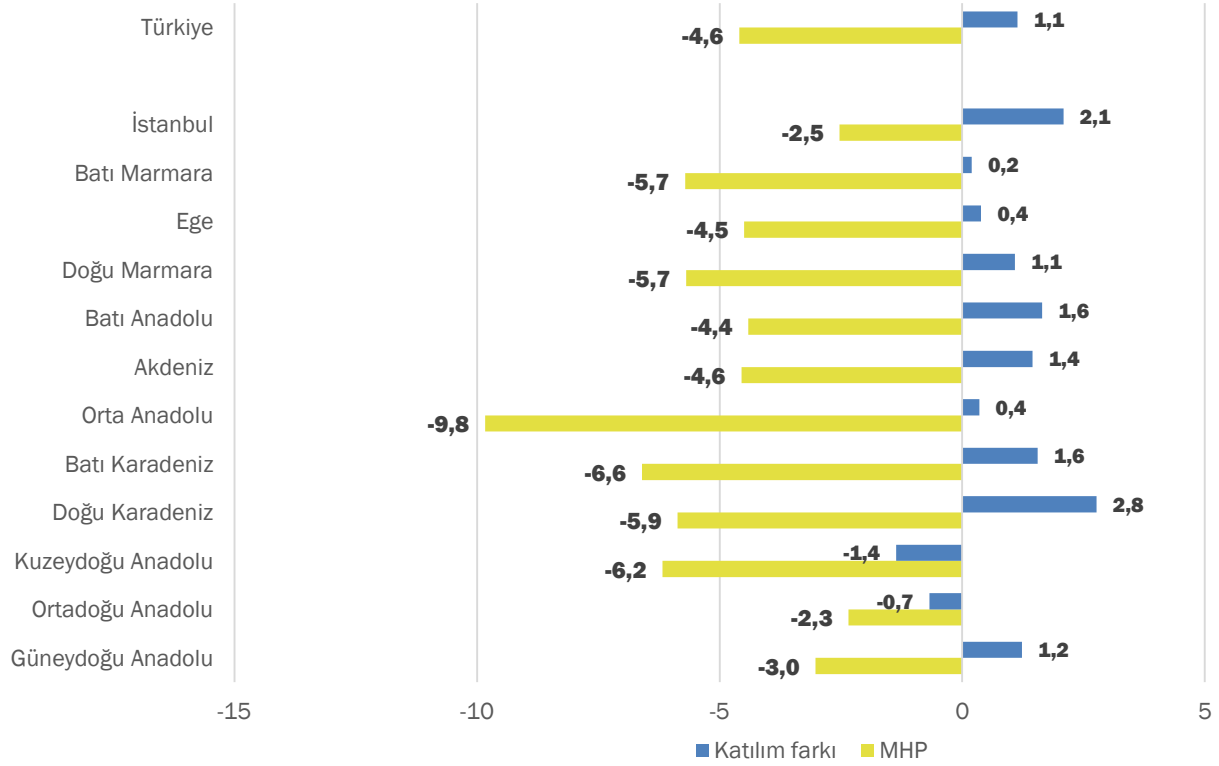
279 ilçede CHP < % 10

2.4.3. MHP'nin performansı

1 Kasım seçimlerinde seçmen potansiyelinin dörtte birini kaybetmiş olan MHP'nin oyunu arttırdığı hiçbir bölge bulunmuyor. MHP oyunun en az olduğu doğu bölgelerinde bile belli oranlarda düşüş yaşamıştır.

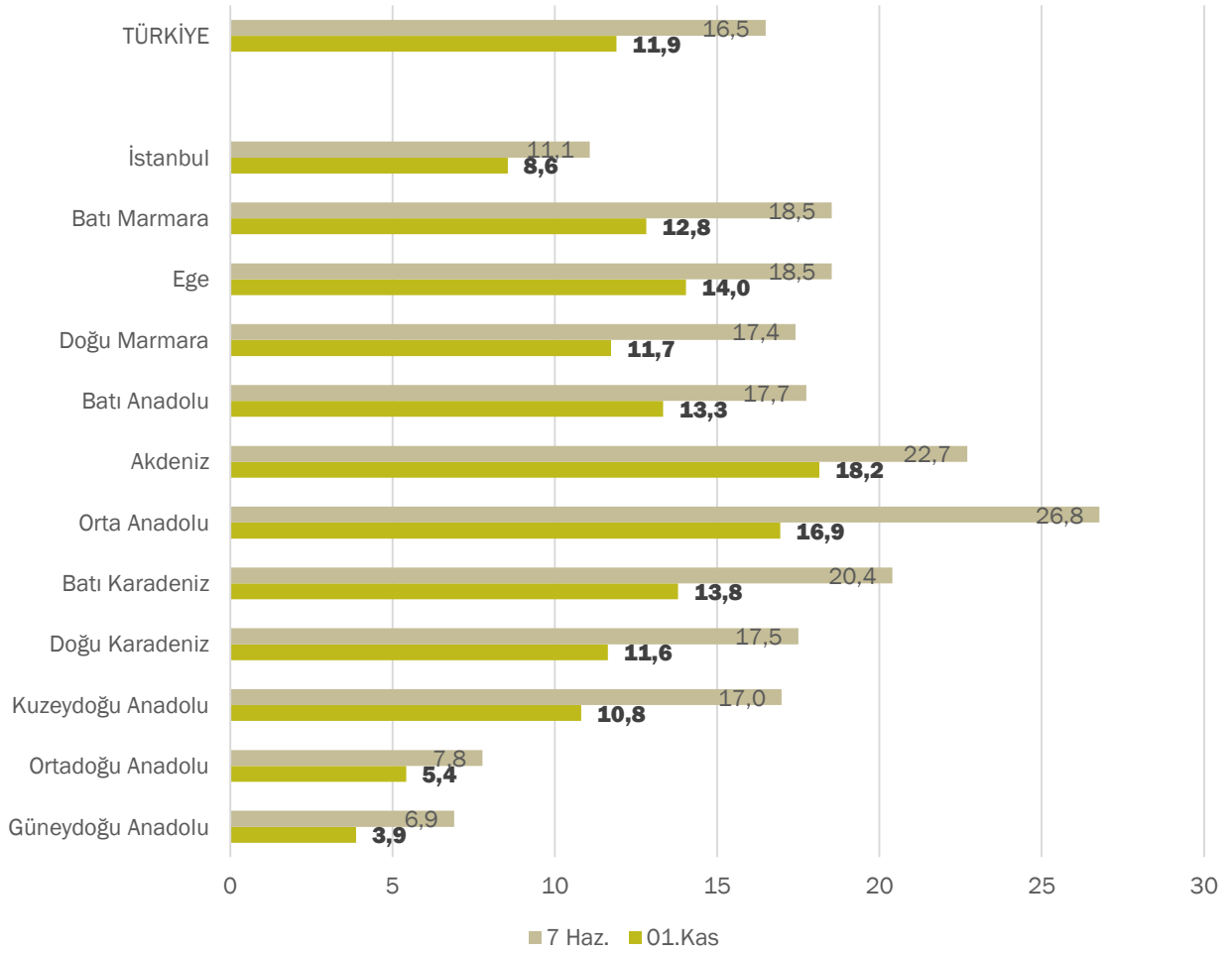
Katılım farkı ve MHP oy farkı

Aşağıdaki grafik ise yukarıdakinin oy oranları olarak karşılığını gösteriyor. Yukarıdaki grafikte 10 puan azalmanın yaşandığı Ortadoğu Anadolu bölgesinde MHP 7 Haziran'da oyların yüzde 27'sini alırken, bu oran 1 Kasım'da yüzde 17'ye düşmüştür. Ancak, MHP'nin oylarının bölgelere dağılımının gösterildiği grafikte anlaşılacağı gibi Ortadoğu Anadolu bölgesinde MHP'nin kaybettiği oylar kendi oyunun sadece yüzde 1'ine tekabül ediyor.

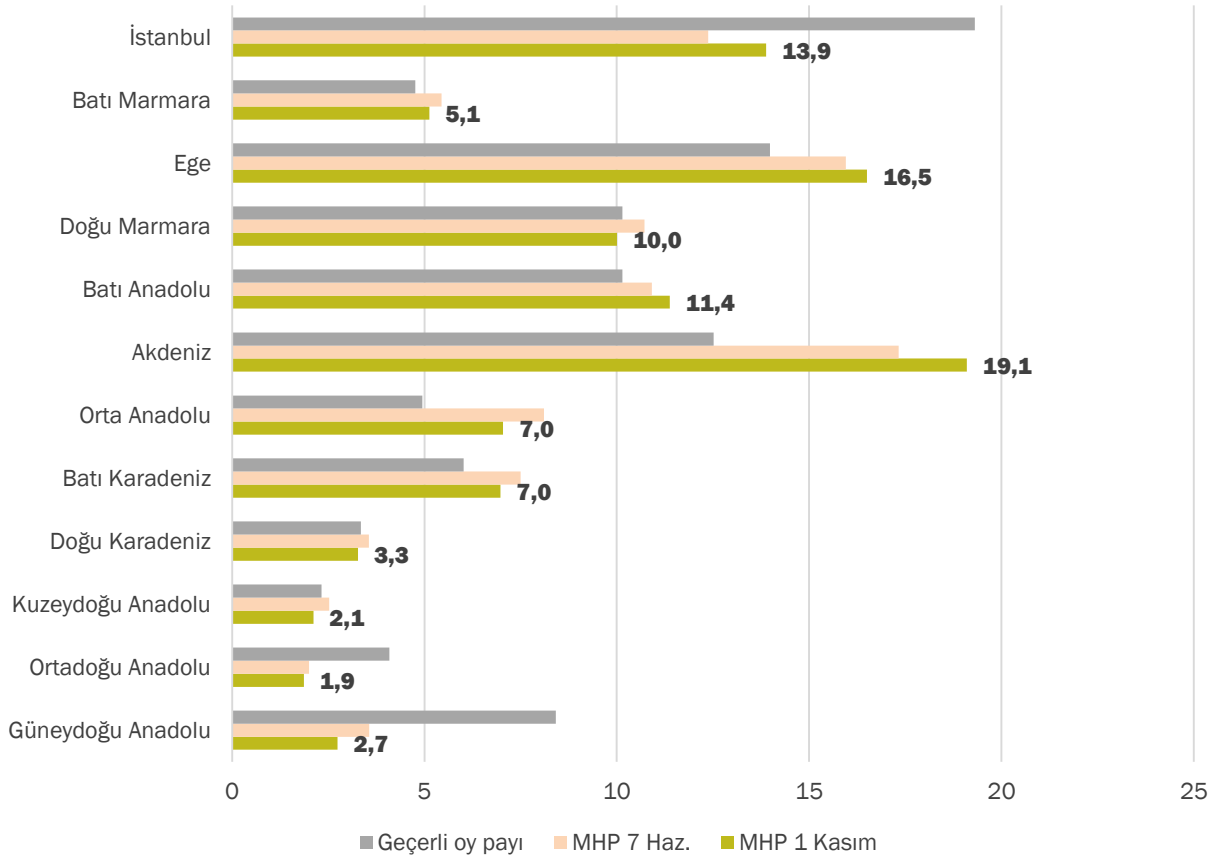
Bölgelerde MHP oyunun değişimi

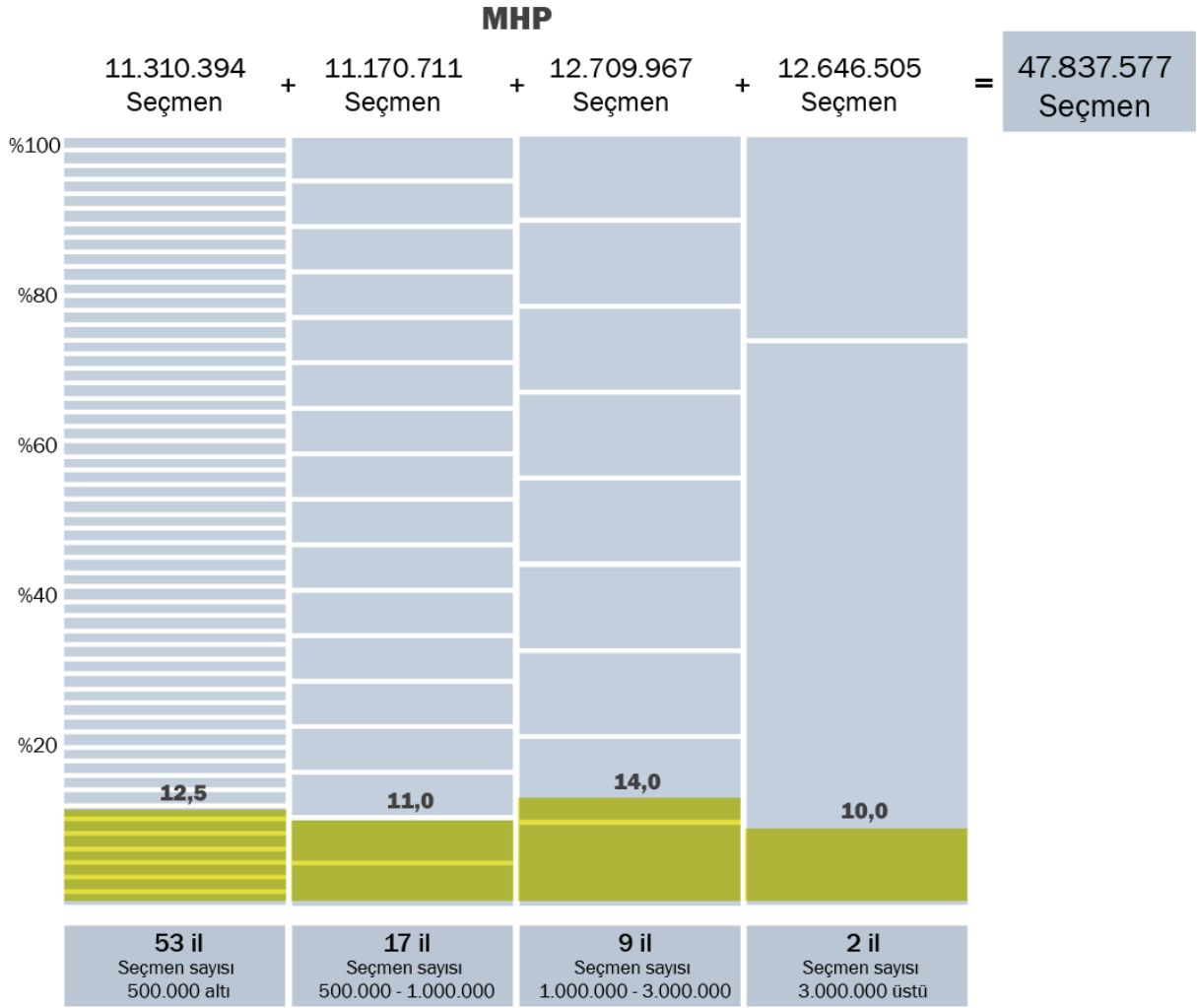
Diğer yandan MHP Akdeniz'de 5 puan kaybederken, Akdeniz'deki oyların MHP'nin toplam oyu içindeki payı artmış gözükmemektedir. Bu durum, MHP her ne kadar Akdeniz'de oy kaybetmiş olsa da, bölgenin yüksek nüfus yoğunluğu sayesinde Türkiye genelindeki oylarının büyük kısmını hâlâ Akdeniz Bölgesinden karşıladığı anlamına gelmektedir.

MHP oylarının bölgelere dağılımı

Yukarıdaki grafikte MHP'nin oylarının bölgelere dağılımına baktığımızda CHP ve HDP'ye göre daha yaygın bir dağılıma sahip olduğunu tespit edebiliyoruz. Herhangi bir analize ihtiyaç duyulmadan da MHP'nin Güneydoğu ve Doğu Anadolu bölgelerinde seçmen oranına göre daha düşük oy aldığını tahmin edebiliriz. Ancak, MHP'nin özellikle Akdeniz'de ve Orta Anadolu'da seçmen büyüklüğüne kıyasla daha fazla oyunu topladığı anlaşılıyor. İstanbul'da ise MHP'nin seçmen oranına göre düşük performans gösterdiğini söylemek yanlış olmayacaktır.

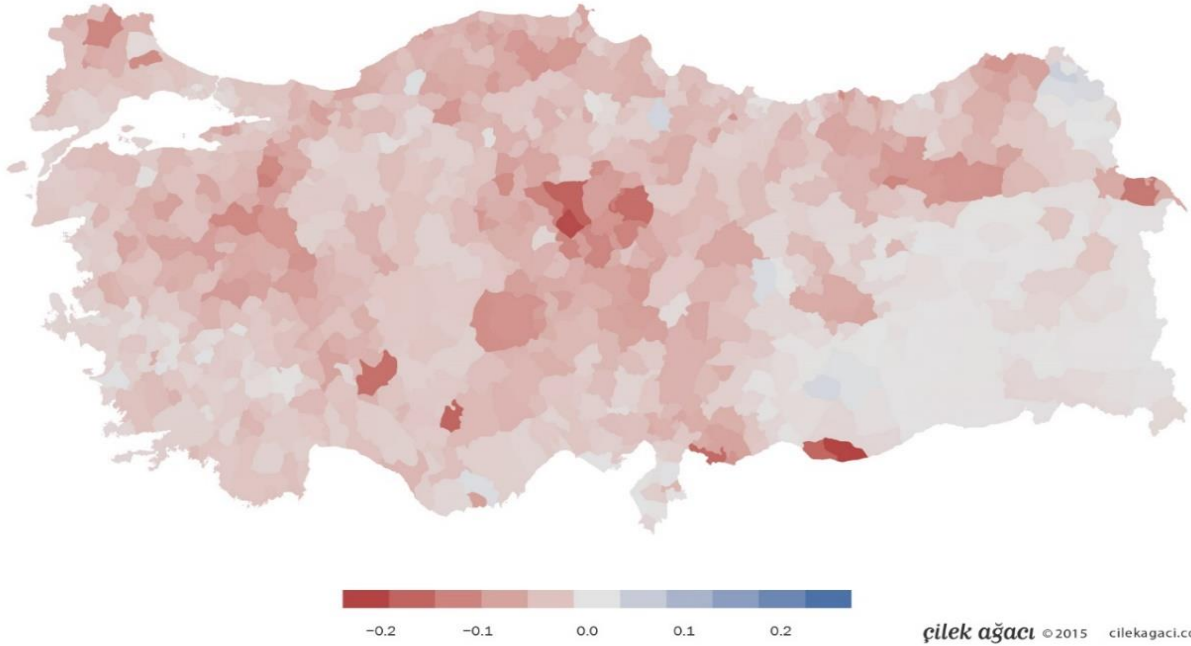
İllerin tiplerine göre ve nüfus yoğunluklarına göre ayırdığımızda ise MHP'nin bir grup ilde daha güçlü veya zayıf olduğunu iddia edemiyoruz. Ancak, gene de en düşük oyu İstanbul ve Ankara'nın toplamından aldığını söyleyebiliriz. Bu bulguyu bir önceki dağılım grafiğinde de görmüştük. Zira ülke seçmeninin yüzde 20'sinin İstanbul'da olmasına karşın MHP seçmeninin sadece yüzde 14'ü bu bölgeden çıkmıştır.

MHP'nin oylarını muhafaza edebildiği çok az ilçe var

MHP oylarındaki değişimi gösteren haritaya baktığımızda ise gene tek tonda bir resimle karşılaşırız. 970 ilçe içinde MHP'nin oyunu arttırdığı ilçe sayısı 10'u geçmemektedir. Diğerlerinin ise büyük çoğunluğunda oyları azalmıştır. Özellikle Batı ve Orta Anadolu'da MHP'nin yüzde 20 civarlarında oy kaybettiği çok sayıda ilçe göze çarpmaktadır.

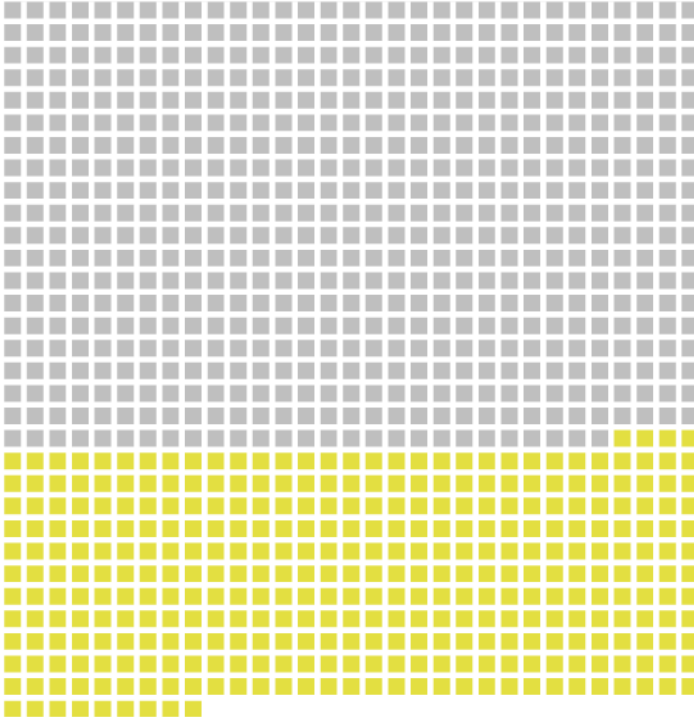

MHP Oy Oranı Değişimleri

Haritaya baktığımızda MHP'nin zaten düşük olan doğu oylarını sabit tuttuğunu, Ege ve Akdeniz'de özellikle sahile yakın olan ilçelerde oy oranını muhafaza ettiğini, onun dışında kalan ilçelerde hep oy kaybı yaşadığını tespit edebiliyoruz.

0 ilçede MHP > % 60

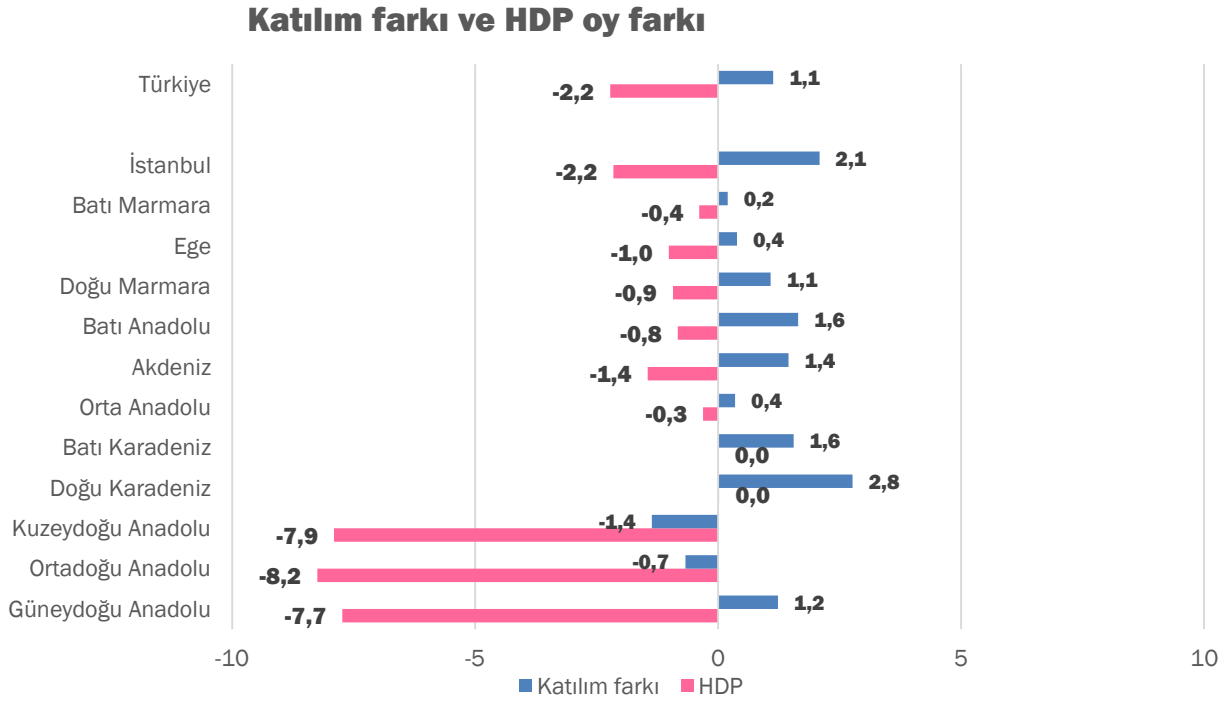
352 ilçede MHP < % 10

MHP'nin oyunun yüzde 60'tan fazla olduğu tek bir ilçe bile bulunmuyor. Diğer yandan 372 ilçede yüzde 10'un altında oy almıştır. Bu sayı 7 Haziran seçimlerinde 188 ilçeydi ve MHP 7 Haziran'da da hiçbir ilçede yüzde 60'ın üstüne çıkamamıştı.

2.4.4. HDP'nin performansı

Parti özelinde inceleme yaptığımızda HDP'nin 7 Haziran'da kazandığı alan mücadelesini önemli ölçüde kaybettiğini görüyoruz.

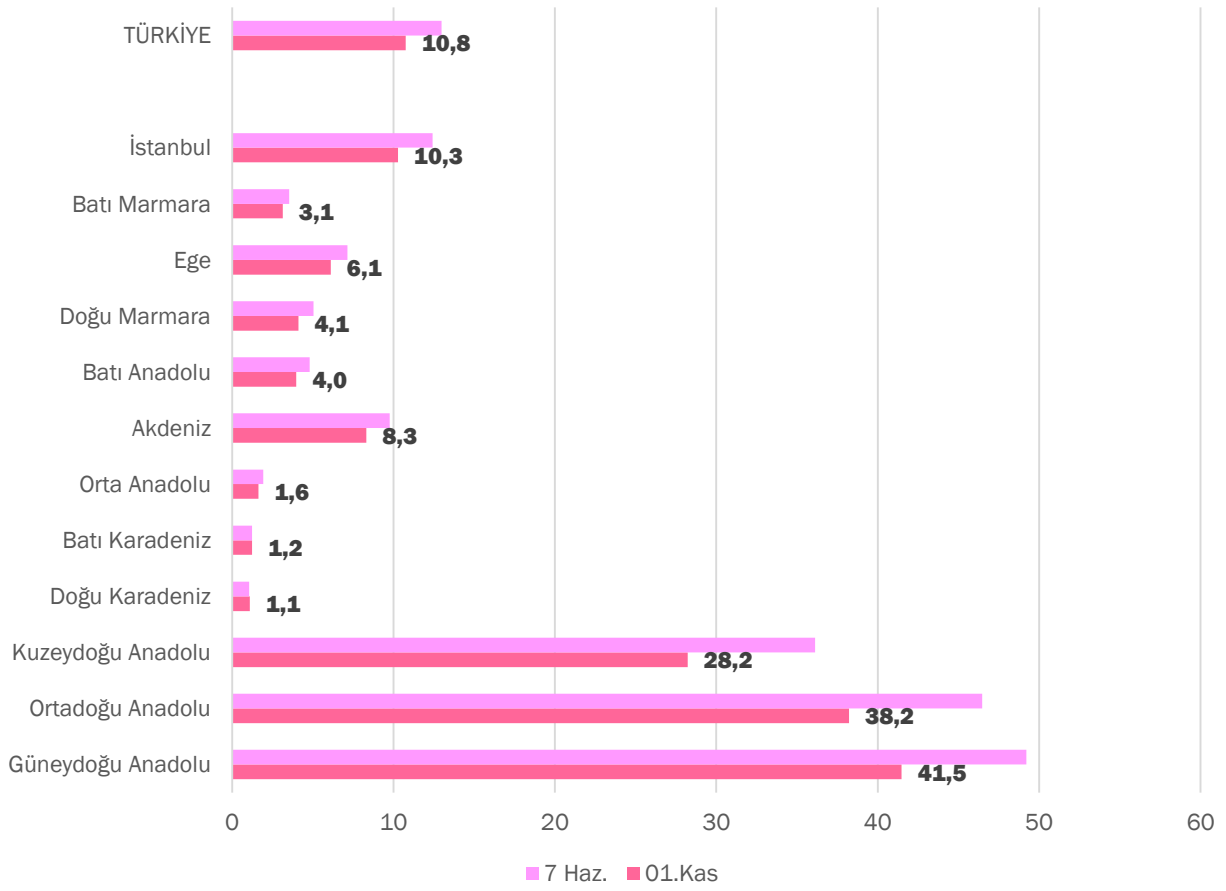
HDP, oylarının yüzde 53'e yakını topladığı üç doğu bölgesinde ciddi kayıplar vermiştir. Bu bölgelerde ortalama 8 puan kaybetmenin HDP gibi baraj tedirginliği yaşayan bir parti için çok ciddi ve riskli bir kayıp olduğunu belirtmek gerekiyor. HDP oylarının yüzde 18'ini aldığı İstanbul ve yüzde 10'unu aldığı Akdeniz bölgelerinde oran olarak daha az kayıp yaşamıştır.

Bölge Kürtlerinin bir kısmı sandığa gitmedi, göç etmiş metropoldekiler ise daha az kayıp verdi

Bu bölümün ilk başında da belirttiğimiz gibi yaklaşık 800 bin oy kaybı yaşayan HDP bir 300 bin oy daha yitirse baraj altında kalacaktı. Göç etmiş olan Kürtler de Akdeniz ve İstanbul'da doğu illerindeki kadar oylarını düşürmüş olsaydı bu ihtimal gerçekleşebilirdi.

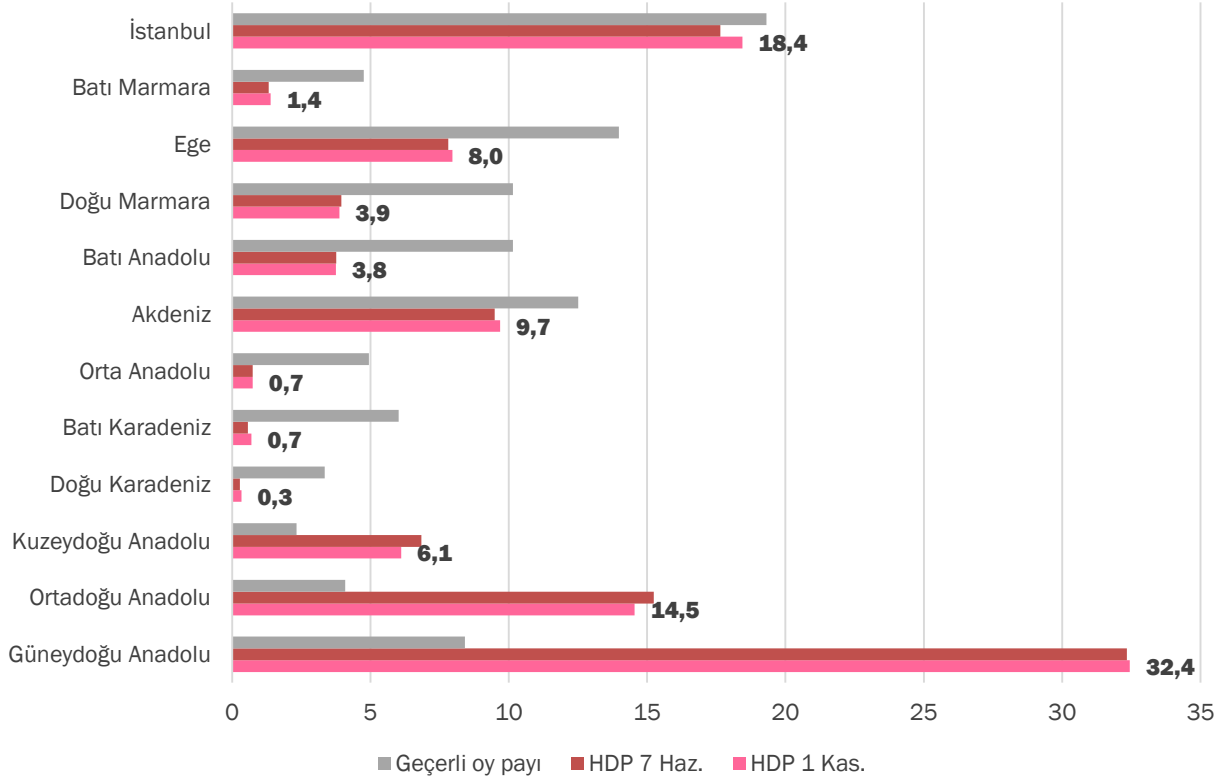
Bölgelerde HDP oylarının değişimi

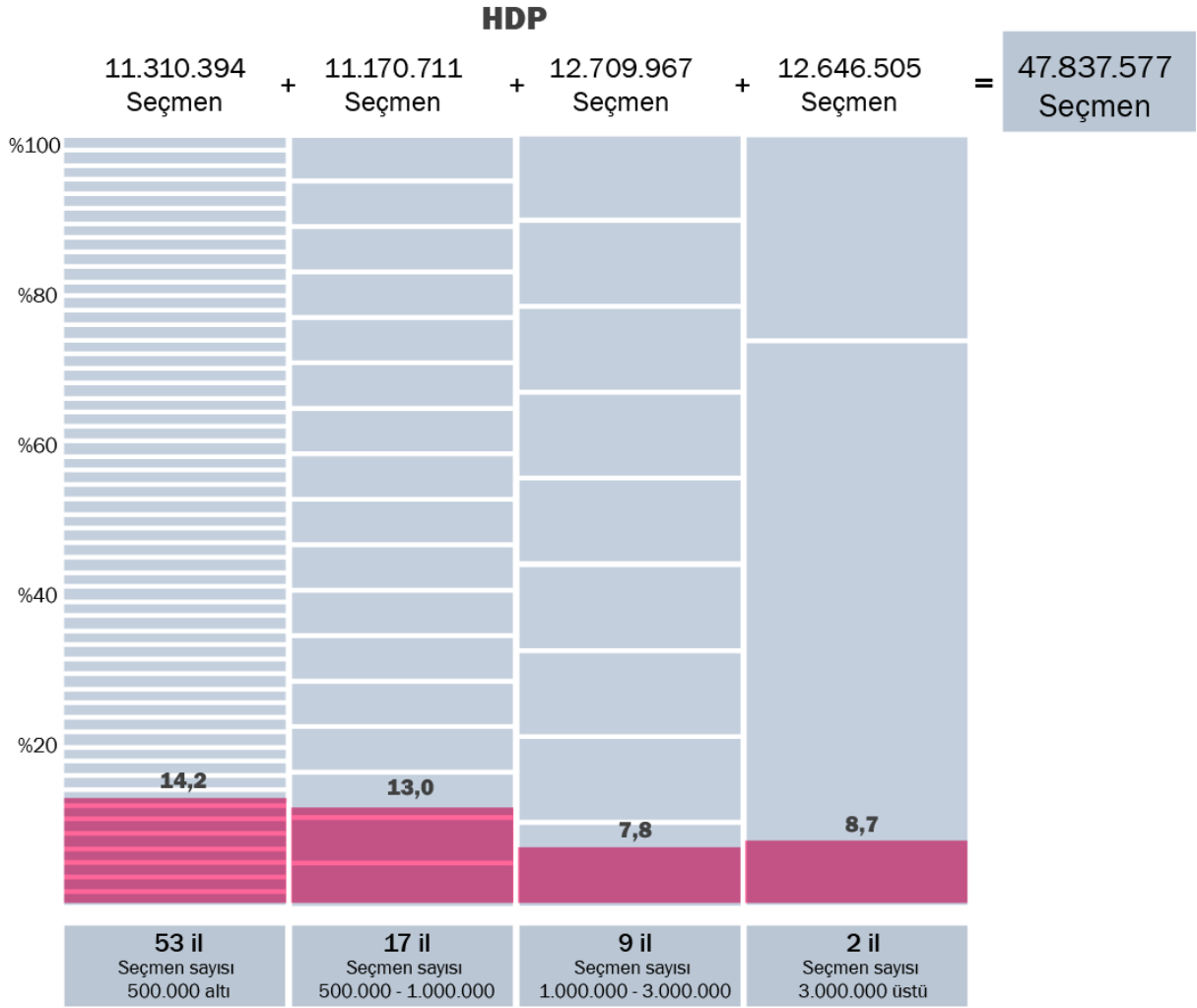
Ancak, genel olarak bölgelere göre baktığımızda HDP'nin oyunun azalması en az oy aldığı yerden, en fazla oy aldığı yere kadar yaygın bir durum olarak gözümüze çarpıyor. Örneğin, oylarının yüzde 1'inden bile daha azını alabildiği Karadeniz bölgelerinde dahi oy kaybı yaşamıştır.

HDP oylarının bölgelere dağılımı

Ayrıca, bu grafik vesilesiyle HDP'nin belli bölgelerde yoğunlaştığını, bazı bölgelerde ise nüfus yoğunluğu ile bağlantısız şekilde hiç varlık gösteremediğini de tespit edebiliyoruz. Örneğin, Güneydoğu Anadolu'daki seçmen sayısı ülkenin sadece yüzde 8'ini teşkil ederken, bu oran HDP seçmenleri için yüzde 32 seviyesinde. Diğer yandan, üç Karadeniz bölgesinin toplamı seçmenlerin yüzde 14'üne karşılık gelirken HDP seçmenlerinin ise sadece yüzde 1,7'si bu bölgelerden gelmektedir.

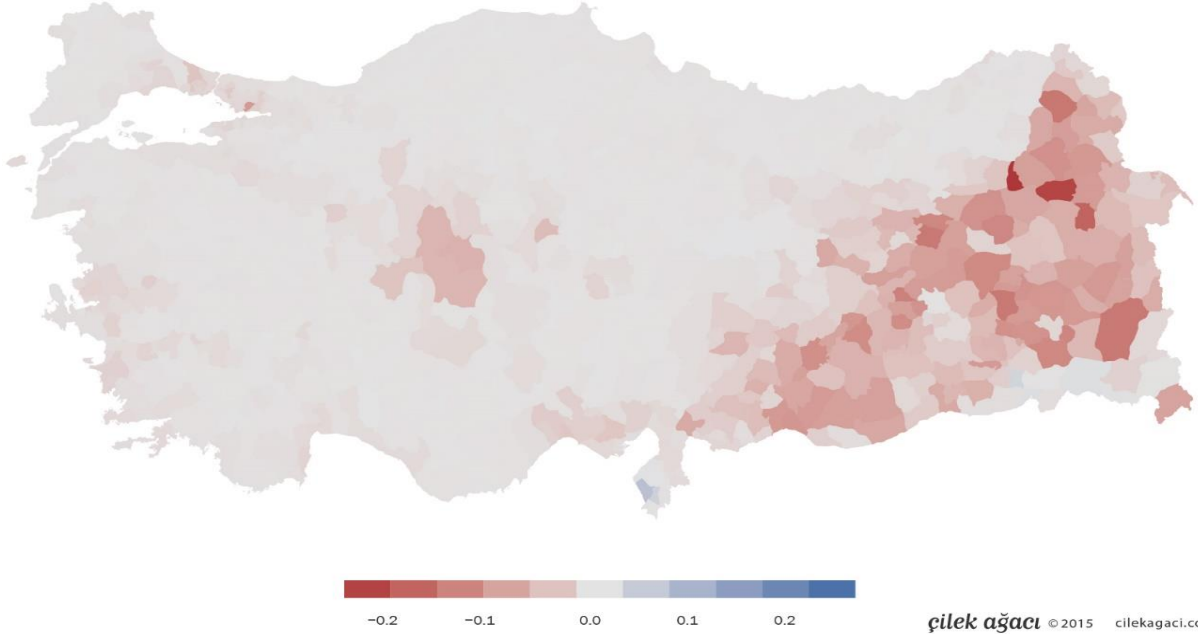

HDP'nin hangi büyüklükteki illerde ne oranda oy aldığına baktığımızda ise küçük illerde metropollere göre daha başarılı olduğunu söyleyebiliriz. 51 küçük ilde yüzde 14 oy almış olan HDP, İstanbul ve Ankara'da ise yüzde 9'un altında kalmış gözükmektedir. HDP'nin yüzde 14 oy alabildiği ve nüfusu 500 bin altında olan illerde ise oylarını illerin tamamından ziyade doğu illerinden almış olduğunu ayrıca belirtmek gerekiyor. 53 il, (sayfa 25'teki) haritada görüldüğü gibi tüm ülke coğrafyasına yayılmış olmasına rağmen, Kürtlerin doğu illerindekilerin nüfuslarının çok daha yüksek olmasının bu sonucu doğurduğunu iddia edebiliriz.

HDP'nin ilçe bazında oy değişimini gösteren haritaya baktığımızda ise doğu ve güneydoğuda nasıl bir düşüş ile karşı karşıya olduğunu bir kez daha görebiliyoruz.

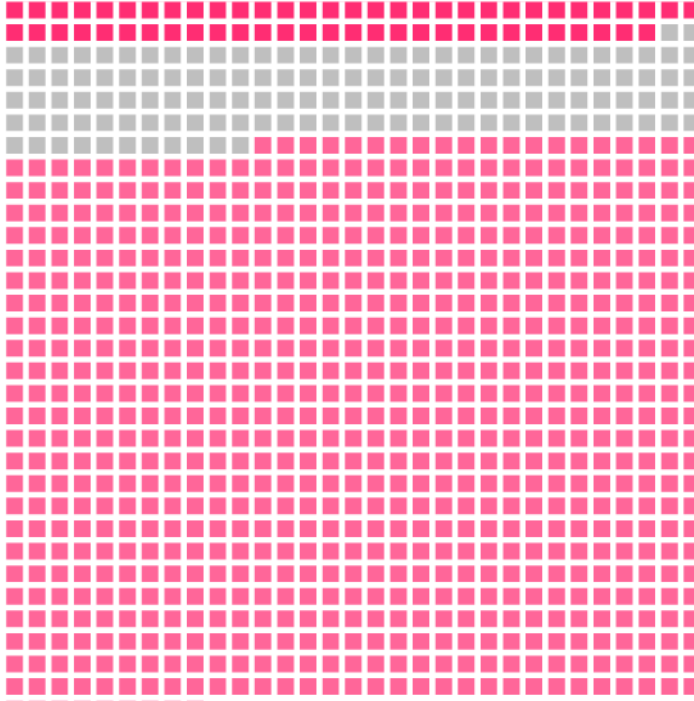
HDP Oy Oranı Değişimleri

çilek ağacı © 2015 cilekagaci.com

Bu haritada maviye dönüşmüş, diğer bir deyişle HDP'nin oyunun arttığı tek bir ilçe bile görülmemektedir. Dikkat çekici diğer bir nokta Güneydoğu'nun en uç noktalarına gittikçe oy kaybının azalması, hatta 0'a kadar inmesi. Özellikle, Silopi, Çukurca gibi Irak sınırındaki ilçelerde HDP'nin oy kaybı yaşamadığı görülmektedir.

60 ilçede HDP > % 60

774 ilçede HDP < % 10

Kutu grafikten de izlenebileceği gibi HDP ilçelerin yüzde 80'inden fazlasında varlık gösteremeyip yüzde 10'un altında oy almıştır. Ancak, yüzde 60'ın üstünde hakimiyet edindiği ilçe sayısı ise hem CHP'den, hem de MHP'den daha fazladır. Başta da belirttiğimiz gibi bu hakimiyet farkının neticesinde HDP parlamentoya bir puan daha az oy aldığı MHP'ye kıyasla 18 milletvekili daha sokabilmiştir.

2.4.5. Parti performanslarının değerlendirilmesi

Farklı coğrafi boyutlarda partilerin performanslarına baktığımızda özetle şu birkaç bulgu öne çıkmaktadır;

- Ak Parti hem bölge, hem il, hem ilçe ölçeğinde yaygın bir performans sağlamıştır. Bir önceki seçimlerde kaybettiği tüm alanları –başta doğu bölgeleri olmak üzere- geri kazanmıştır. Ak Parti ayrıca farklı boyutlardaki tüm illerde de yaygın dağılım sağlamıştır. Diğer bir deyişle, bir bölgeye veya alana sıkışmamıştır.
- Ancak, CHP ve özellikle HDP belli bölgelere sıkışmıştır. HDP doğu illerinden, CHP ise metropoller ve sahil bölgelerinden ağırlıklı oy kazanmıştır.
- HDP oylarının yüzde 53'ünü aldığı doğu illerinde ciddi oy kaybı yaşamıştır. Metropollerde ise bu kayıp nispeten daha az gözükmemektedir. Doğru illerindeki kayıp oyların Ak Parti'ye kaymasından değil, potansiyel HDP seçmenlerinin bu sefer sandığa gitmemesinden kaynaklanmış gözükmemektedir.
- MHP'nin oylarını arttırabildiği ne bir bölge, ne bir il veya ilçe bulunuyor. Oylarını belli anlamda muhafaza edebildiği ilçeler çoğunlukla zaten eser miktarda oy aldığı doğu bölgelerinde yer alıyor.
- Katılım oranında önemli bir değişim gözükmemiyor olsa da, çok önemli bir rol oynamıştır. Ak Parti'ye oy verecek seçmen bir önceki seçimde sandığa gitmemişken, bu sefer MHP ve HDP seçmeni sandığa gitmemiştir. Buna rağmen doğu illerinde katılım oranı dikkat çekici biçimde düşmüş gözükmemektedir.

Partilerin ilçelerin büyüklüklerine göre nasıl bir performans gösterdiklerini “2.6. Sandık Sonuçlarının Haritalanması” bölümünde kartogramlarda daha farklı bir açıdan inceleme fırsatı bulabilirsiniz.

2.5. Oy Geçişleri / Ekolojik Çıkarım

Bu rapor kapsamında uzman kişilerin yorum ve analizlerine de yer verdiğimizi belirtmiştik. Çilek Ağacı grubunun sandık sonuçlarını kullanarak ilçe bazlı yaptıkları ekolojik çıkarım² analizinin bulgularını da bu bölümde aktarıyoruz.

İlk olarak bu analizi yapan Çilek Ağacı ekibinin kendi anlatımına ve yorumuna göz atalım:

Oy Geçişleri

Ekolojik çıkarım yöntemini kullanarak tahmin ettiğimiz oy geçişlerini Sankey diyagramı kullanarak görselleştirdik. Çıkan sonuçlara göre AKP'nin oy artışı temel olarak şu sebeplere dayanıyor:

- MHP'den AKP'ye geçen seçmenler.
- Saadet ve BBP bloğundan büyük miktarda oyun AKP'ye eklenmesi.
- Geçen seçimde oy vermeyen büyük bir çoğunluğun sandığa gidip AKP lehine oy kullanması.

İstanbul'daki geçerli oy sayısındaki muazzam artışın büyük çoğunluğunun AKP'ye eklenmesi. Burada belirleyici olan ilk defa sandığa giden seçmenlerin oyu değil Haziran'da geçersiz sayılan oylar oldu.

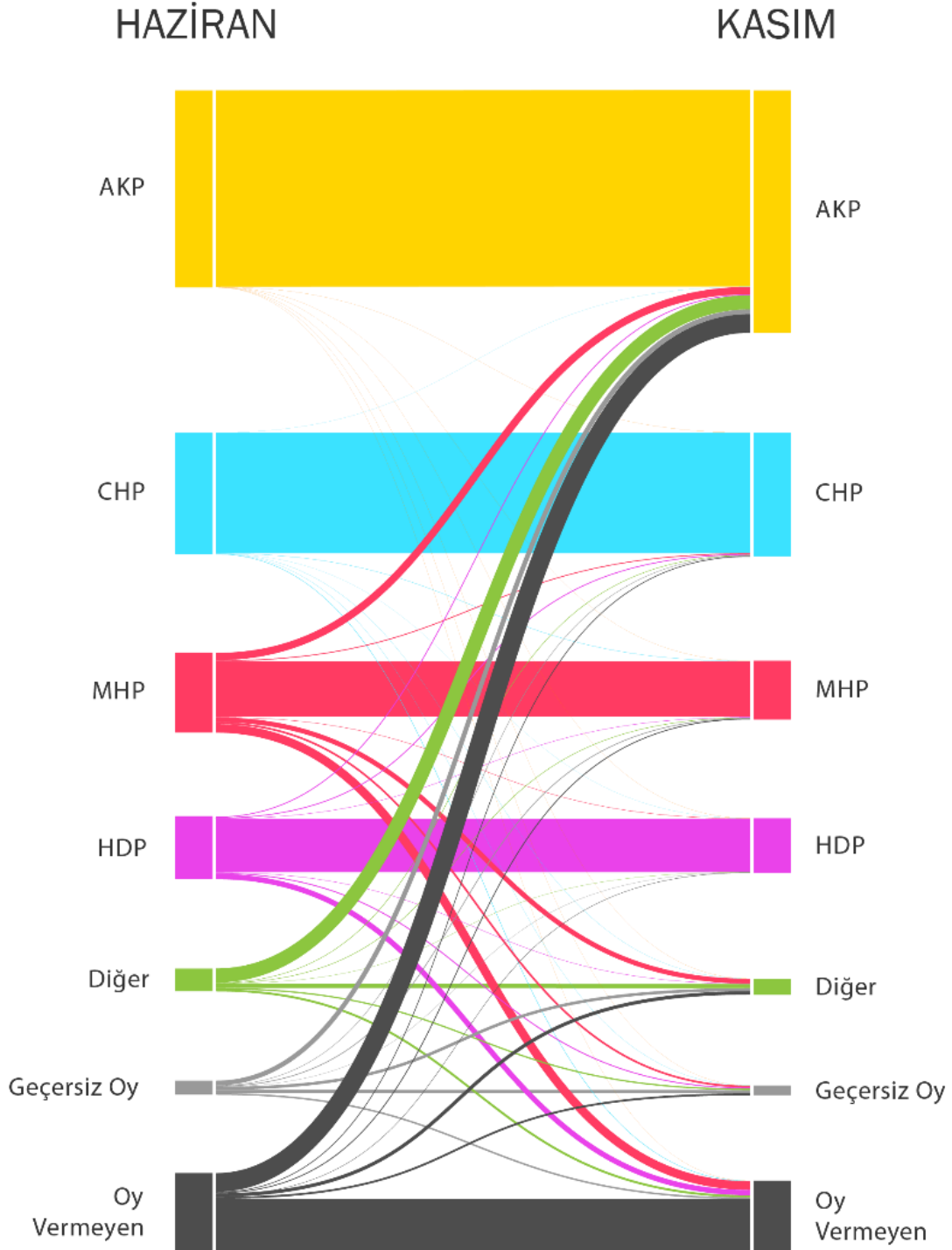
Kurduğumuz modelin sonuçları haritalandırma yöntemiyle çıkan bulgulara benzerlik göstermekte. Bununla birlikte, ekolojik çıkarım modeli HDP'den AKP'ye doğrudan oy geçişinin ilk bakışta gözüküğü kadar çok yoğun olmadığını, HDP seçmeninin katılımının düşmesi sebebiyle HDP'nin oy kaybı yaşadığını öngörüyor.

HDP'nin oy kaybı yaşadığı ilçeler ve katılım oranının düştüğü ilçeler yüksek korelasyon gösterdiği için bu çıkarsamaya ihtiyatla yaklaştık ve olabilirliğini sınamak amacıyla ek hesaplamalar yaptık. Bu yüzden oy geçişleri grafiğini kesin rakamlardan ziyade betimleyici bir görsel olarak okumakta fayda var.

² Ekolojik çıkarım, belli bir ekoloji içindeki hareketlere, davranışlara bakarak, birimlerin hareketi hakkında çıkarım yapılmasını sağlayan bir yöntemdir. Bu rapordaki analizde ekoloji olarak ilçe ve birim olarak seçmenler kullanılıyor ve ilçedeki oy değişikliklerine dayanarak, seçmenlerin ne şekilde oy değiştirmiş olabileceğine dair çıkarımda bulunuluyor.

Oy Geçişleri 7 Haziran 2015 – 1 Kasım 2015

çilek ağacı ©2015 cilekagaci.com

Ekolojik Çıkarım Oy Geçişleri Tablosu								
7 Haziran Seçim oyu	1 Kasım Seçim oyu							
	Ak Parti	MHP	CHP	HDP	Diğer	Geçersiz	Vermeyen	Toplam
Ak Parti	99,7	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,1	100
CHP	0,1	0,2	99,0	0,1	0,1	0,1	0,3	100
MHP	9,6	70,0	1,0	0,4	6,0	2,4	10,7	100
HDP	1,4	0,5	1,3	85,4	0,8	1,7	8,8	100
Diğer	60,5	2,3	2,4	1,0	18,4	6,0	8,9	100
Geçersiz	32,8	5,1	3,8	1,6	20,9	23,6	12,4	100
Vermeyen	23,9	1,1	1,0	0,5	4,5	2,6	66,5	100
Türkiye	42,0	10,2	21,5	9,5	2,8	1,7	12,2	100

Ekolojik Çıkarım Oy Geçişleri Tablosu								
7 Haziran Seçim oyu	1 Kasım Seçim oyu							
	Ak Parti	MHP	CHP	HDP	Diğer	Geçersiz	Vermeyen	Toplam
Ak Parti	81,0	0,1	0,1	0,1	0,5	0,8	0,3	34,1
CHP	0,0	0,5	97,1	0,2	1,0	1,6	0,5	21,1
MHP	3,1	95,2	0,7	0,6	29,4	19,0	12,1	13,8
HDP	0,4	0,5	0,7	97,6	2,9	10,6	7,8	10,9
Diğer	5,8	0,9	0,5	0,4	26,2	13,9	2,9	4,0
Geçersiz	1,9	1,2	0,4	0,4	18,3	33,7	2,5	2,5
Vermeyen	7,7	1,5	0,7	0,7	21,7	20,4	73,9	13,6
Türkiye	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Çilek Ağacı'nın varsayımlarının önemli bir kısmı aslında önceki bölümlerde ortaya koyduğumuz farklı veri ve analizlerle de teyit ediliyor. Yukarıdaki grafikteki sayılar tabii ki varsayım da içeren bir hesaba dayanıyor ve birebir reel durumu göstermeme ihtimali içeriyor (hesaplama metodunu Çilek Ağacı'nın kendi raporunda inceleyebilirsiniz). Ancak, diyagram daha net anlamlandırmak üzere incelenebilir.

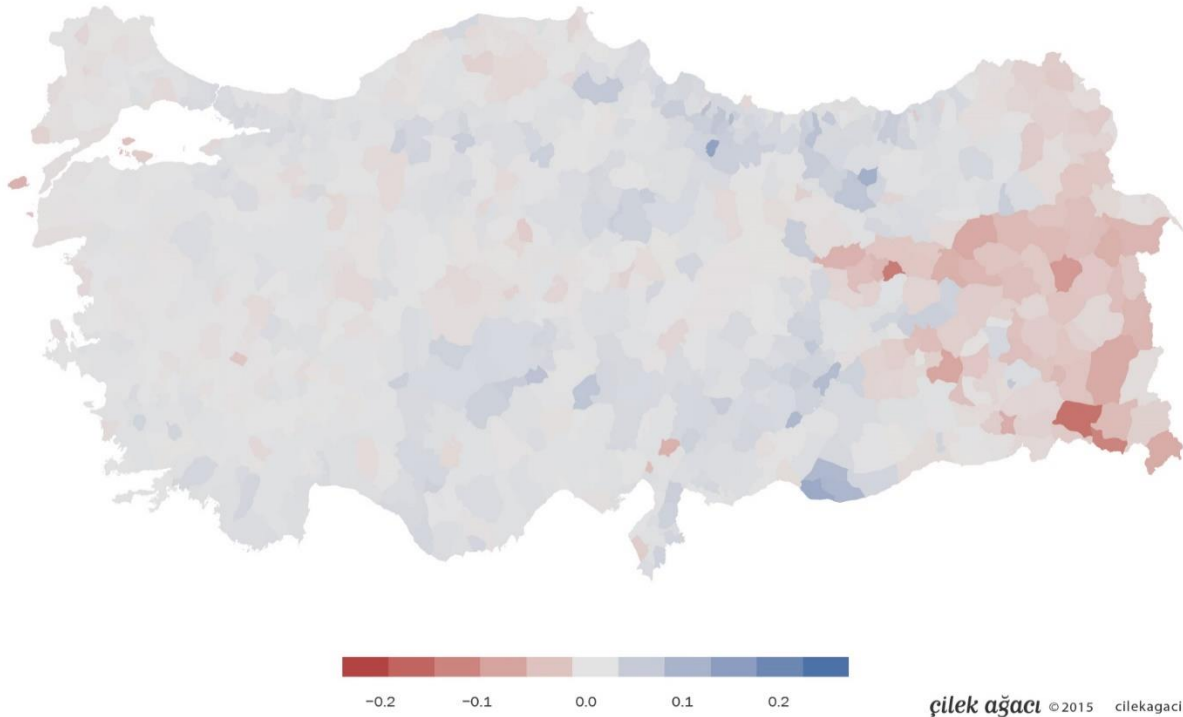
5 ay arayla yapılan iki seçimde 4 milyonun üstünde seçmenin tercihini değiştirdiğini söyleyebiliyoruz. Kimin hangi tercihten hangi tercihe salındığını büyük oranda ortaya koyabilen ekolojik çıkarım diyagramından ortaya çıkan bulguları biraz daha irdelemek gerekiyor;

1 Kasım akşamı MHP ve HDP'nin oylarının düşmesi ve Ak Parti'nin oylarının özellikle doğu bölgelerinde artış göstermesi üzerine herkesin aklına ilk gelen tahmin MHP ve HDP'den Ak Parti'ye oy kaydığı yönündeydi. Ancak, ekolojik çıkarım diyagramına

baktığımızda özellikle HDP'den iktidar partisine herhangi bir oy kayması olmadığını, 7 Haziran'da HDP'ye oy vermiş olanların bir kısmının bu seçimde sandığa gitmemiş olduğunu gözlemliyoruz. Bu bölümün başında göstermiş olduğumuz katılım oranındaki değişim haritası da bu iddiayı teyit eder niteliktedir. HDP'nin oylarının yüzde 53'ünü aldığı doğu illerinde seçime katılımın ne derece düştüğünü görebiliyoruz.

Katılım Oranı Değişimleri

Ancak, HDP'deki düşüşü ve Ak Parti'deki yükselişi tek başına katılımdaki değişim açıklamıyor. Zira, diyagrama bakarsak, Ak Parti'nin geçen seçimde oy kullanmamış büyükçe bir kitleden oy aldığını görüyoruz. İki bulguyu bir arada değerlendirdiğimizde ise şöyle bir iddiada bulunabiliriz. Genel olarak seçimde katılım çok değişmedi. Ancak, 7 Haziran'da potansiyel Ak Parti seçmenleri sandığa gitmemişken, bu sefer HDP'ye ve MHP'ye oy verme ihtimali olan seçmen sandığa gitmemiştir.

Sandığa gitmeyenlerin sayısı değişmedi, hangi partinin seçmeni oldukları değişti

Özetle, 1 Kasım'daki tabloyu HDP ve MHP seçmenlerinin sandığa gitmemesi, Ak Parti seçmenlerinin yoğun katılım sağlaması, ayrıca MHP'den Ak Parti'ye oy kayması ve küçük partiler veya bağımsızlara verebilecek olan 1 milyonu aşkın seçmenin de Ak Parti'ye oy vermiş olması ortaya çıkartmış diyebiliriz.

Küçük partiler bir kez daha konsolide oldu: BBP ve SP seçmeni de büyük oranda Ak Parti'ye geçmiş gözüküyor

Diyagramın bize gösterdiği başka bir çarpıcı durum ise diğer partilere ilişkin olarak karşımıza çıkıyor. KONDA Barometresi raporları kapsamında, 13 sene çerçevesinde Ak Parti'nin küçük partileri, özellikle küçük sağ partileri aşama aşama konsolide ederek kendi içine dahil ettiğini belirtmiştik. Ancak, ilk defa bu seçimde ve bu kadar net bir şekilde küçük partilerin seçmenlerinin Ak Parti seçmeni haline geldiğini görüyoruz. Yukarıdaki ekolojik çıkarım verilerine göre bir önceki seçimde oyunu küçük partilere vermiş kişilerin yarısından çoğu bu seçimde Ak Parti'yi tercih etmiş gözükmektedir. Bu grubun çok önemli bir kısmının Saadet ve Büyük Birlik Partililer olduğunu tahmin etmek güç değil. Ancak, geçtiğimiz dönemlerden biliyoruz ki, küçük partilerden kopup da, özellikle Ak Parti'ye giden oylar geriye dönmüyor.

Neticede Ak Parti 7 Haziran seçimlerinde kaybettiği tüm alanları fazlasıyla geri almıştır. Oyunu arttırmadığı ilçe dahi yok denecek kadar azdır. Ak Parti oylarını coğrafi olarak her noktada arttırırken, her seçmen grubundan da kazanım sağlamıştır. Ak Parti bu seçimde, hem küçük partilerin, MHP'nin ve biraz da HDP'nin seçmenlerini kendine çekmiş, hem de geçen seçimde MHP ve HDP'ye oy vermiş olup da bu sefer sandığa gitmemelerinden dolayı avantaj sağlamıştır. Neticede, Ak Parti'nin 5 ay önce kaybettiği oylarının hepsini birden her ilçede, her bölgede almış olmasının birçok kaynağı bulunmaktadır.

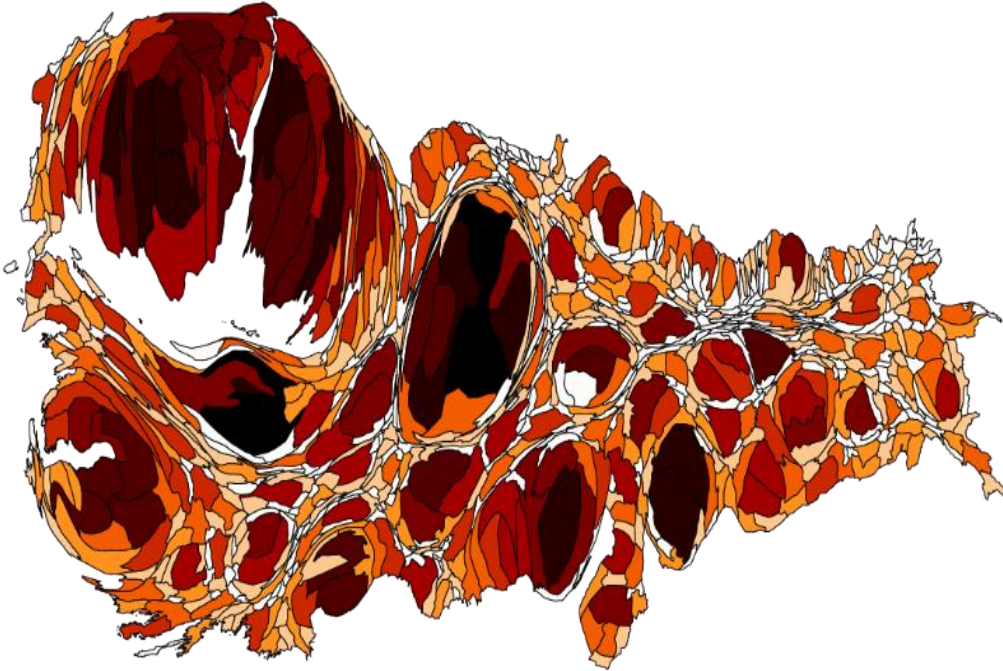
2.6. Sandık Sonuçlarının Haritalanması

İstatistiki verileri haritada gösterirken, coğrafi ve idari sınırlara bağlı kalırız. Türkiye haritasının tanıdık yüzü çoğu zaman göstermek istediğimiz sonuçları yansıtmakta yeterli olur. Ancak bilinen haritalama yöntemleri, hiçbir yanlışı bulunmasa da, oy dağılımları gibi toplam seçmen sayısının da önemli olduğu durumlarda yetersiz kalabilir.

Haritalarda şehirlerin sınırları, nüfus ya da seçmen sayısı gibi parametrelere göre değişmediğinden, gösterilen değişkenler ne olursa olsun, Konya gibi yüzölçümü büyük şehirlerin karakteristik özellikleri görsel olarak tüm haritayı etkisi altına alır. Türkiye'deki her 5 kişiden birinin yaşadığı İstanbul ise bu gösterimlerde küçük bir alana sıkışır. Dolayısıyla geleneksel haritalardaki işaret ve renkler, oy dağılımlarının gerçek ağırlıklarını gösteremez. Bu kısıtları aşmak için coğrafi alanların boyutunun gösterilmek istenen değişkene göre değiştiği, *kartogram* adlı bir tür harita da üretilmiştir.

İdari sınırların kısıtlamalarına bir çözüm üretebilmek ve Türkiye seçim coğrafyasına yeni bir gözle bakabilmek için *kartogram* adı verilen harita türünden bir seri hazırladık. Bu haritalar Türkiye ilçe sınırlarının, seçmen sayılarına oranlı olarak tekrar çizilmesiyle elde edildi. En küçük birim olarak iller yerine ilçeleri kullanmayı tercih etmemizin ise iki nedeni var. Birincisi **Türkiye'de siyasetin ana örüntüsü sanıldığı gibi il bazında değil ilçe bazında şekilleniyor**. İkinci sebebimiz ise ilçe bazında haritalamalar ile daha hassas bir ölçeklendirme yapabilmektir. Sonuç olarak elde ettiğimiz Türkiye haritasında, seçmen sayısı yüksek olan iller ve ilçeler orijinal yüzölçümlerinden çok daha büyük yer kapladı.

Seçmen Sayılarına Oranlı Çizilmiş Türkiye İlçeleri

Yukarıdaki harita Türkiye ilçelerinin kendi seçmen sayılarına oranlanarak sınırlarının tekrar çizilmesiyle elde edildi. Bu haritalarda amacımız Türkiye idari sınırlarının kısıtlayıcılığından kurtularak, seçim bölgelerini gerçek oy potansiyellerini gösterir bir şekilde resmetmekti. Bu hesaplamalarla yukarıdaki haritaya ulaştık. Koyu renkler seçmen sayısının daha yüksek olduğu bölgeleri gösteriyor, beyaza doğru gidildikçe seçmen sayısı ve ilçenin büyüklüğü azalıyor. Bekleneceği gibi haritadaki en büyük alanı İstanbul, Ankara ve İzmir paylaşıyor.

Partilerin 1 Kasım 2015 seçimlerindeki oy dağılımları ve 7 Haziran ile 1 Kasım seçimleri arasındaki oy değişimlerini hem bildiğimiz haritalarla, hem de *kartogramlar*la gösterdik.

Bu haritalar sayesinde, seçmenlerin yoğun olarak bulunduğu bölgelerin seçim tercihlerini daha net bir şekilde görebiliyor, 7 Haziran ve 1 Kasım arasındaki oy oranı değişimlerine bakarak da, geçtiğimiz beş ayda, hangi partilerin büyük ilçelerde oy kazanıp kaybettiğini izleyebiliyoruz.

Haritaların nasıl okunacağına dair genel bir not düşmek gerekirse: oy dağılımlarını gösteren haritada renk ne kadar koyu ise partinin oyları o kadar yüksek demektir. Haziran ve Kasım arasındaki değişimi gösteren haritalarda ise yeşil tonları oyların arttığına işaret ederken, mavi tonları oyların bu seçimde Haziran'a göre azaldığını gösteriyor. İdari sınırlar haritasının hemen arkasına aynı sonuçları gösteren *kartogram* eklenmiştir.

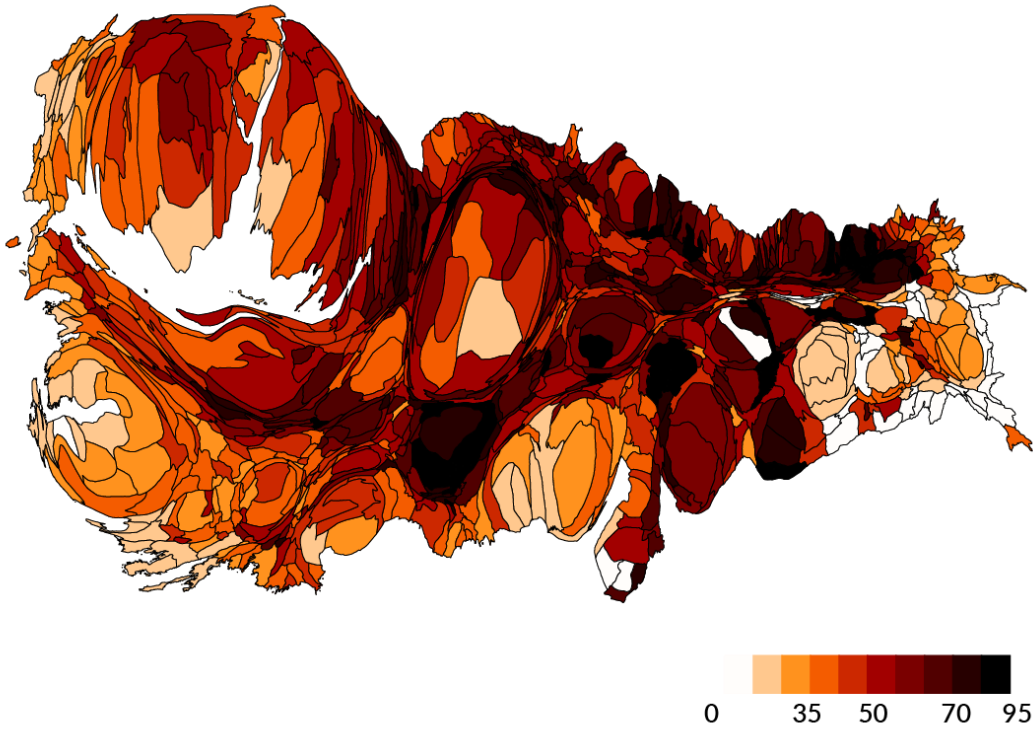
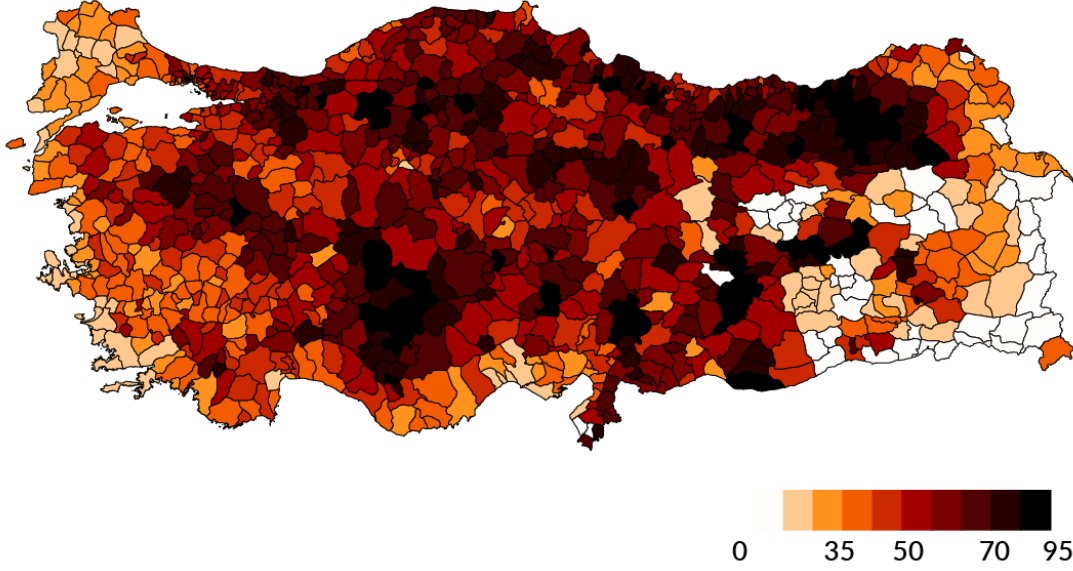
2.6.1. Ak Parti oylarında değişim

Aşağıdaki haritalarda 1 Kasım sonuçlarına bakıldığında, **Ak Parti'nin, Güneydoğu hariç, Türkiye'de neredeyse her bölgeden çok yüksek oy çıkardığı görülmektedir.** En koyu renge, dolayısıyla en yüksek oy oranına sahip ilçeler Doğu Karadeniz ve İç Anadolu'da yer alıyor. *Kartogram*'da büyük şehirlerdeki durum incelendiğinde, Ak Parti'nin, İstanbul, Ankara ve İzmir'de, yüzde 49 olan kendi Türkiye ortalamasının altında bir performans gösterdiği söylenebilir.

Oy değişimleri haritasında ise Ak Parti'nin bu seçimde diğer partilerden tamamen farklılaştığı görülüyor. **Haritanın genel yeşil tonları bize Ak Parti'nin Türkiye'nin hemen her bölgesinde oylarını 7 Haziran'a kıyasla arttırdığını anlatıyor.**

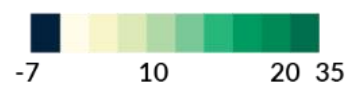
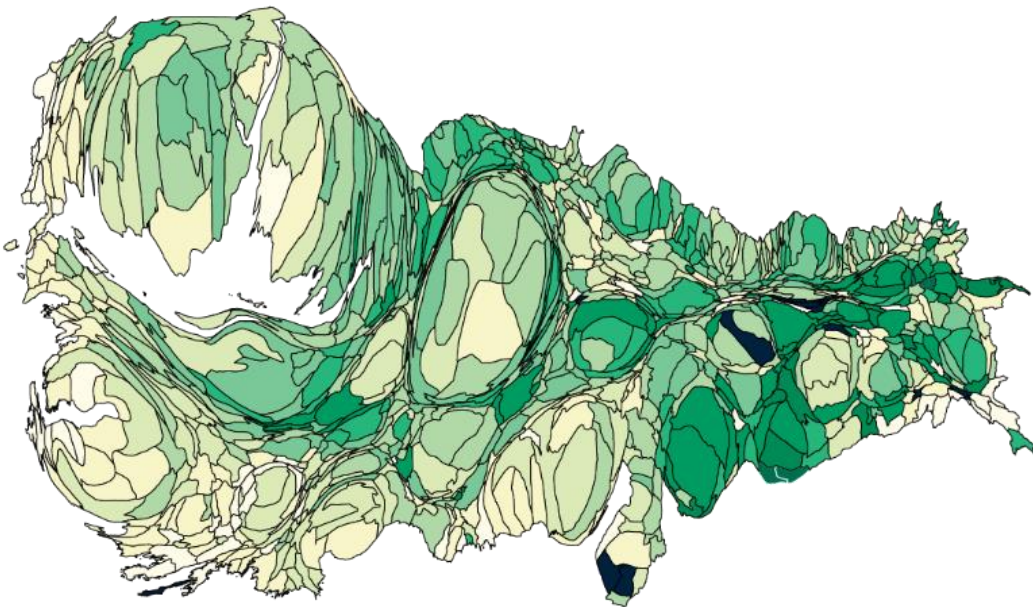
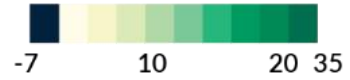
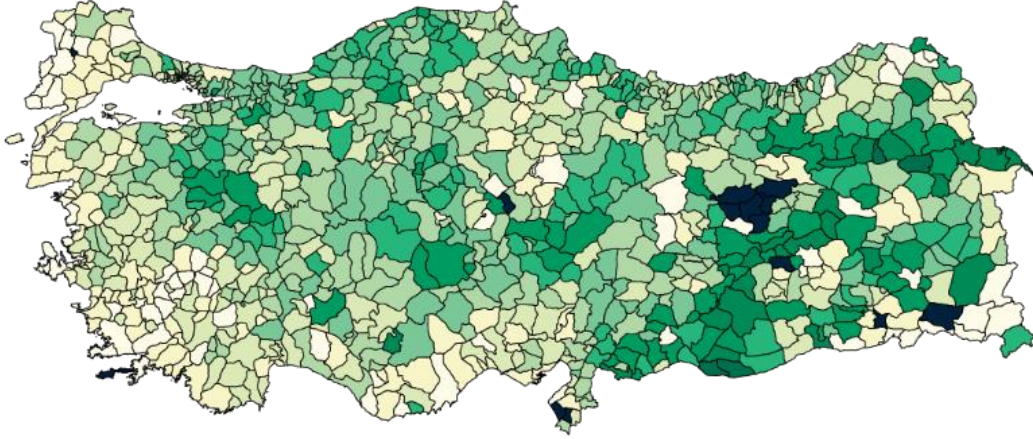

1 Kasım 2015 Milletvekili Seçimleri Ak Parti'nin Türkiye İlçelerindeki Oy Dağılımı

7 Haziran - 1 Kasım 2015 Milletvekili Seçimleri Ak Parti'nin Türkiye İlçelerindeki Oy Değişimleri

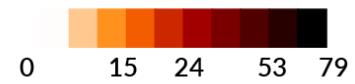
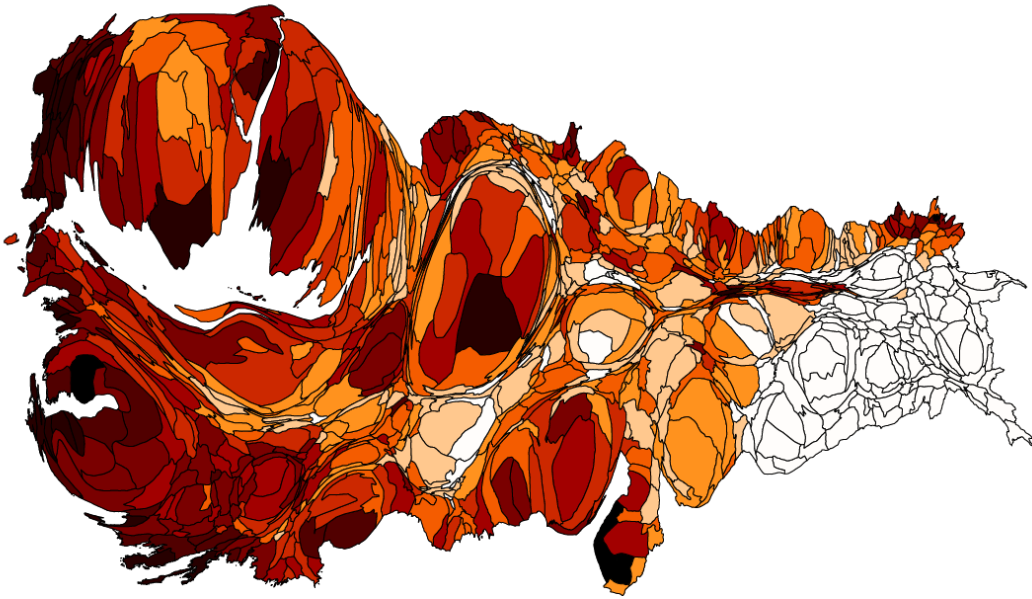
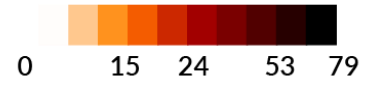
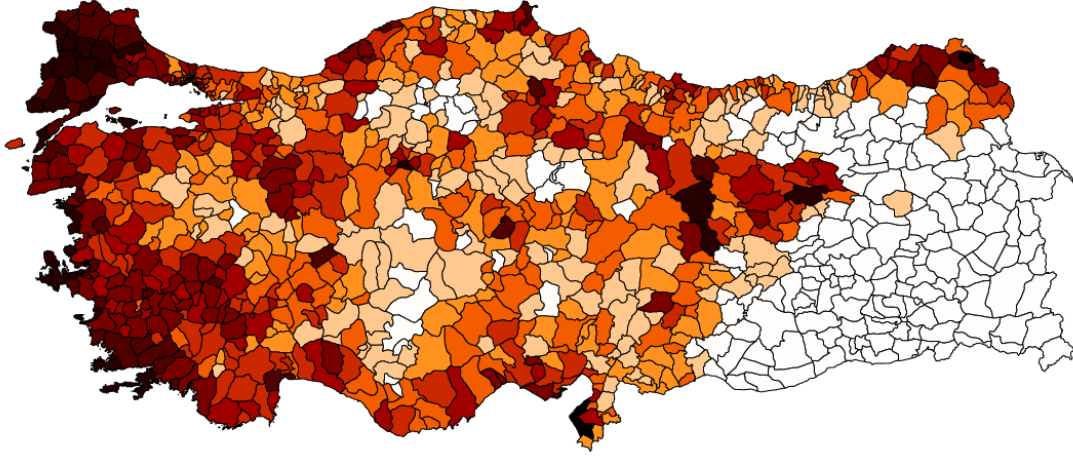
2.6.2. CHP oylarında değişim

Aynı haritaları CHP verileri ile hazırladığımızda, partinin **Doğu ve Güneydoğu Bölgesi'nden hiç oy çıkaramadığı, Trakya ile Ege kıyılarında ise çok yüksek yüzdelerle ulaştığı hemen göze çarpıyor.** *Kartogram*'ın anlattığı hikaye biraz daha farklıdır: Güneydoğu'nun seçmen sayısının düşüklüğü sebebiyle haritadaki ağırlığını kaybetmesinden dolayı, idari haritadaki büyük boşluklar önemini yitiriyor. Bu gösterim CHP'nin büyük şehirlerde aldığı oyların, toplam oy sayısını ne derece etkilediğini göstermek açısından önemlidir.

Diğer harita ikilisinde, yine CHP'nin oy değişimlerine bakıldığında, büyükşehirlerde oy oranını koruduğu, Karadeniz ve İç Anadolu'da ise oy kaybettiği açıktır. İdari sınırlar haritasında mavi rengin yoğunluğu düşük oy oranlarına dikkat çekerken, *kartogram* oy sayısını koruduğu yerleri vurguluyor. Seçmen sayısının çok olduğu bölgelerde oy kaybetmemiş olması, CHP'nin önceki seçim sonuçlarına benzer oy oranlarını korumasını sağlamış.

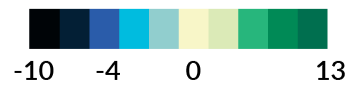
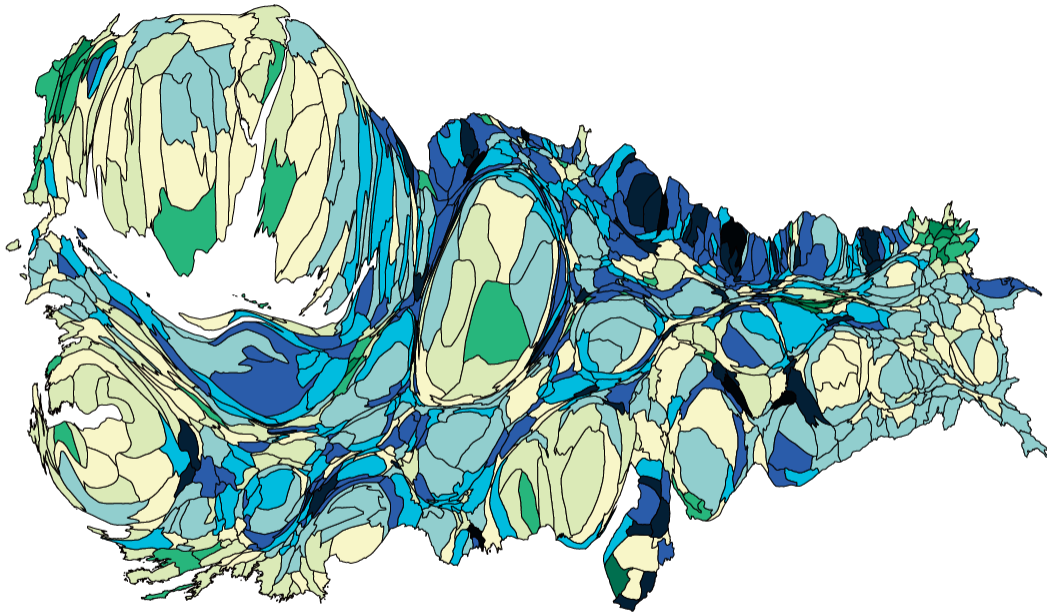
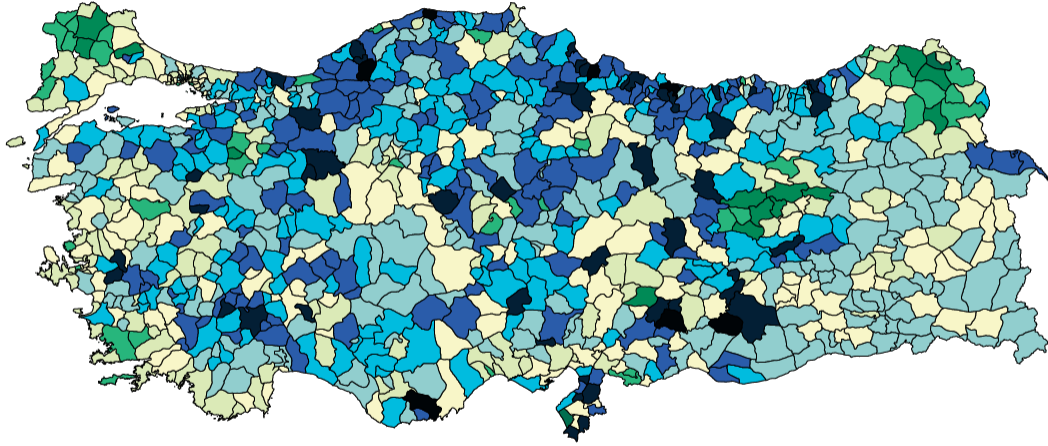

1 Kasım 2015 Milletvekili Seçimleri CHP'nin Türkiye İlçelerindeki Oy Dağılımı

7 Haziran - 1 Kasım 2015 Milletvekili Seçimleri CHP'nin Türkiye İlçelerindeki Oy Değişimleri

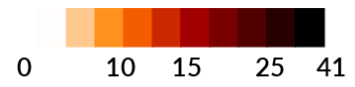
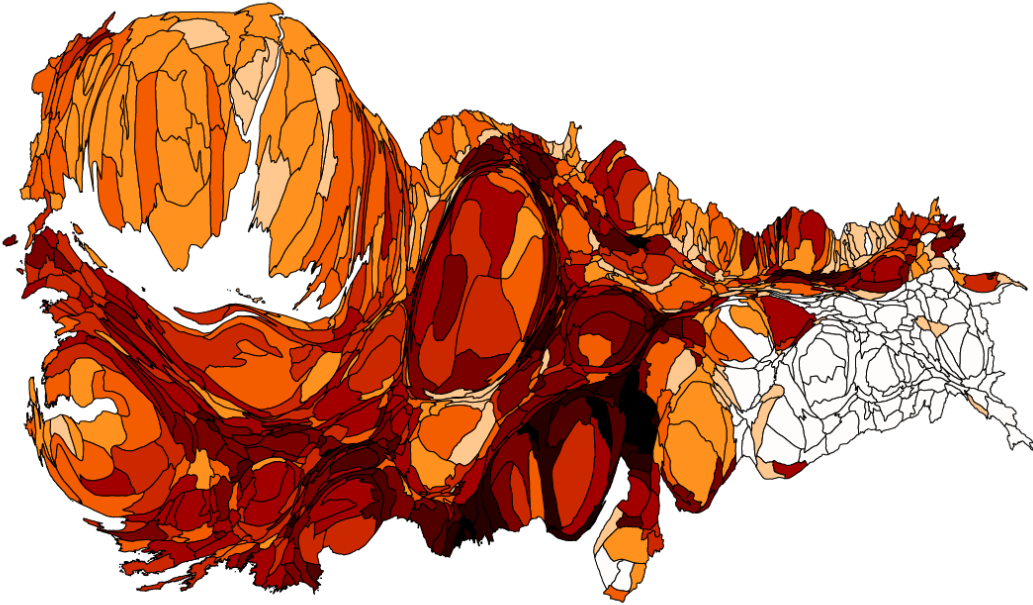
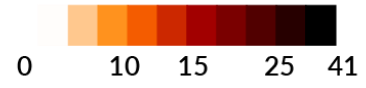
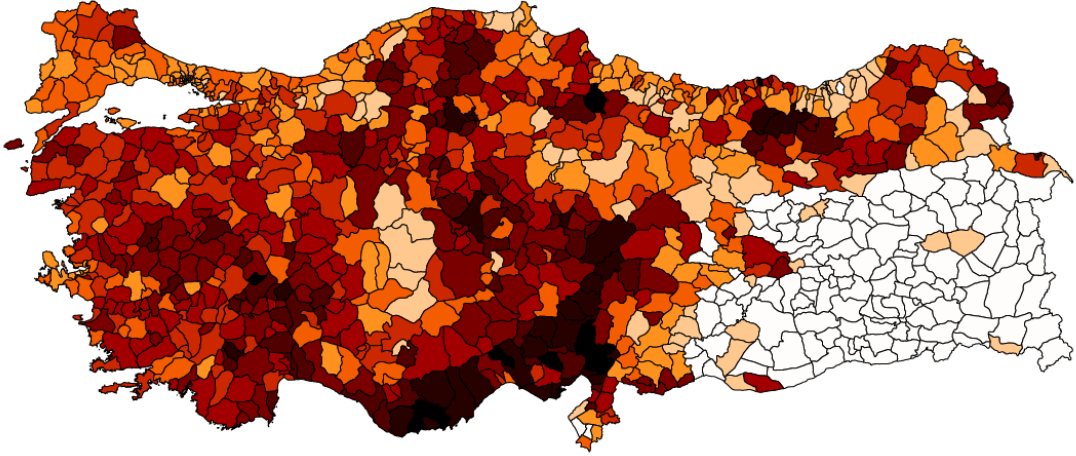
2.6.3. MHP oylarında değişim

Aynı haritalar MHP'nin oy yüzdeleri üzerinden hazırlandığında, ilk bakışta CHP'den çok da farklı görünmeyen renk dağılımlarıyla karşılaşırız. Adana, Osmaniye çevreleri başta olmak üzere Akdeniz bölgesinde MHP'nin yüksek oy aldığı görülüyor. Doğu ve Güneydoğu, CHP'de olduğu gibi MHP için de en düşük oyları temsil ediyor. Ancak özellikle *kartograma* bakarak yorumladığımızda **MHP'nin, CHP'nin aksine, oylarının çoğunu büyükşehirlerden çıkartmadığını söyleyebiliriz.**

Oy değişimleri haritaları ise Haziran – Kasım arasında MHP oylarında yaşanan büyük farkı göstermek açısından önemlidir. Türkiye'nin hemen her yerinde oy kaybı yaşayan MHP'nin haritalarına bakıldığında, İstanbul ve İzmir'de oy oranlarını korumuş gibi görünmektedir. Güneydoğu'da büyük bir kayıp yaşamamış olması ve haritada o bölgenin MHP'nin "başarılı" olduğu bölgeler arasında görülmesi ise yanıltıcıdır. MHP oyu bu bölgede zaten çok düşük olduğundan, aslında yapılabilecek en doğru yorum bölgede iki seçim arasındaki oy farkının gözardı edilebilecek kadar küçük olduğudur.

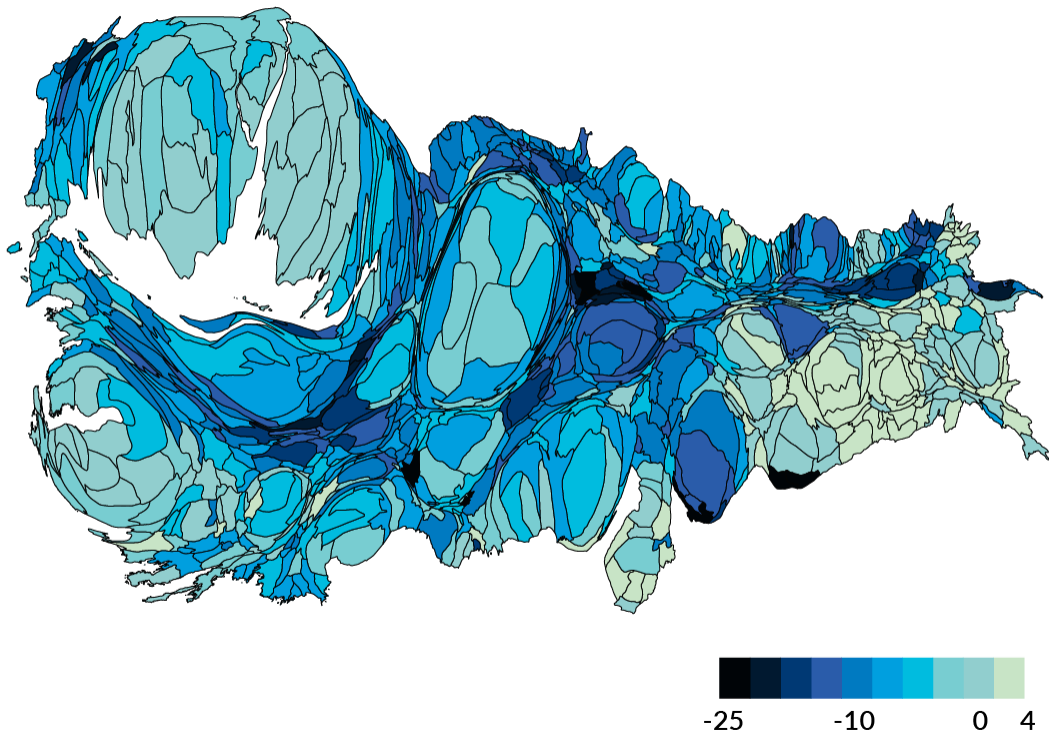
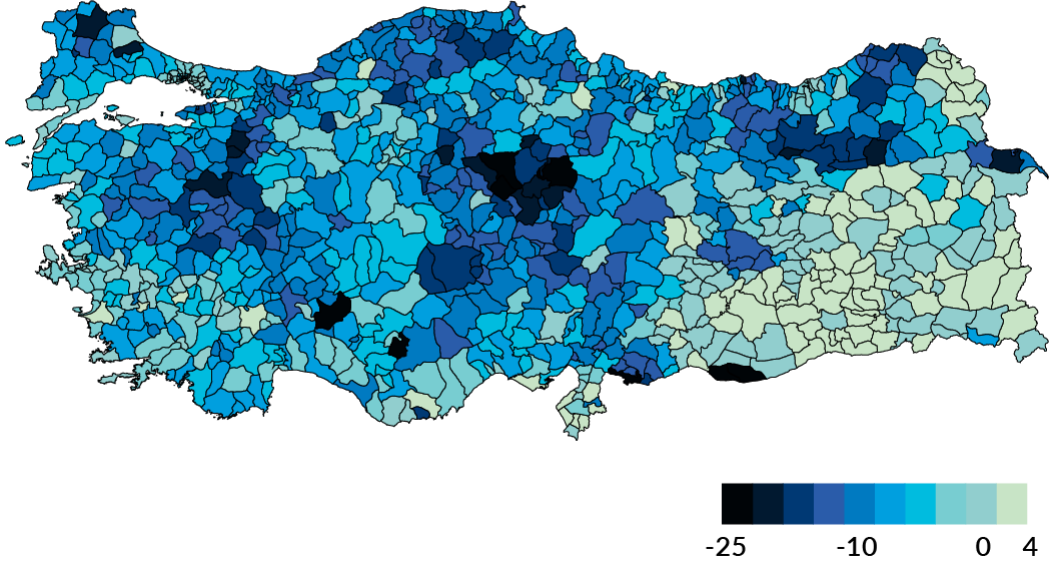

1 Kasım 2015 Milletvekili Seçimleri MHP'nin Türkiye ilçelerindeki Oy Dağılımı

7 Haziran - 1 Kasım 2015 Milletvekili Seçimleri MHP'nin Türkiye ilçelerindeki Oy Değişimleri

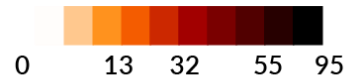
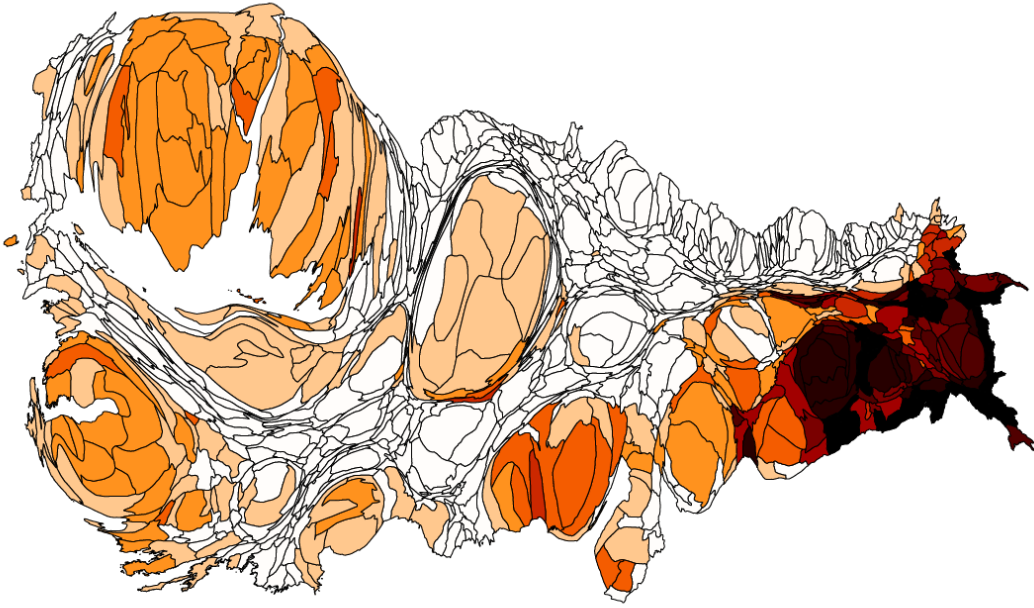
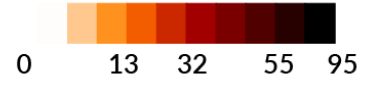
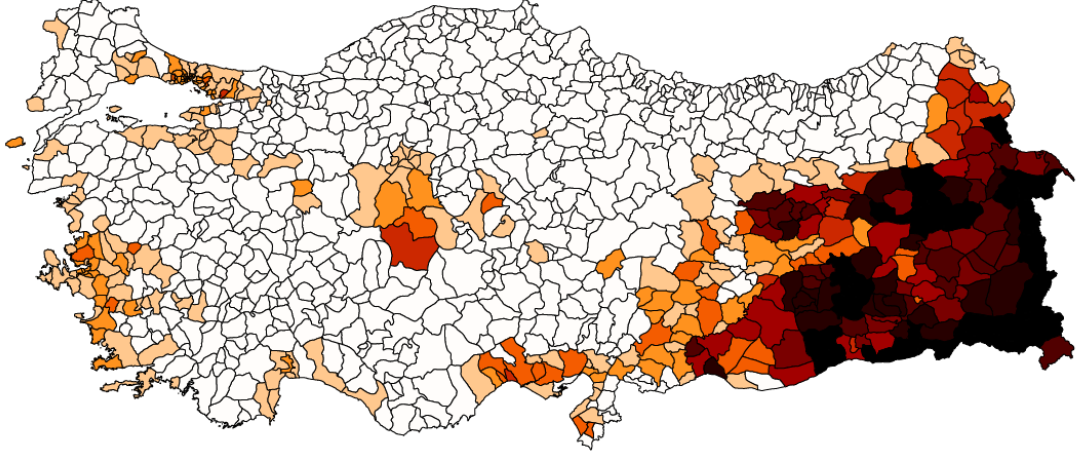
2.6.4. HDP oylarında değişim

Son olarak aynı haritalara HDP özelinde bakılınca, oylarını ağırlıklı olarak Doğu ve Güneydoğu'dan aldığı görölüyor. *Kartogram* Türkiye haritasını tekrar yaratırken bir önceki haritada dikkati çekmeyen bir unsura odaklanıyor: **HDP, Doğu ve Güneydoğu'daki büyük ağırlığın yanı sıra, kendi oylarının çok büyük bir kısmını da İstanbul, Ankara ve İzmir'den almıştır.**

HDP'nin kaybettiği oylar ağırlıklı olarak kendi bölgesindedir. Katılımın da Haziran seçimlerinden sonra en çok Doğu ve Güneydoğu Bölgelerinde düştüğünü bu haritalara bakarken göz önünde bulundurmak gerekir. Hem bölgede, hem de büyük şehirlerde yaşanan düşüş iki seçim arasındaki yaklaşık 3 puanlık farkı da açıklayabiliyor. İdari sınırları gösterir Türkiye haritasının genelindeki açık mavi renk, HDP'nin ülke genelinde oy kaybının düşük olduğunu ima eden bir görüntü çiziyor. Bu durum, aslında HDP'nin üç büyük şehir ve kendi coğrafi bölgeleri dışındaki oy oranlarının çok düşük olmasından kaynaklanıyor. Tıpkı Güneydoğu'daki MHP oyları gibi, HDP'nin Anadolu'daki oyları iki seçim arasında büyük dalgalanmalar göstermiyor, çünkü hesaba katılan oy sayıları ve oranları zaten çok düşüktür.

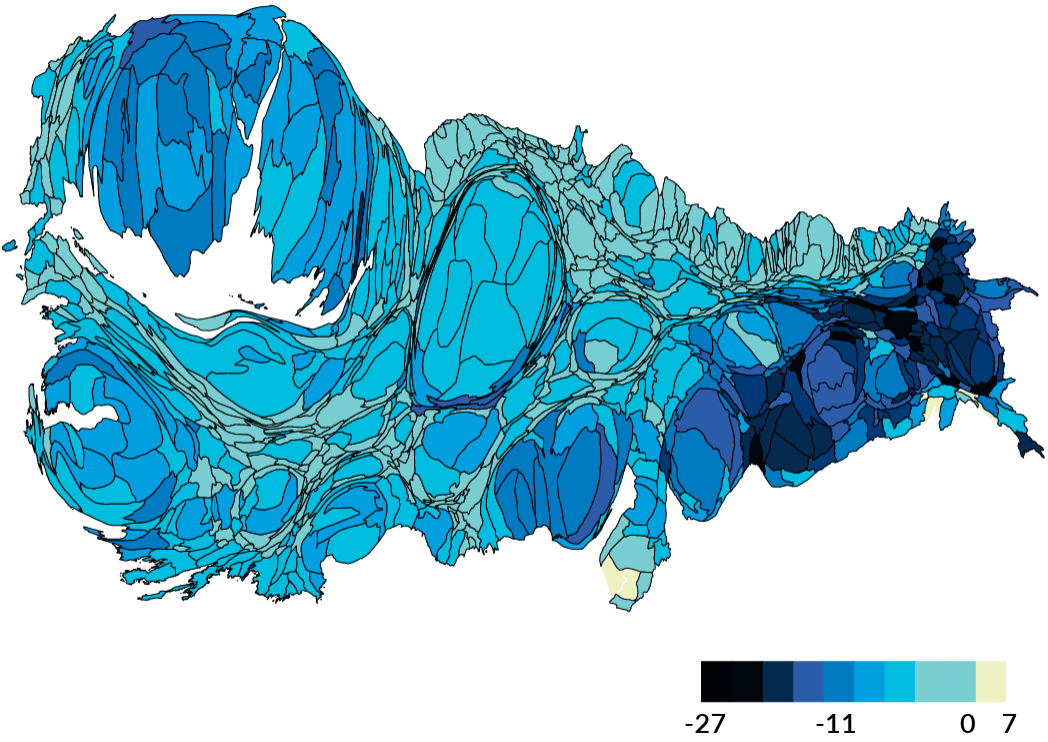
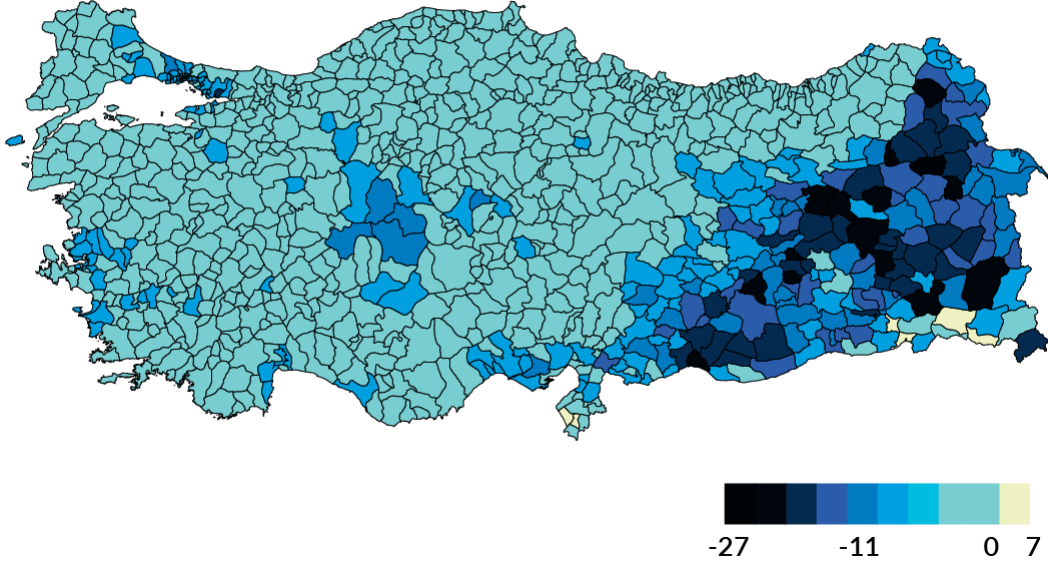

1 Kasım 2015 Milletvekili Seçimleri HDP'nin Türkiye İlçelerindeki Oy Dağılımı

7 Haziran - 1 Kasım 2015 Milletvekili Seçimleri HDP'nin Türkiye İlçelerindeki Oy Değişimleri

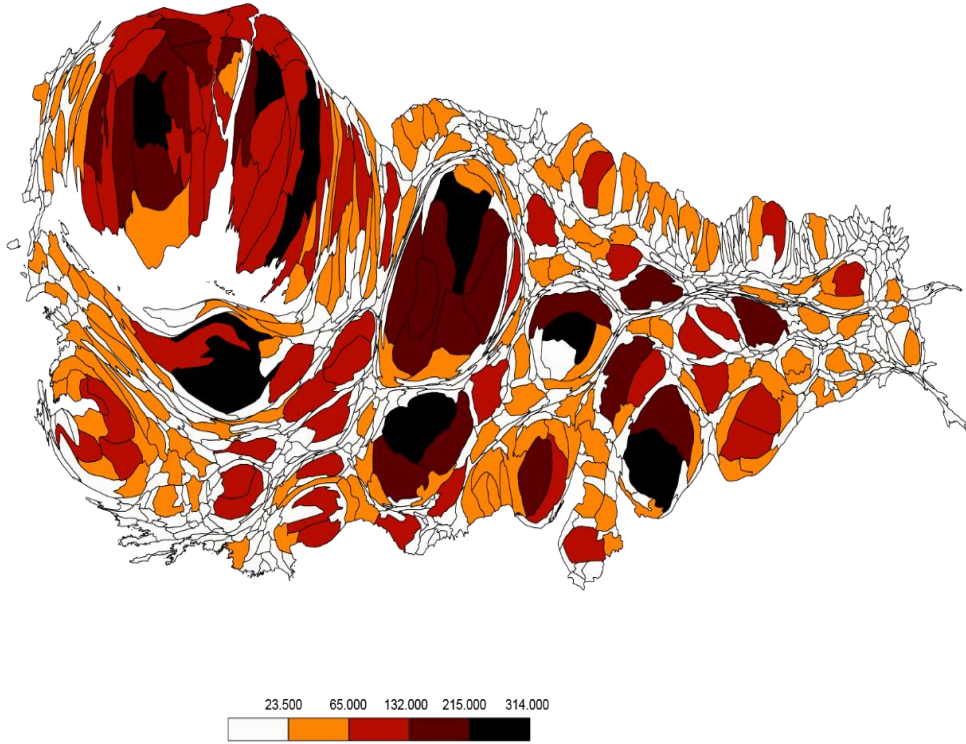
2.7. Partiler Oylarını Nerelerden Alıyor?

Önceki bölümde hem bildiğimiz haritaları, hem de kartogram haritaları temel olarak partilerin oy dağılımlarını ve oylarındaki değişimleri bu harita sınırları üzerinde inceledik.

Bu bölümde de partilerin “oy depolarının” nerelerde olduğuna bakacağız. Bunu yapabilmek için, yine *kartogramlar* hazırladık. Bu sefer Türkiye’yi her partinin kendi seçmen sayılarını kullanarak yeniden çizdik.

Elde ettiğimiz haritalar her partinin oylarının nerelerden geldiğini gösterdi.

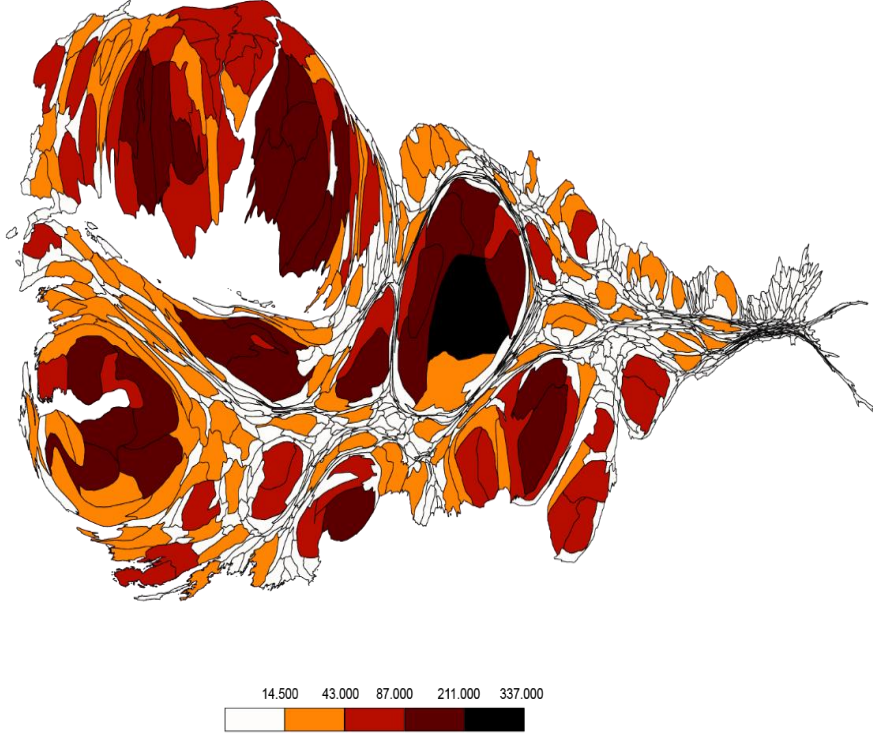
2.7.1. Ak Parti Seçmenlerinin Türkiye

Ak Parti seçmenlerinin Türkiye ilçelerini nasıl yeniden şekillendirdiğine bakarken, Güneydoğu ve Ege ilçelerinin Ak Parti Türkiye’sini oluştururken normalden biraz daha etkisiz kaldıklarını görüyoruz. Partinin sayıca en az seçmeni bu bölgelerde bulunuyor. Ancak bu farkın dışında, Türkiye seçmenlerinin dağılımı ile Ak Parti seçmenlerinin dağılımı birbirini ile neredeyse aynı profili çiziyor. Bu haritanın sonuçları da bize gösteriyor ki Ak Parti’nin diğer partilerden ayrıştığı nokta, Türkiye’de hemen her yerden aynı oranda oy çıkarabilmesi.

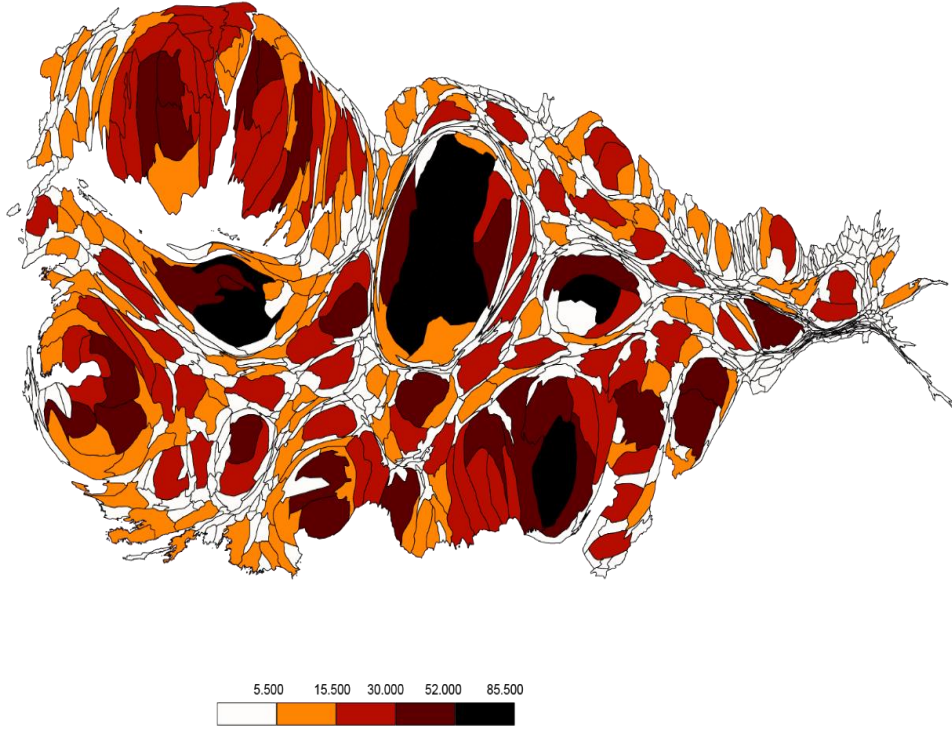

2.7.2. CHP Seçmenlerinin Türkiye'si

CHP'ye oy verenlerin Türkiye'sine geldiğimizde, Doğu ve Güneydoğu'nun haritadan neredeyse yok olduğunu görüyoruz. Trakya ve İzmir CHP'nin oylarının büyük kısmını getirirken, Ege'nin kalanı, İstanbul (özellikle Anadolu yakası), Ankara (haritanın en koyu renginde olan Çankaya) ve Eskişehir yine seçmenlerinin yoğun olarak bulunduğu bölgeler. Doğuya doğru gidildikçe hayali bir sınırla CHP ile Doğu, Güneydoğu ve aynı zamanda Doğu Karadeniz'in ilişkisinin tamamen kesildiğini farketmek mümkün. CHP seçmenleri Türkiye sınırlarını çizerken en çok bu bölgelerde gerçek dağılımdan sapıyor.

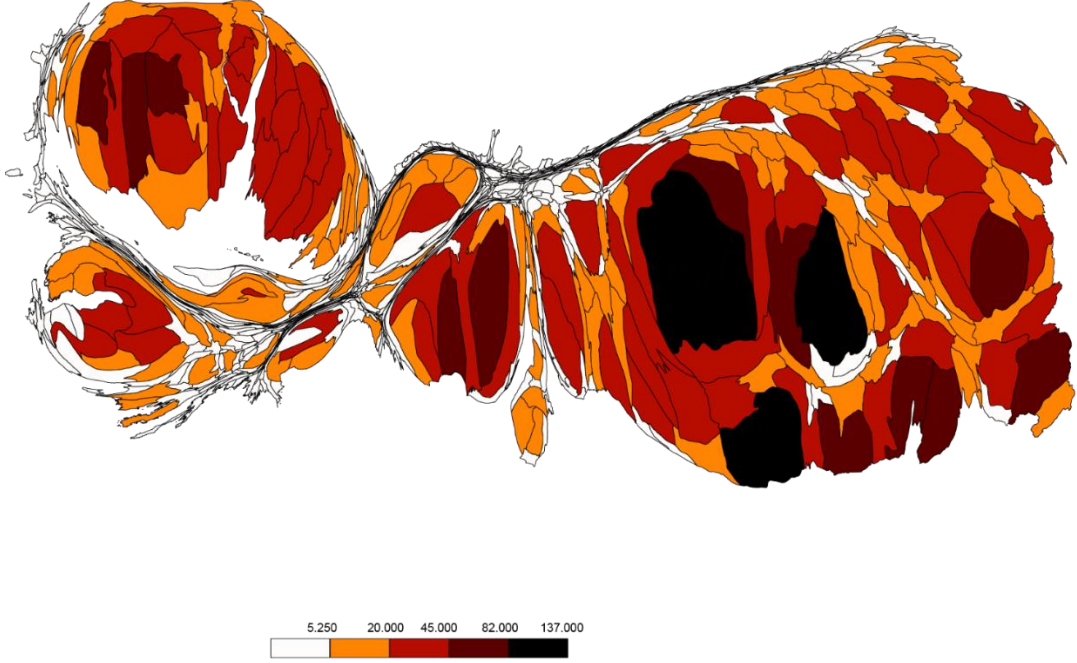
2.7.3. MHP Seçmenlerinin Türkiyesi

MHP seçmenlerinin Türkiyesi CHP'liler ile paralellik gösterse de mutlak oy sayıları açısından aralarındaki büyük fark, iki partinin oy yüzdelerinin neden birbirinden bu kadar farklı olduğunu açıklıyor. Bu haritalar her partinin kendi oy dağılımlarını gösteriyor, ancak lejantlara dikkat edildiğinde MHP'nin bir ilçeden aldığı en yüksek oy 85 binken, CHP'nin ve Ak Parti'nin 200 binin üzerinde oy aldığı pek çok ilçe olduğu görülüyor. MHP, Ege ve Trakya'da CHP kadar etkili değil ve Adana ve çevre illeri ile Ankara kendi toplam oylarının yoğunlaştığı bölgeler. Doğu ve Güneydoğu'nun bu haritada da çok küçük bir alanı kaplayabildiğini görüyoruz.

2.7.4. HDP Seçmenlerinin Türkiye'si

Son olarak HDP'nin çizdiği haritaya bakınca diğer partilerden çok daha farklı bir dağılımla karşılaşıyoruz. Karadeniz kıyılarının, İç Anadolu'nun, Trakya, İzmir hariç Ege'nin ve Akdeniz'in neredeyse hiç gösterilmediği bu haritada HDP'nin oy deposu olarak iki farklı kutup göze çarpıyor: Doğu ve Güneydoğu ile üç büyük şehir, özellikle de İstanbul. Eğer aynı haritayı oy yüzdelerine göre üretmiş olsaydık Doğu ve Güneydoğu'nun ezici bir yüzde ile haritayı domine edeceğini öngörmek mümkündü. Ancak büyükşehirlerde gözardı edilemeyecek kadar çok sayıda olan HDP seçmeninin varlığını da bu harita ile göstermiş oluyoruz.

2.8. İllerde Partilerin Performansları

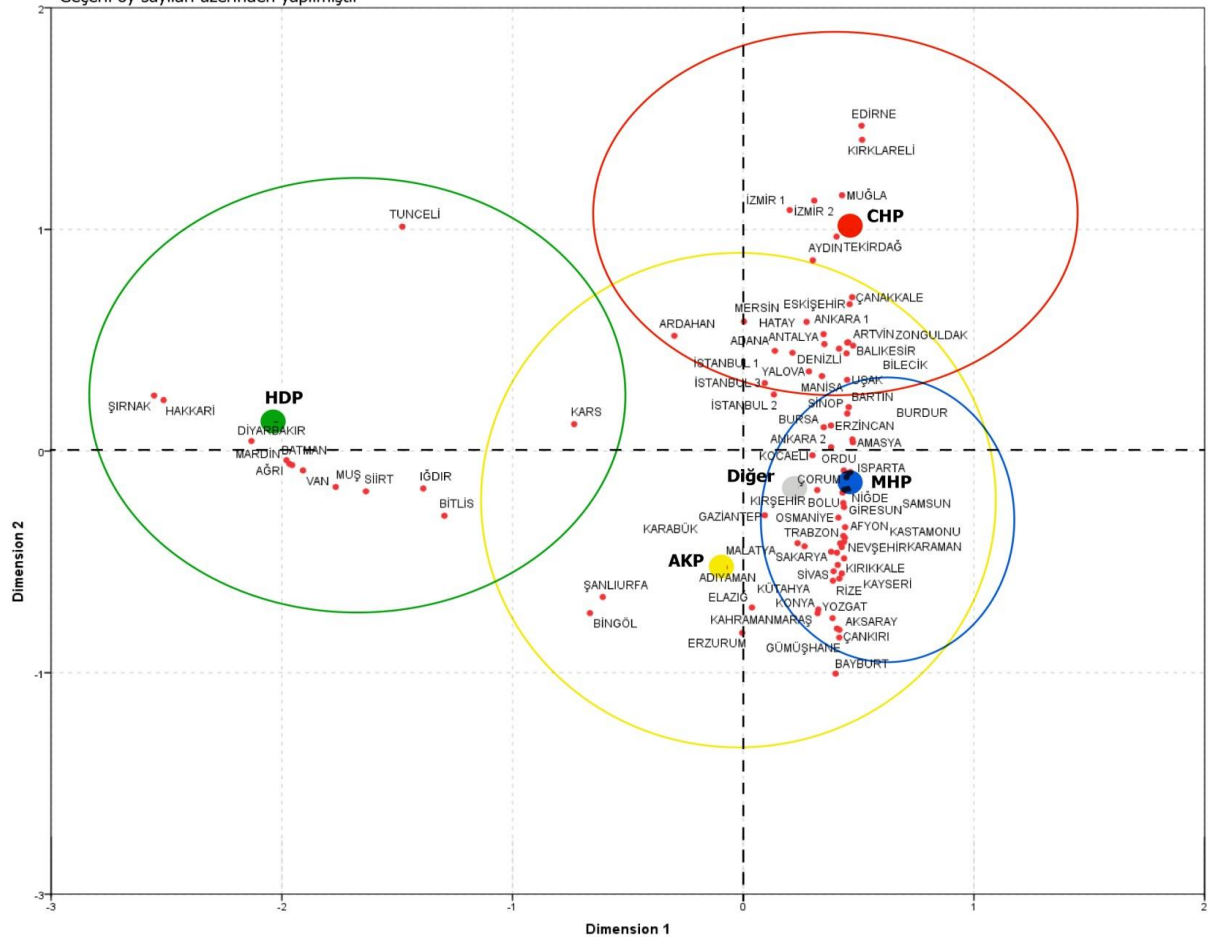
2.8.1. Mütakabiliyet Analizi

İllerin seçim sonuçları üzerinden Mütakabiliyet Analizi (*Correspondence Analysis*) yapıldığında (sonuçlar üzerinden illerin bir düzleme, birbirlerine uzaklıkları-yakınlıkları, benzerlikleri-ayrılıkları üzerinden yerleştirilerek) aşağıdaki grafik oluşmaktadır. İllerin serpilmesinden oluşan bu dağılımı hangi eksenler, hangi karakteristikler açıklıyor? Diğer bir deyişle illerin birbirlerine yakınlıkları ne tür ilişkilere ve benzerliklere işaret ediyor.

Grafiğin yatay eksenini tanımlamak daha kolay görünmektedir. Yatay eksen Türk ve Kürt ağırlıklı illeri şeklinde oluşmaktadır. Yani Türkiye siyasetinin genel fotoğrafını ve 1 Kasım seçimlerinin sonuçlarını açıklayan birinci eksenini Türk ve Kürt seçmenlerin yoğunlaşması, yani etnik kimlik belirlemektedir.

1 Kasım 2015 seçim sonuçları Correspondence Analysis (Mütakabiliyet Analizi)*

*Geçerli oy sayıları üzerinden yapılmıştır

Grafiğin dikey eksenini için birkaç farklı açıklama mümkündür. Birincisinde, iller ve partiler sosyo-ekonomik gelişmişlik temelli bir eksen üzerinde sıralanırlar. Yani düşey

ekseninin üstünü gelişmiş iller, altını gelişmekte olan iller kaplıyor. İkinci bir olasılık bu eksenin illerin eğitim seviyelerinin açıklayabileceğidir. Üçüncü bir açıklamada ise KONDA araştırma verileri üzerinden söylersek eksenin altını dindarlığın yoğun olduğu iller, üstünü ise dindarlığın düşük olduğu iller kaplıyor.

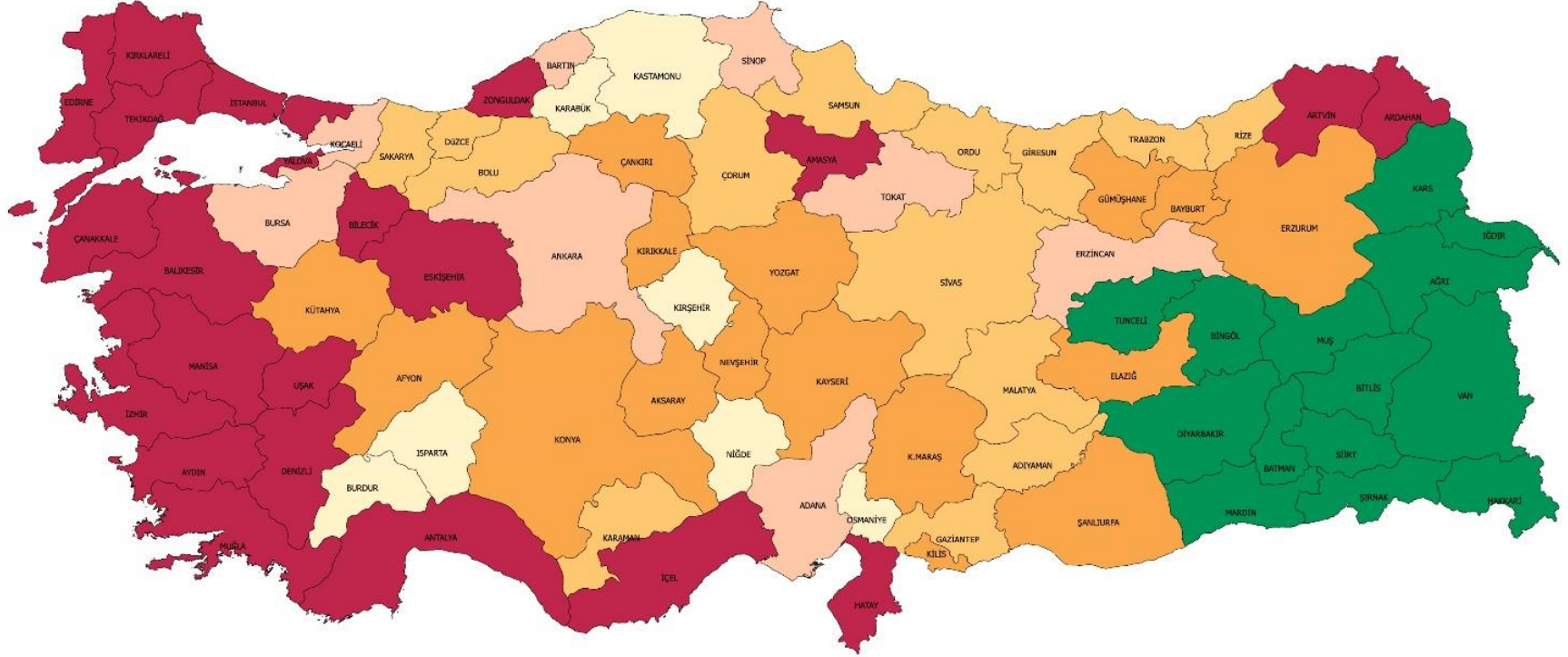
Bir bakıma bu iki eksenin dört köşesinin ülke siyasetinin sıkıştığı kimlikleri de, yani, Türkçülük, Kürtçülük, laikçilik ve İslamcılık kimliklerini de temsil ettiği söylenebilir. Ama aynı zamanda bunun dışında açıklamaların da mümkün olduğu dikkate alınmalıdır.

2.8.2. Seçim sonuçlarına göre iller siyasi kümeleri

Nitekim illeri bir önceki bölümde yaptığımız gibi seçim sonuçları üzerinden kümelediğimizde oluşturduğumuz aşağıdaki harita, düşey eksenin anlamlandırma çabamıza katkı sunacak bir durumu gösteriyor.

Seçim sonuçlarına göre 6 farklı il kümesi oluşmaktadır. Ama aslında dört farklı il kümesi olduğu da düşünülebilir. Çünkü ilk üç kümede ortak olan karakter Ak Parti'nin neredeyse tek hakim olduğu illerden oluşmalarıdır. 4. küme Ak Parti-CHP ve MHP'nin beraberce var oldukları illerdir. 5. küme CHP'nin kendi oylarının ağırlıklı olduğu, 6. küme de HDP'nin etkin olduğu iller şeklindedir.

1 Kasım 2015 Milletvekili Genel Seçim Sonuçları
İl Düzeyinde Siyasi Tercih Profilleri

Kümelerdeki Siyasi Tercih Profilleri	Kümeler	Ak Parti	Chp	Mhp	Hdp	Diğer	Toplam
Ak Parti, Mhp, Diğer Partiler	1	67,9	9,1	13,3	6,7	2,9	100
Ak Parti, Diğer Partiler	2	65,0	17,5	10,5	4,0	2,9	100
Ak Parti, Mhp, Diğer Partiler	3	53,8	18,3	22,6	1,9	3,4	100
Ak Parti, Chp, Mhp	4	50,1	27,9	13,9	5,6	2,5	100
Chp	5	42,8	34,8	11,9	8,0	2,4	100
Hdp	6	28,8	2,8	2,0	64,2	2,2	100
	Türkiye Geneli (%)	49,5	25,4	11,9	10,8	2,5	100

Ak Parti'nin en güçlü olduğu birinci kümedeki illerde Ak Parti'nin oyu yüzde 67,9 oranına ulaşıyor ki, bu illerdeki seçmenlerin toplamı 7,3 milyondur (toplam seçmenin yüzde 13'ü). İkinci kümedeki illerde toplam 5,9 milyon seçmen olup (toplam seçmenin yüzde 10,5'i), Ak Parti'nin oyu yüzde 65'e çıkıyor. Üçüncü küme illerde ise toplam seçmen 1,7 milyon (toplam seçmenin yüzde 3'ü) olup Ak Parti oyu yüzde 53,8 oranındadır. Bu üç küme il toplam seçmenin yüzde 26,5'i iken Ak Parti oyunun yüzde 37,5'ini bu illerden alıyor.

Küme	Toplam Seçmen	Gecerli Oy	Ak Parti	CHP	MHP	HDP	Diğer Partiler
1	7.293.105	6.265.882	4.256.004	570.076	835.239	421.170	183.393
2	6.924.133	5.903.141	3.844.932	1.033.546	624.502	234.415	165.746
3	1.709.687	1.451.842	780.266	266.733	327.466	28.287	49.090
4	9.607.186	8.443.405	4.227.196	2.362.807	1.170.392	467.084	215.926
5	25.622.127	22.328.412	9.570.923	7.778.567	2.663.637	1.780.120	535.165
6	4.212.742	3.444.895	990.612	97.072	69.799	2.213.032	74.380
Toplam	55.368.980	47.837.577	23.669.933	12.108.801	5.691.035	5.144.108	1.223.700

Dördüncü küme illerde ise Ak Parti yüzde 50,1, CHP yüzde 27,9 ve MHP yüzde 13,9 oy alıyor ki buralarda her üç parti de kendi ülke ortalamasının üzerine çıkıyor. Bu illerdeki 86 milletvekilliğinin 48'ini Ak Parti, 26'sını CHP ve 10'unu MHP kazanmış.

Beşinci küme iller seçmenin yüzde 45'ini barındırıyor. Bu kümede Ak Parti yüzde 42,8 oranında oy alırken, CHP yüzde 34,8 oranına ulaşıyor. Bu kümeyi farklı kılan özellik CHP'nin kendi ortalamasının çok üzerine çıktığı ve toplam oyunun yüzde 64,2'sini aldığı iller olmalarıdır. CHP kazandığı 134 milletvekilliğinin 89'unu bu illerden kazanmıştır.

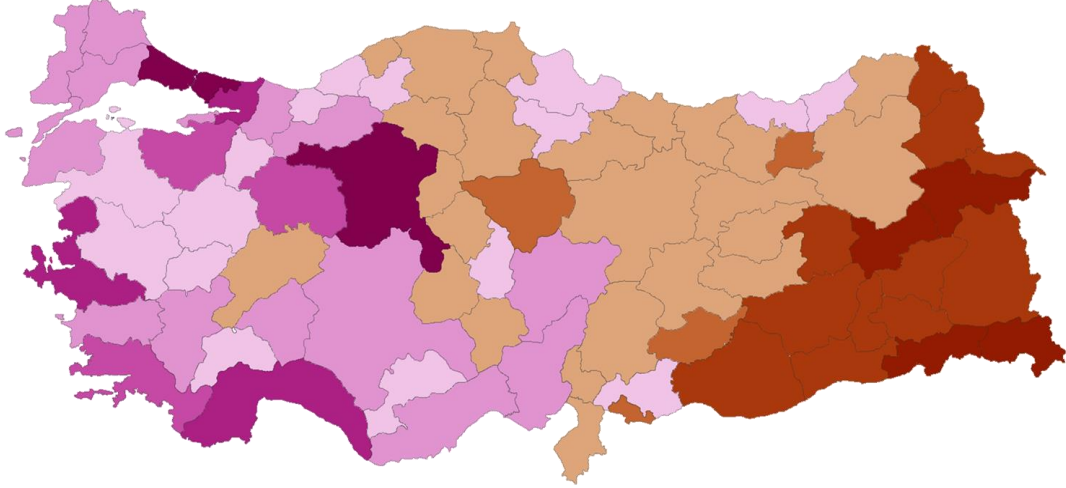
Altıncı küme ise HDP oyunun yüzde 64,2 oranına ulaştığı ve Ak Parti'nin yüzde 28,8 oranında kaldığı illerdir. HDP toplam 59 milletvekilliğinin 42'sini bu kümedeki illerden kazanmış.

Küme	Ak Parti Milletvekili	CHP Milletvekili	MHP Milletvekili	HDP Milletvekili	Toplam Milletvekili Sayısı
1	72	3	5	3	83
2	57	12	3	2	74
3	15	3	3	0	21
4	48	26	10	2	86
5	109	89	19	10	227
6	16	1	0	42	59
Toplam	317	134	40	59	550

2.8.3. İllerin siyasi kümelenmesi ve sosyoekonomik gelişmişlik

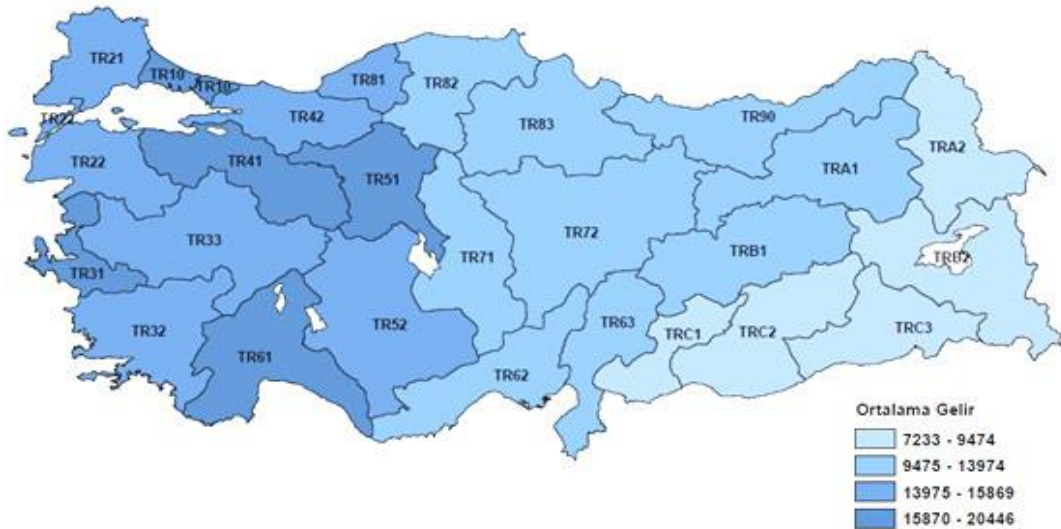
Aşağıdaki birinci harita Kalkınma Bakanlığı verilerine göre illerin sosyo-ekonomik gelişmişlik seviyelerini gösteriyor. Kahverengi olan iller ülkenin geri kalmış olduğu coğrafyayı, mor renkler (koyulaştıkça seviye yükselerek) ülkenin görece gelişmiş olduğu coğrafyayı gösteriyor.

İllerin sosyo ekonomik gelişmişlik seviyeleri haritası

Aşağıdaki ikinci harita ise TÜİK verilerine göre hanedeki fert başına gelir rakamlarına göre 26 alt bölgenin renklendirilmesi ile elde edilmiş haritadır. Açık mavi olan alt bölgeler gelirin en düşük olduğu, koyu mavi yerler ise gelirin en yüksek olduğu bölgeleri gösteriyor.

Hanedeki fert başına gelir haritası

Sosyo-ekonomik verilerden elde edilmiş bu iki harita ile illerin siyasi kümelenmelerini gösteren bir önceki bölümdeki haritanın benzer bir örüntüye ve karaktere sahip oldukları çıplak gözle de anlaşılıyor.

- ✓ *Ülkenin en yoksul bölgeleri ve illeri Doğu ve Güneydoğu illeridir ve bu illerde HDP hakim partiyken, Ak Parti dışında diğer partilerin buralarda varlıkları sözkonusu değil. Ekonomik haritalardaki örüntünün neredeyse 150 yıllık kalkınma ve modernleşme süreçlerinin sonucu geldiğimiz noktayı gösterdiği hatırlanmalıdır. Dolayısıyla HDP, Kürt kimliği kadar bir bakıma ekonomik geriliğin içindeki illerin ve seçmenlerin de partisidir.*
- ✓ *Ak Parti'nin hakim parti olduğu coğrafya kültürel kimlikleri ve göstergeleri kadar ekonomik bir geçmişin, bugünkü fotoğrafın ve geleceğe dair bir talebin de partisidir. MHP de benzer biçimde bu coğrafyada kendi oy kapasitesine kıyasla var olabiliyor.*
- ✓ *Ülkenin ekonomik gelişmişlikte ve özellikle modernleşmede mesafe almış bölge ve illerinde CHP varolabiliyor, diğer coğrafyalarda ise neredeyse yok. Yine unutulmamalı ki, Ak Parti bu coğrafyada da yüzde 40 üzerinde oy alıyor.*

2.9. Seçim Sonuçları Üzerinden İlçelerin Siyasi Kümelenmesi

Partilerin Türkiye genelindeki 1 Kasım performanslarını incelemek istediğimizde tıpkı 7 Haziran Sandık ve seçmen analizi raporumuzda olduğu gibi, Prof. Dr. Murat Güvenç'in³ katkılarıyla bir sentez haritası hazırladık. Bu haritaya ulaşmak için ilçelerin seçim sonuçlarını “ki kare değerleri” üzerinde 7 grupta kümeledik, ardından elimizdeki kümeleri ÇMA (Çoklu Mütakabiliyet Analizi) ile işleyerek gruplar arası yakınlıkları haritalanabilir hale getirdik. İlçe ölçeğinde çalıştığımız için partilerin hem tüm Türkiye performanslarını, hem de metropol ve çeperlerindeki performanslarını gözlemlemek mümkün oldu.

Sentez haritası, seçim sonuçlarını gösteren haritaların yansıtmakta yetersiz kaldığı bağlantıları bize sunması açısından önemlidir. Bir ilçede birinci partiyi görmek bize sonuca dair pek çok şey anlatırken ikinci partiye ve o bölgede “başarılı” sayılabilecek diğer partilere dair hiçbir bilgi vermez. Sentez haritası bize Türkiye'nin ilçelerinde hangi partilerin baskın olduğunu göstermesinin yanısıra, hangi parti gruplarının birlikte hareket ettiğini, hangi partilerin yanyana gelmediğini de anlatır.

Haritada sarı ve tonları Ak Parti'nin, kırmızı ve tonları CHP'nin, yeşil ve tonları ise HDP'nin başarılı kabul edildiği yerleri gösteriyor. Partilerin başarılı olması, o bölgelerde Türkiye ortalama performanslarının üzerinde bir sonuç elde ettiklerine işaret ediyor.

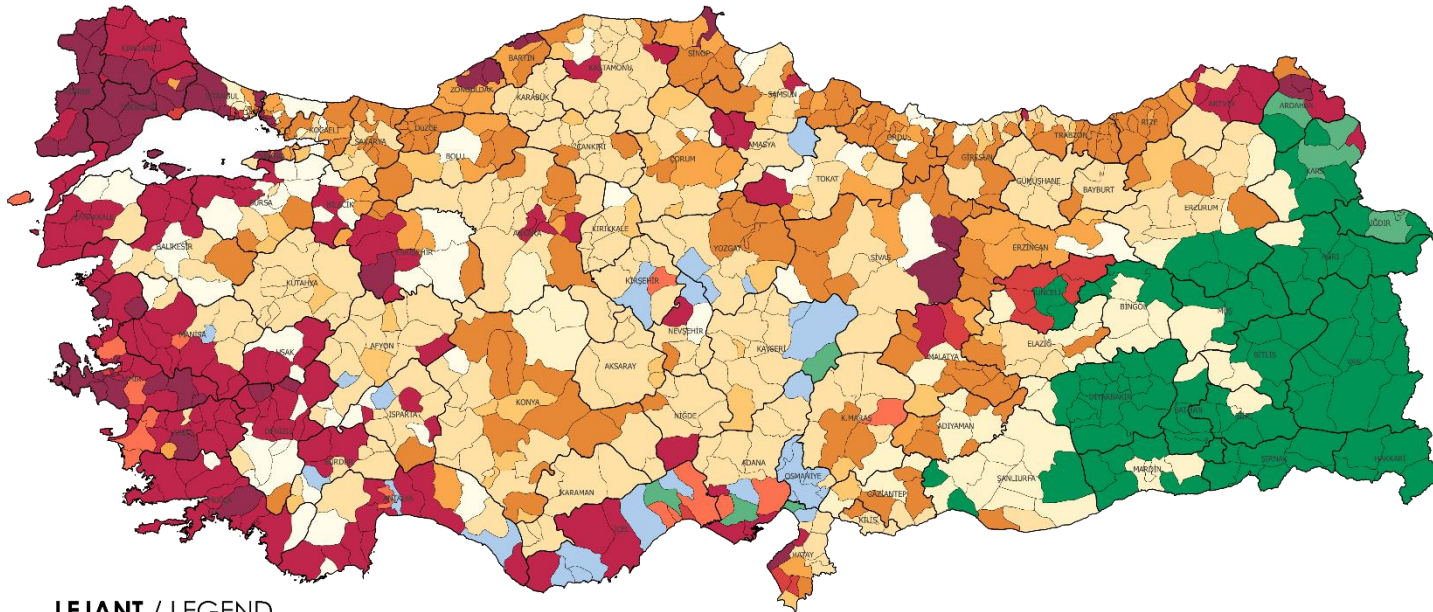
Bu analizler ve renklendirmeler sonrasında oluşan Türkiye ilçeleri siyasi haritası bazı önemli karakteristikler gösteriyor:

- ✓ *Ak Parti Ege ve Marmara kıyıları ile Güneydoğu bölgeleri dışındaki tüm coğrafyada hakim parti görünümündedir.*
- ✓ *CHP Ege ve Marmara kıyı ilçelerine sıkışmış durumdadır.*
- ✓ *HDP Ortadoğu ve Güneydoğu bölgelerinin etkin partisidir.*

³ Kadir Has Üniversitesi Siyaset Bilimi Kamu Yönetimi Bölümü

1 Kasım 2015 Milletvekili Genel Seçimleri
İLÇE DÜZEYİNDE AYIRT EDİCİ SİYASİ TERCİH PROFİLLERİ
Parliamentary Elections, 1 November 2015
DISTINCTIVE POLITICAL PREFERENCES BY CONSTITUENCIES (DISTRICTS)

LEJANT / LEGEND

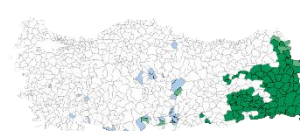
BAŞARILI / OVER REPRESENTED

Ak Parti	CHP	MHP	HDP
Ak Parti	CHP	MHP	HDP
Ak Parti	CHP	MHP	HDP
Ak Parti	CHP	MHP	HDP
Ak Parti	CHP	MHP	HDP
Ak Parti	CHP	MHP	HDP

BAŞARILI / OVER REPRESENTED

Ak Parti	CHP	MHP	HDP
Ak Parti	CHP	MHP	HDP
Ak Parti	CHP	MHP	HDP
Ak Parti	CHP	MHP	HDP

BAŞARILI / OVER REPRESENTED

Ak Parti	CHP	MHP	HDP
Ak Parti	CHP	MHP	HDP
Ak Parti	CHP	MHP	HDP

1 Kasım 2015 seçimi, ilçeler itibarıyla gayri resmi sonuçları
Yurtdışı oyları dahil değildir
Unofficial results of the election of November 1st, 2015.
Excludes overseas votes.

Tasarım ve haritalama: Ebru Şener
Design and cartography by Ebru Şener

2.10. Kasım 2015 Seçim Analizi ve Oy Geçişleri

Raporumuzun aşağıdaki bölümü **Çilek Ağacı** ekibini oluşturan Amaç Herdağdelen, Deniz Cem Önduygu, Eser Aygün, ve onlara destek veren Onur Altındağ tarafından ortak olarak hazırlanmıştır. Daha önceki seçim dönemlerinde büyük veri (big data) analizleri ve bilgi mimarisi alanında son derece zihin açıcı çalışmaları olan bu genç ekibin Barometre raporumuza yaptıkları zengin katkıdan dolayı KONDA olarak kendilerine teşekkürü bir borç biliriz. ⁴

2.10.1. Özet Bulgular ve Çıkarımlar

Sonuçları ilçe düzeyinde analiz ettiğimizde muhalefetin ve AKP'nin net oy değişimleri arasında neredeyse 1.6 milyonluk bir oy farkı görüyoruz. Bu geçtiğimiz seçimde oy kullanmayan en az 1.6 milyon seçmenin bu seçimde oy kullandığına işaret ediyor. Diğer bulgularla birlikte ele aldığımızda bu 1.6 milyonluk oyun büyük bir kısmının AKP lehine kullanıldığını söylemek mümkün. AKP'nin kazandığı oyları sadece AKP dışı partilerin kaybettiği oylarla açıklamak ise mümkün değil.

Haziran ve Kasım Seçimleri ilçe düzeyinde karşılaştırıldığında AKP dışı tüm partilerin kaybettiği ortalama her bir oya karşılık AKP neredeyse iki oy kazandı. Bu oran büyük seçim bölgelerinde artarken İstanbul'un ilçelerinde neredeyse üç katına çıkıyor.

Bu genel eğilimin tersine, HDP'nin güçlü olduğu illerde, AKP dışındaki partilerin oylarındaki toplam düşüş, AKP'nin oylarındaki toplam artıştan daha fazla. Bu nedenle, özellikle Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da HDP'nin oy oranındaki düşüşü belirleyen ana unsurun HDP-AKP arasındaki oy geçişleri değil, sandığa gitmeyen HDP'li seçmen olduğunu düşünüyoruz.

Geçtiğimiz seçimde geçersiz sayılan oylar sebebiyle AKP'nin diğer partilere oranla daha fazla oy kaybettiğini tahmin ediyoruz. Bu seçimde özellikle İstanbul'daki geçersiz oyların sayısı dramatik bir biçimde azaldı. Oy pusulalarının tasarımının değişmesine bağladığımız bu durum AKP'nin oy oranını arttırmış olabilir.

MHP ile birlikte SP ve BBP bloğunun erimesiyle AKP'ye geçen oyların, AKP'nin oy oranındaki artışın neredeyse yarısını oluşturduğunu olası görüyoruz.

Sonuçlarımız, kimlik siyaseti ekseninde hareket eden ve tepkisini oy verdiği partiyi değiştirerek değil ama sandığa giderek/gitmeyerek gösteren bir seçmen profili ile uyumlu gözüküyor.

Raporu hazırlarken yaygın olarak kullanılan istatistikî yöntemlerden [1] ve yazılım kütüphanelerinden [2, 3] yararlandık. İlk bölümde ilçe düzeyinde haritalandırma, sonrasında ekolojik çıkarım yönetimiyle oy geçişlerinin tahmini, en sonda ise detaylı görselleştirme ve istatistikî hesaplamalarla önceki bulguların sınanması ve

⁴ Çilek Ağacı'nın bu raporu <http://cilekagaci.com/2015/11/05/kasim-2015-secim-analizi-ve-oy-gecisleri/> adresinde yer alıyor.

desteklenmesi yer alıyor. Bütün rapor seçimlerde bir düzensizlik olmadığı varsayımı altında yazılmıştır.

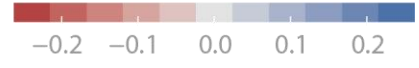
2.10.2. İlçe Düzeyinde Oy Oranı Değişimleri

Aşağıdaki haritalar ilçe düzeyinde Haziran'dan Kasım seçimlerine oy oranı, katılım oranı ve geçerli oy oranı değişimlerini gösteriyor. Göze çarpan bulgular şöyle:

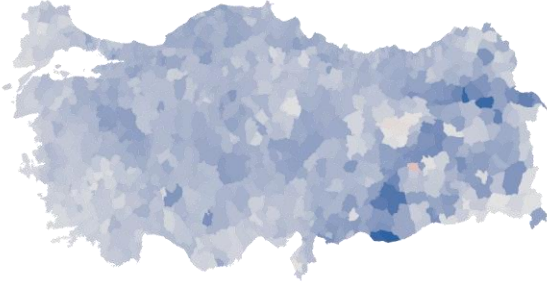
- AKP, Türkiye'nin hemen her yerinde oy oranlarını artırdı. Doğu Anadolu'daki oy artışı görece yüksek olmakla birlikte oy artışları Türkiye'nin geri kalanında neredeyse homojen.
- HDP, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da, MHP ise Türkiye'nin geri kalanında muazzam bir oy kaybına uğradı. İki partinin de oyunu arttırdığı herhangi bir coğrafi bölge yok.
- CHP'de yer yer değişimler göze çarpsa da coğrafi anlamda sistematik bir oy hareketinden bahsetmek mümkün değil.
- Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da seçime katılım oldukça geriledi. Özellikle Orta ve Doğu Karadeniz'de katılım arttı. Diğer bölgelerde katılımıla ilgili genel bir eğilim göze çarpmıyor.
- İstanbul'da geçersiz oy sayısı 430.000'e yakın azaldı ve bu ülke genelindeki eğilimden çok sapıyor. Bunu İstanbul'daki oy pusulalarının tasarısının değişmesine bağlıyoruz. Yeni geçerli oyların çoğunluğunun AKP seçmeni olmasını olası görüyoruz.

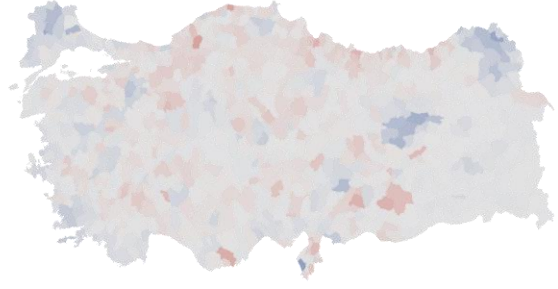
Oy Oranı Değişimleri 7 Haziran 2015 – 1 Kasım 2015

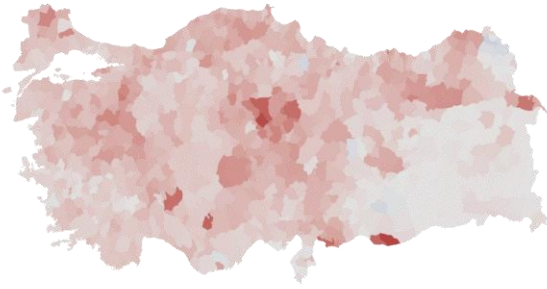
AKP

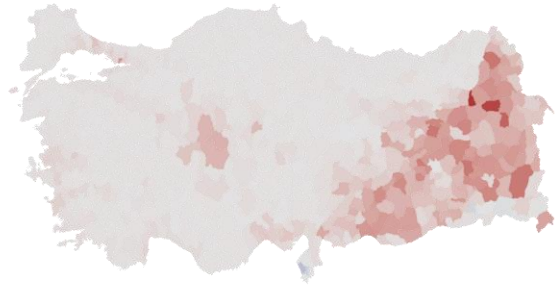
CHP

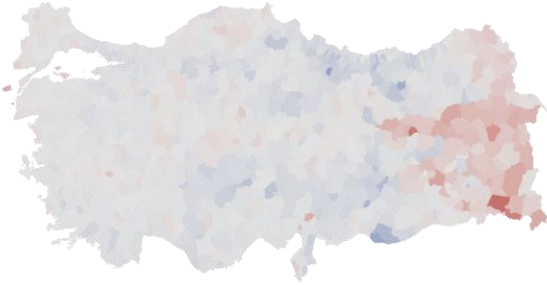
MHP

HDP

Katılım Oranı

Geçersiz Oy Oranı

2.10.3. Oy Geçişleri

Ekolojik çıkarım yöntemini kullanarak tahmin ettiğimiz oy geçişlerini Sankey diyagramı kullanarak görselleştirdik. Çıkan sonuçlara göre AKP'nin oy artışı temel olarak şu sebeplere dayanıyor:

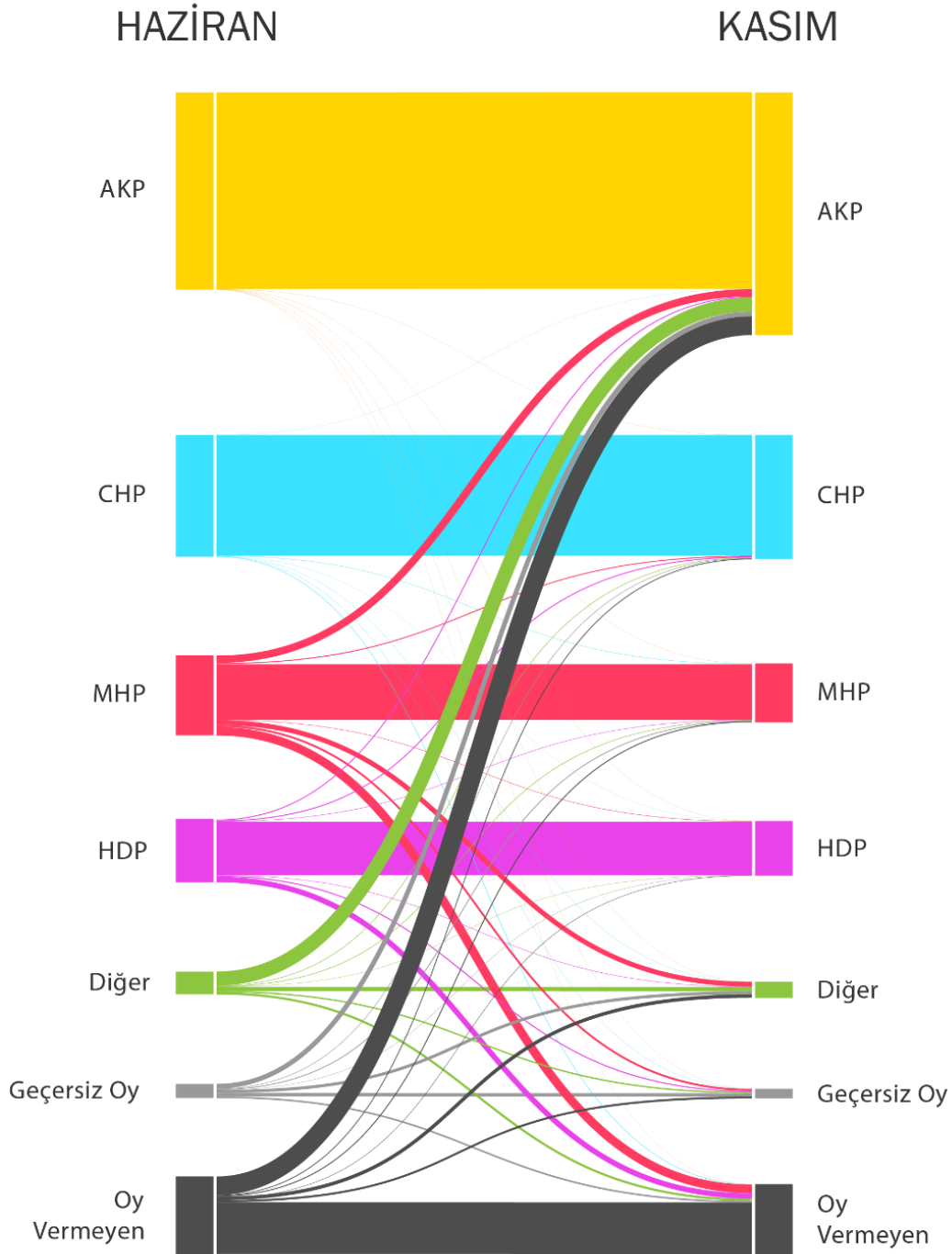
- MHP'den AKP'ye geçen seçmenler.
- Saadet ve BBP bloğundan büyük miktarda oyun AKP'ye eklenmesi.
- Geçen seçimde oy vermeyen büyük bir çoğunluğun sandığa gidip AKP lehine oy kullanması.
- İstanbul'daki geçerli oy sayısındaki muazzam artışın büyük çoğunluğunun AKP'ye eklenmesi. Burada belirleyici olan ilk defa sandığa giden seçmenlerin oyu değil Haziran'da geçersiz sayılan oylar oldu.

Kurduğumuz modelin sonuçları haritalandırma yöntemiyle çıkan bulgulara benzerlik göstermekte. Bununla birlikte, ekolojik çıkarım modeli HDP'den AKP'ye doğrudan oy geçişinin ilk bakışta gözüküğü kadar çok yoğun olmadığını, HDP seçmeninin katılımının düşmesi sebebiyle HDP'nin oy kaybı yaşadığını öngörüyor.

HDP'nin oy kaybı yaşadığı ilçeler ve katılım oranının düştüğü ilçeler yüksek korelasyon gösterdiği için bu çıkarsamaya ihtiyatla yaklaştık ve olabilirliğini sınamak amacıyla ek hesaplamalar yaptık. Bu yüzden oy geçişleri grafiğini kesin rakamlardan ziyade betimleyici bir görsel olarak okumakta fayda var.

Oy Geçişleri 7 Haziran 2015 – 1 Kasım 2015

çilek ağacı ©2015 cilekagaci.com

2.10.4. İktidar ve Muhalefetin Oy Değişim Karşılaştırması

Aşağıdaki serpm diyagram, AKP dışı partilerin oylarındaki toplam geçerli oy sayısındaki azalış ile AKP lehine çıkan geçerli oylardaki artışı karşılaştırmakta. Her daire bir ilçeyi temsil ediyor ve dairelerin büyüklükleri ilçelerdeki seçmen sayısı ile doğru orantılı.

Öncelikle AKP oylarındaki ortalama artış, diğer partilerin oylarındaki ortalama azalıştan daha fazla. Yani diğer partilerin oy sayısındaki azalış AKP'nin artışını açıklamaya yetmiyor. Diğer partilerin geçerli oy sayısı ortalama 1 azaldığında AKP'nin ki neredeyse iki geçerli oy artmış. Bu oran, büyük seçim bölgelerinde artarken, İstanbul'un ilçelerinde neredeyse üç katına çıkıyor. Eğer katılım ve geçerli oyların artması büyük bir rol oynamasaydı trend eğrisi 45 dereceye yakın olmalıydı. Oysa sapma oldukça büyük.

Dikkat çeken başka bir durum, serpm diyagram üzerindeki neredeyse bütün noktaların 45 derece eğrisinin üst tarafında yer alıyor olması. Yani pek çok ilçede muhalefetin toplam oy kaybı, AKP'nin oylarındaki artışın altında kalıyor. Bu durumda en mantıklı senaryo AKP seçmeninin katılımını artırması ve diğer parti seçmenlerinin katılımını düşürmesi.

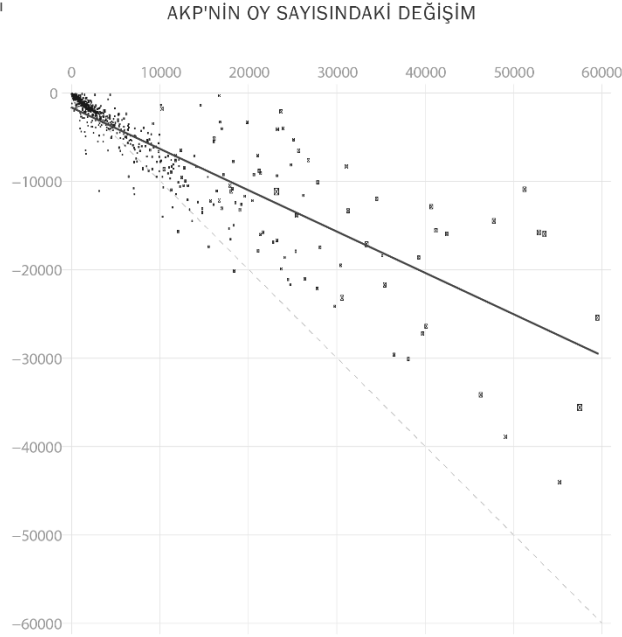
Sonuç olarak, katılımdaki değişim dinamikleri AKP'nin oy patlamasının en önemli nedenlerinden biri olarak beliriyor. Bu da katılım konusunda öngörüle bulunmayan anket şirketlerinin büyük çoğunluğunun neden yanıldığını açıklıyor olabilir. Ek olarak bu görüntü Türkiye'deki seçmen davranışı ile ilgili önemli bir bulguyu da içermekte. Seçmen memnuniyetsizliğini oy tercihini değiştirmek yerine sandığa gitmeyerek gösteriyor. Türkiye siyasetindeki alternatifsizlik ve kutuplaşma olgusunun seçmeni böyle bir davranışa itme ihtimali kuvvetle muhtemel.

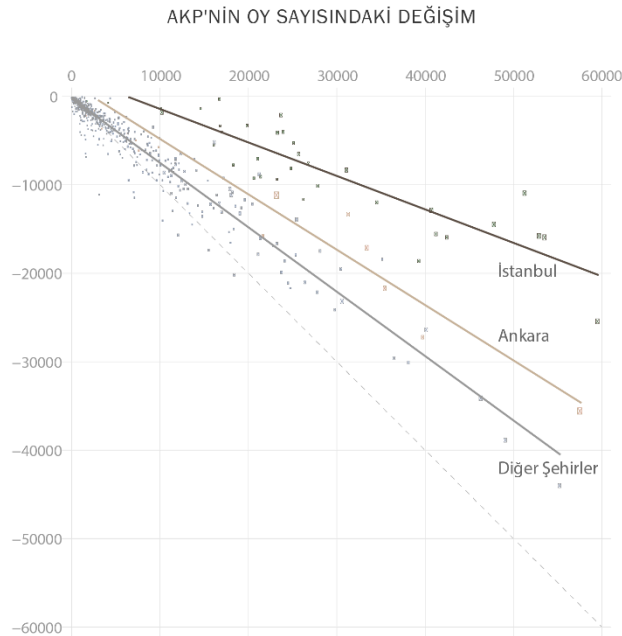
AKP ve AKP-Dışı Oy Sayısı Değişimleri 7 Haziran 2015 – 1 Kasım 2015

Her daire bir ilçeyi temsil ediyor ve dairelerin büyüklükleri ilçelerdeki seçmen sayısı ile doğru orantılı. Trend eğrisinin 45 dereceden uzak olması katılım ve geçerli oyların artmasının büyük bir rol oynadığını gösteriyor.

AKP DIŞINDAKİ
PARTİLERİN
OYLARININ
TOPLAMINDAKİ
DEĞİŞİM

AKP DIŞINDAKİ
PARTİLERİN
OYLARININ
TOPLAMINDAKİ
DEĞİŞİM

2.10.5. Yeni Oyların Rolü ve HDP'den Ayrılan Oylar

En çok seçmene sahip 5 seçim bölgesindeki ilçelerde muhalefet ve AKP oy sayılarındaki değişimler de yukarıda bulgularımızı destekliyor. Grafikte net görülen şu ki pek çok ilçede muhalafetin kaybettiği oylar AKP'nin kazandığı oyları açıklamaya yetmiyor. Bazı ilçelerde muhalefetin toplam kaybettiği her bir oya karşılık AKP'nin üç oya yakın kazandığını görüyoruz.

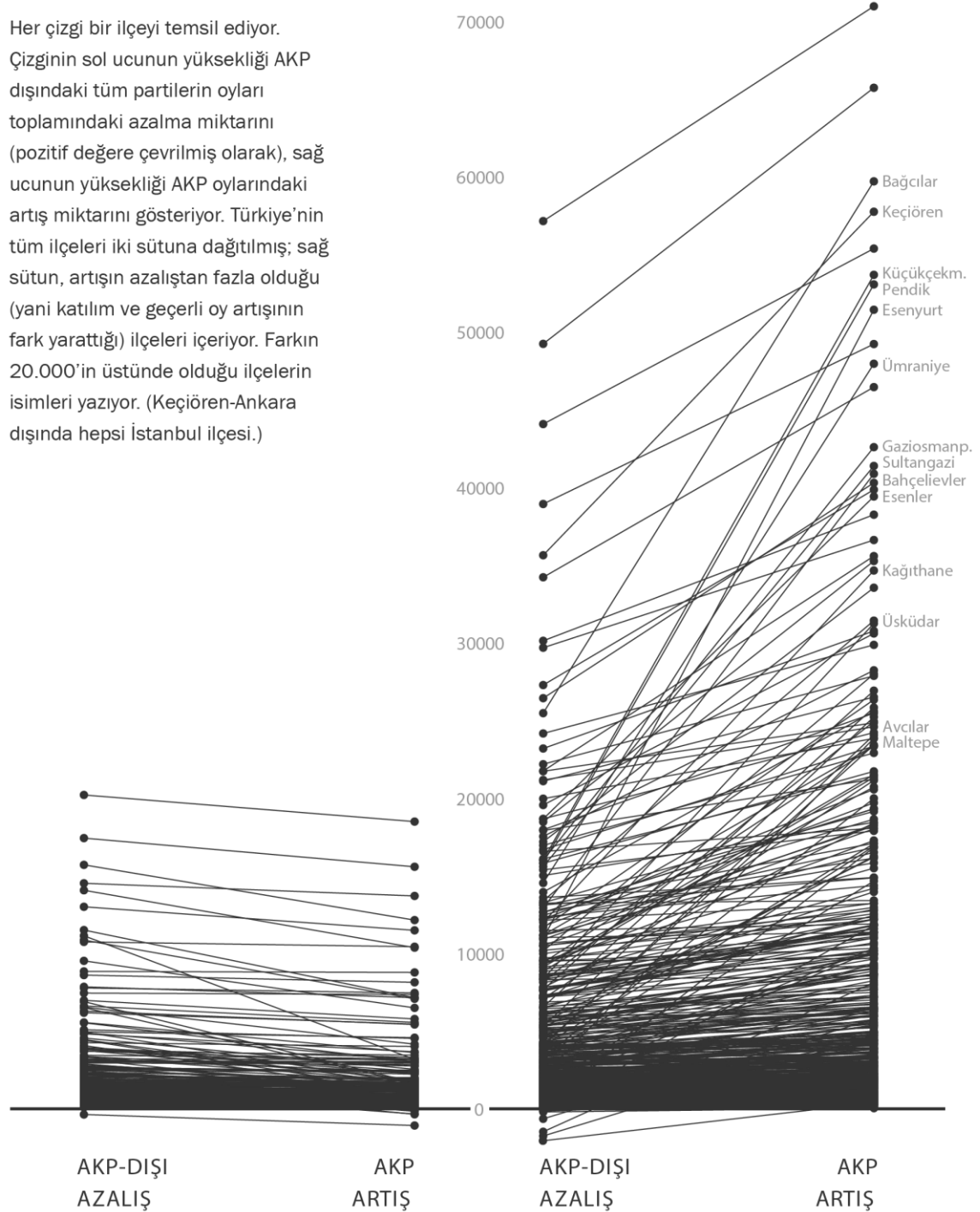
Aynı grafikteki üst satırda HDP'nin en çok oy oranına sahip olduğu beş ildeki ilçe bazında muhalefet ve AKP oy değişimlerini gösteriyoruz. Ülkedeki genel eğilimin aksine bu illerde AKP'nin oylarındaki artış muhalefetin oylarındaki azalışın çok gerisinde. Başka bir ifadeyle muhalefetten ayrılan oyların ciddi bir kısmı sandık dışında kalmış ve AKP'ye yönelmemiş.

Bu gözlemler, kimlik siyasetine dayalı bir ortamda tepkisini parti değiştirerek değil ama partisine oy vermeyip sandık dışında kalarak gösteren bir seçmen profiliyle de uyum içerisinde.

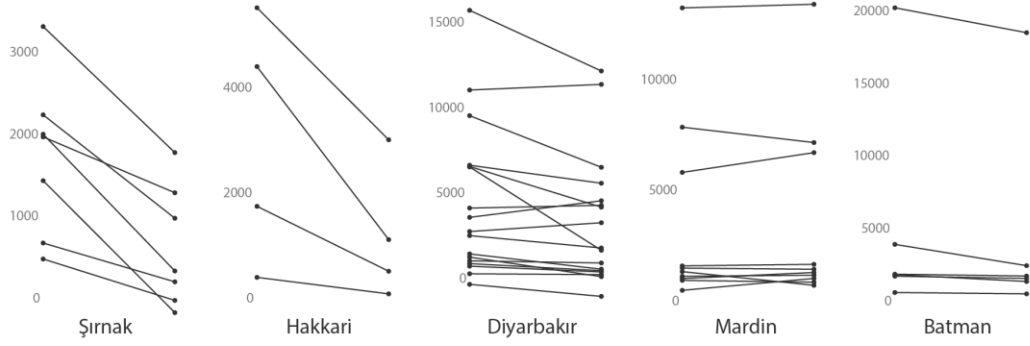
AKP ve AKP-Dişı Oy Sayısı Değişimleri 7 Haziran 2015 – 1 Kasım 2015

Her çizgi bir ilçeyi temsil ediyor.
Çizginin sol ucunun yüksekliği AKP dışındaki tüm partilerin oyları toplamındaki azalma miktarını (pozitif değere çevrilmiş olarak), sağ ucunun yüksekliği AKP oylarındaki artış miktarını gösteriyor. Türkiye'nin tüm ilçeleri iki sütuna dağıtılmış; sağ sütun, artışın azalıştan fazla olduğu (yani katılım ve geçerli oy artışının fark yarattığı) ilçeleri içeriyor. Farkın 20.000'in üstünde olduğu ilçelerin isimleri yazıyor. (Keçiören-Ankara dışında hepsi İstanbul ilçesi.)

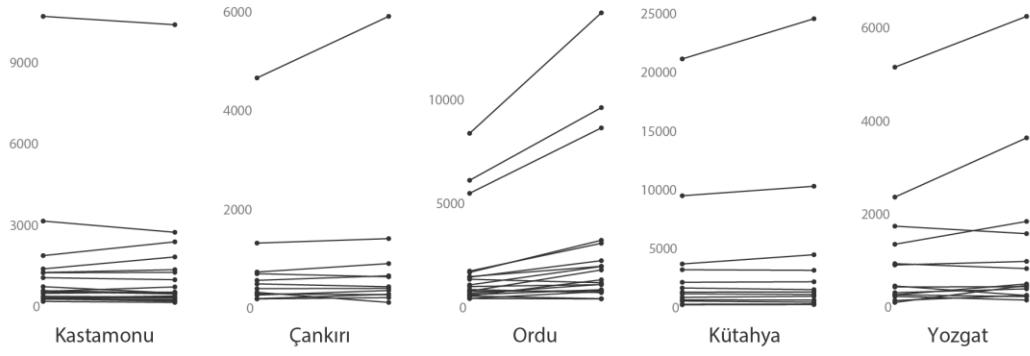

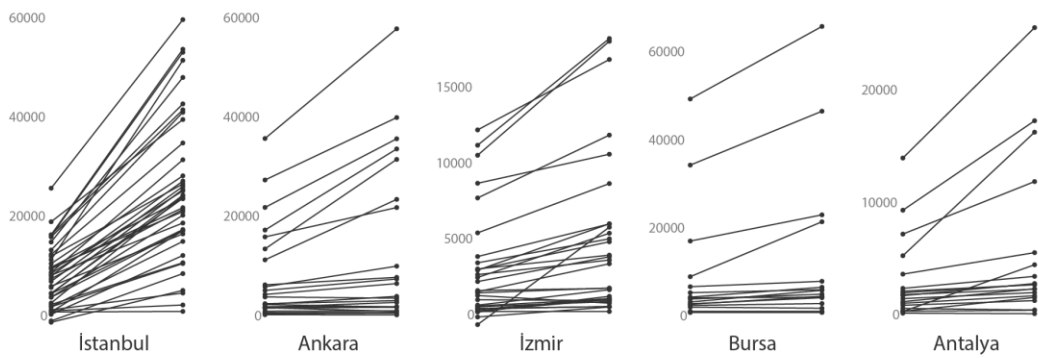
HDP'nin En Çok Oy Aldığı 5 İl

HDP'nin En Az Oy Aldığı 5 İl

Seçmen Sayısı En Yüksek İller

çilek ağacı © 2015 cilekagaci.com